

Vidović

bilten

**sudske prakse
Vrhovnog suda
Bosne i
Hercegovine**

broj 1

**Sarajevo,
januar — mart, 1991. godine**

B I L T E N
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE

Broj 1

Sarajevo, januar-mart 1991.

S A D R Ž A J

KRIVIČNO PRAVO	5
- sudske odluke	5
GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO	17
- sudske odluke	17
UPRAVNO PRAVO	65
- sudske odluke	65
ABECEDNI STVARNI REGISTAR	77
- za krivično pravo	77
- za građansko i privredno pravo	77
- za upravno pravo	80
REGISTAR PROPISA	82
- za krivično pravo	82
- za građansko i privredno pravo	82
- za upravno pravo	83

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

1.

Član 365. tačka 1. ZKP, u vezi sa članom 9. stav 1. KZ SFRJ

KADA SU OKRIVLJENI PREKINULI MEĐUSOBNU PREPIRKU I OTIŠLI, JEDAN PO PUŠKU, A DRUGI PO PIŠTOLJ, TE SE PONOVO VRATILI NA MJESTO PREPIRKE, I ONAJ PRVI PUCAO IZ PUŠKE NA DRUGOG, NE MOŽE SE (NI JEDAN OD NJIH) POZIVATI NA NUŽNU ODBRANU.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je oglasio krivim S.S. i S.Ž. zbog krivičnog djela izazivanja opšte opasnosti iz člana 172. stav 1. KZ SRBiH i za to djelo im izrekao uslovnu osudu.

Protiv te presude okrivljeni S.Ž. i njegov branilac su izjavili žalbu kojom, između ostalog, pobijaju tu presudu i zbog povrede krivičnog zakona na štetu ovog okrivljenog.

Tu povredu ovaj okrivljeni i njegov branilac vide u tome što prvostepeni sud nije prihvatio njegovu odbranu da je postupao u nužnoj odbrani kada je pucao iz puške sačmarice na okrivljenog S.S.

Vrhovni sud BiH nije prihvatio ovaj žalbeni prigovor osnovanim, jer je utvrdio da su se okrivljeni međusobno posvađali, da su tu svadu za trenutak prekinuli i otišli, S.Ž. da donese pušku, a S.S. pištolj, te se ponovo vratili na mjesto događaja, gdje je okrivljeni S.Ž. pucao prvi u pravcu okrivljenog S.S. Kod ovakvog stanja, kada su dvojica okrivljenih htjeli fizički obračun nemaju pravo pozivanja na nužnu od-

branu. Prema odredbama iz člana 9. stav 2. KZ SFRJ, nužna je ona odbrana koja je neophodno potrebna da učinilac od sebe ili drugog odbije istovremeni protivpravni napad. U ovom slučaju oba okrivljena postupaju protivpravno. Oni svjesno i voljno napadaju jedan drugoga. Odbrana je dozvoljena samo od onog napada koji je protivpravan. Ako oba okrivljena, kao u ovom slučaju hoće napad i ako ga izvode, onda se ni jedan od njih ne brani, pa prema tome i ne pripada im pravo na nužnu odbranu. Zako je prvostepeni sud pravilno postupio kada je oba okrivljena oglasio krivim za krivično djelo iz člana 172. stava 1. KZ SRBiH. Time što nije prihvatio navode S.Ž. da je postupao u nužnoj odbrani nije povrijedio krivični zakon na njegovu štetu.

Zbog toga Vrhovni sud je žalbu okrivljenog S.Ž. i njegovog branioca, istaknutu u tom pravcu, odbio kao neosnovanu i prvostepenu presudu potvrdio.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 607/90 od 25. januara 1991. godine)

2.

Član 42. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 13. KZ SFRJ

ČINJENICA DA JE OKRIVLJENI U TRČEĆEM POLOŽAJU NOĆU PUCAO IZ PUŠKE SAČMARICE U PRAVCU OŠTEĆENOG DOK JE OVAJ BJEŽAO ISPRED NJEGA I POGODIO GA U DESNU RUKU, NANIJEVŠI MU TEŠKU TJELESNU POVREDU, SAMA ZA SEBE, NE PREDSTAVLJA POUZDAN OSNOV ZA ZAKLJUČAK DA JE ISKLJUČEN NJEGOV UMIŠLJAJ NA SVAKU DRUGU POSLJEDICU SEM TEŠKE TJELESNE POVREDE.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je oglosio krivim okrivljenog zbog krivičnog djela teške tjelesne povrede iz člana 42. stav 1. KZ SRBiH i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, odbivši da prihvati pravnu kvalifikaciju iz optužnice da se radi o krivičnom djelu pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ.

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog povrede krivičnog zakona sa prijedlogom da se ta presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je uvažanjem žalbe javnog tužioca, a i po službenoj dužnosti prvostepenu presudu ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Naime, prvostepeni sud je ocjenom izvedenih dokaza utvrdio da je okrivljeni sa udaljenosti od oko 10 metara ispalio jedan metak iz lovačke puške i dijelom sačme zahvatio desnu ruku oštećenog i nanio mu tešku tjelesnu povredu. Prvostepeni sud je iz tih činjenica izveo zaključak da je umišljaj okrivljenog išao zatim da oštećenog samo teško tjelesno povrijedi ocjenjujući njegovu realnu djelatnost kao krivično djelo teške tjelesne povrede iz člana 42. stav 1. KZ SRBiH bez obzira što je bila noć i što su oba trčali.

3.

Član 226. stav 3. u vezi sa članom 23. KZ SFRJ

U RADNJAMA OKRIVLJENOG VLASNIKA HAVARISANOG AUTOMOBILA, KOJI JE ZAMOLIO OVLAŠĆENOG RADNIKA ZAJEDNICE OSIGURANJA DA SAČINI UGOVOR O OSIGURANJU TOGA VOZILA, KOJI ĆE NOSITI DATUM PRIJE HAVARISANJA, A SVE U NAMJERI DA PRIBAVI PROTIVPRAVNU IMOVINSKU KORIST, STIČU SE SVA BITNA OBILJEŽJA PODSTREKAVANJA NA IZVRŠENJE KRIVIČNOG DJELA ZLOUPOTREBE POLOŽAJA ILI OVLAŠĆENJA IZ ČLANA 226. STAV 3. KZ SRBiH, U VEZI SA ČLANOM 23. KZ SFRJ, BEZ OBZIRA ŠTO ZBOG OTKRIVANJA, ŠTETU NIJE USPIO NAPLATITI.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je oglosio krivim D.D. zbog krivičnog djela podstrekavanja na izvršenje krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja

Međutim, javni tužilac žalbom dovodi u pitanje ispravnost takvog zaključka prvostepenog suda.

Vrhovni sud BiH je prihvatio takve žalbene prigovore javnog tužioca, jer i ovaj sud nalazi da se realno ponašanje okrivljenog ne može ograničiti na to da je umišljaj okrivljenog bio usmjeren isključivo na nanošenje oštećenom samo teške tjelesne povrede. Pri tome valja imati u vidu da su okrivljeni i oštećeni bili u trčućem položaju, da je bila ograničena vidljivost, da okrivljeni puca sa udaljenosti od 10 metara u pravcu oštećenog i to iz puške sačmarice. Sama realna djelatnost okrivljenog i nastale posljedice, bez utvrđenja i psihičkog odnosa okrivljenog prema posljedici, dovodi u ozbiljnu sumnju zaključak prvostepenog suda o umišljaju okrivljenog, a s tim u vezi i pravnu kvalifikaciju krivičnog djela.

Zbog izloženog Vrhovni sud BiH je uvažio žalbene prigovore javnog tužioca da je prvostepeni sud činjenično stanje pogrešno utvrdio i da je preuranio sa zaključkom da je okrivljeni učinio krivično djelo teške tjelesne povrede.

U ponovnom postupku prvostepeni sud će sa više pažnje cijeliti izvedeni dokazi, kao i psihički odnos okrivljenog prema posljedici vodeći računa i o žalbenim prigovorima javnog tužioca, nakon čega će biti u mogućnosti da utvrdi da li se ovdje radi o krivičnom djelu teške tjelesne povrede ili o pokušaju ubistva.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 220/90 od 13. decembra 1990. godine)

iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, u vezi sa članom 23. KZ SFRJ, a J.R. zbog krivičnog djela pokušaja zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ i izrekao im vremenske kazne zatvora.

Protiv te presude okrivljeni su izjavili žalbe, kojima, između ostalog pobijaju tu presudu, i zbog povrede krivičnog zakona na njihovu štetu.

Okrivljeni, a posebno D.D. povredu zakona na njegovu štetu vidi u tome što je oglašen krivim za krivično djelo iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH u vezi sa članom 23. KZ SFRJ, iako krivično djelo iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH nije dovršeno, jer je njegovo izvršenje otkriveno i spriječeno.

Vrhovni sud BiH je odbio takav žalbeni prigovor, nalazeći da prvostepeni sud nije učinio povredu zakona na štetu okrivljenih kada ih je oglasio krivim za krivično djelo iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, i to D.D. u vezi sa članom 23, a J.R. u vezi sa članom 19. KZ SFRJ.

Naime, bez obzira na to što okrivljeni J. R. nije uspio da realizuje antitativni ugovor i što je krivično djelo iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH ostalo u pokušaju u vezi sa članom 19. KZ SFRJ, okrivljeni D. D. koji ga je podstrekao na sačinjavanje takvog ugovora u namjeri da mu se omogući pribavljanje protivpravne imovinske koristi, učinio je krivično djelo iz člana

226. stav 3. KZ SRBiH, u vezi sa članom 23. KZ SFRJ.

Prema odredbi iz člana 23. KZ SFRJ onaj ko drugog sa umišljajem podstrekne da učini krivično djelo kazniče se kao da ga je sam učinio, a za djelo za koje se po zakonu može izreći 5 godina zatvora ili teža kazna, a djelo ne bude ni pokušano, takav učinilac će se kazniti kao za pokušaj krivičnog djela.

Međutim, u konkretnom slučaju okrivljeni J.R. je pokušao izvršenje krivičnog djela iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, jer je otkriven i spriječen da ga dovrši.

Time što je krivično djelo iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, ostalo u pokušaju, prvostepeni sud nije povrijedio krivični zakon na štetu okrivljenog D.D. kada ga je oglasio krivim za podstrekavanje na izvršenje krivičnog djela iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH.

Zbog toga je Vrhovni sud BiH žalbe okrivljenih, u pogledu povrede krivičnog zakona na njihovu štetu, odbio kao neosnovane.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 297/90 od 24. oktobra 1990. godine)

KRIVIČNI ZAKON SRBiH

4.

Član 44. KZ SRBiH

NEMA ELEMENATA KRIVIČNOG DJELA UČESTVOVANJA U TUČI IZ ČLANA 44. KZ SRBiH NA STRANI OKRIVLJENIH KOJI SU TUŽENI ZA TUČU KADA SU SE ONI, NAKON PRVOG PUCNJA PUŠKE KOJI NIKOG NIJE POGODIO, RAZBJEŽALI, BEZ OBZIRA ŠTO JE IZA TOGA OKRIVLJENI, KOJI JE TUŽEN ZA POKUŠAJ UBISTVA ISPALIO JOŠ JEDAN METAK I TEŠKO TJELESNO POVRIJEDIO OŠTEĆENOG, KOJI JE TAKOĐE BJEŽAO.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je svojom presudom oglasio krivim H.R. zbog krivičnog djela teške tjelesne povrede iz člana 42. stav 1. KZ SRBiH, te H.M. H.A. i D.H. zbog krivičnog djela učestvovanja u tuči iz člana 44. KZ SRBiH, te je prvom izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, a ostaloj trojici okrivljenih uslovnu osudu.

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o kazni.

Vrhovni sud BiH je uvažanjem žalbe javnog tužioca, a i po službenoj dužnosti ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio istom sudu na ponovno suđenje.

Naime, prvostepena presuda je ukinuta zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP, u odnosu na okrivljenog H.R. Obzirom na to, a zbog izvođenja pogrešnog zaključka o ponašanju i ostalih okriv-

ljenih koji su oglašeni krivim zbog krivičnog djela učestvovanja u tuči, a radi jedinstvenog postupka i raspravljanja cijelog događaja Vrhovni sud je ukinuo prvostepenu presudu i u odnosu na ove okrivljene.

Pri tome, ovaj sud nalazi da je preuranjen zaključak prvostepenog suda da su okrivljeni H.M. H.A. i D.H. učestvovali u tuči, pa prema tome i da su učinili krivično djelo iz člana 44. KZ SRBiH, kod nesporne činjenice da su se oni razbjegli i da nisu bili na mjestu događaja od onoga momenta kada je H.R. ispalio prvi metak, koji nije nikoga pogodio, te da se nisu tukli u momentu kada je okrivljeni H.R. ispalio drugi metak prema oštećenom, koji je takođe bio u bjekstvu i nanio mu teške tjelesne povrede.

Zato će prvostepeni sud u ponovnom postupku ocijeniti i ove primjedbe, nakon čega će biti u mogućnosti da u odnosu na ove okrivljene donese pravilnu i zakonitu odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 220/90, od 12. decembra 1990. godine)

ZAKON O POMILOVANJU

5.

Član 11. stav 2. Zakona o pomilovanju SRBiH

SVE DOK NE ISTEČE ROK IZ ČLANA 11. STAV 2. ZAKONA O POMILOVANJU ZA PODNOŠENJE NOVE MOLBE, NOVA MOLBA ZA POMILOVANJE SE NE MOŽE PODNIJETI BEZ OBZIRA ŠTO SE RANIJA MOLBA ODNOSILA NA IZREČENU KAZNU, A NOVA NA IZREČENU MJERU BEZBJEDNOSTI.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbacio molbe osuđenih za pomilovanje kao preuranjene.

Protiv rješenja prvostepenog suda osuđeni su izjavili žalbe. Smatraju da je prvostepeni sud povrijedio materijalni zakon kada je njihove molbe odbacio kao preuranjene. U vezi s tim, ističu da su ranije molbe za pomilovanje podnosile zbog izrečene kazne, a da nove molbe podnose zbog izrečene mjere bezbjednosti. Mišljenja su da zbog izmijenjenog osnova za podnošenje molbe, ne može važiti onaj rok iz člana 11. stav 2. Zakona o pomilovanju.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbe osuđenih kao neosnovane. Naime, prema odredbi člana 4. Zakona o pomilovanju ("Službeni list SRBiH", broj 17/77), pomilovanjem se između ostalog, daje oslobođenje od izvršenja kazne, zamjena izrečene kazne blažom kaznom ili uslovnom osudom ili se određuje brisanje osude, ukida ili određuje kraće trajanje izrečene mjere bezbjednosti itd.

Prema odredbi iz člana 11. stav 2. Zakona o pomilovanju nova molba za pomilovanje se može podnijeti po isteku jedne godine od dana donesene odluke o pomilovanju ako je podnosiocu molbe izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i više, a ako je izrečena kazna zatvora kraća od jedne godine, onda se molba može ponovo podnijeti kada proteče šest mjeseci od ranije odluke o pomilovanju.

Iz prednjeg proizilazi da Zakon o pomilovanju ne dijeli rokove za pomilovanje po osnovima iz kojih se pomilovanje traži, već su ti rokovi određeni po dužini izrečene kazne. Zbog toga, Vrhovni sud i nalazi da žalbeni prigovori osuđenih nisu osnovani, da je prvostepeni sud povrijedio zakon na njihovu štetu, kada zbog drugog osnova za podnošenje molbe za pomilovanje, nije uzeo da su njihove molbe podnesene u zakonom dozvoljenom roku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 595/90 od 13. februara 1991. godine)

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

6.

Član 364. stav 1. tačka 8. ZKP

KADA JE JEDAN SUOKRIVLJENI U IZDVOJENOM POSTUPKU PRAVNOSNAŽNO OSUĐEN, NJEGOVI ISKAZI KAO SVJEDOKA U ODNOSU NA DRUGOG SUOKRIVLJENOG KOME SE NAKNADNO SUDI ZA ISTO KRIVIČNO DJELO, NE SPADA U ONE ISKAZE SVJEDOKA IZ ČLANA 228. ZKP-a NA KOME SE NE BI MOGLA ZASNIVATI PRESUDA SUDA.

Iz obrazloženja:

Dvojica okrivljenih su optuženi jednom optužnicom da su kao saizvršioči učinili krivično djelo teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH.

Pošto je jedan od okrivljenih bio u bjekstvu, u odnosu na njega je izdvojen krivični postupak, tako da je u odnosu na drugog krivični postupak proveden i on oglašen krivim.

Kada je pronađen i onaj okrivljeni koji se nalazio u bjekstvu i u odnosu na njega je proveden postupak, te je i on oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci, uz primjenu odredbi o ublažavanju kazne iz čl. 42. i 43. KZ SFRJ.

U ovom postupku je saslušan kao svjedok onaj suokrivljeni, koji je ranije oglašen krivim za isto krivično djelo.

Protiv te presude izjavili su žalbe okrivljeni i javni tužilac zbog odluke o kazni, a okrivljeni još i zbog bitne povrede odredaba krivičnog zakona i zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Predložili su: javni tužilac da se prvostepena presuda preinači i okrivljenom izrekne strožija kazna, bez primjene odredbi o ublažavanju kazne, a okrivljeni je predložio da se ta presuda ukine i predmet vrat istom sudu na ponovno suđenje, ili da se ta presuda preinači, tako da se njegove radnje, za koje je oglašen krivim pravno kvalifikuju kao krivično djelo prikrivanja iz člana 165. stav 2. KZ SRBiH i da mu se za to

djelo izrekne uslovna osuda, ili da mu se izrekne blaža kazna.

Vrhovni sud BiH je obje žalbe odbio kao neosnovane i potvrdio prvostepenu presudu.

Naime, Vrhovni sud nije prihvatio navode okrivljenog iz žalbe u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog djela, jer iz činjeničnog opisa djela za koje je okrivljeni oglašen krivim, ne može se uspostaviti pravna kvalifikacija djela na koju okrivljeni ukazuje žalbom.

S druge strane, Vrhovni sud BiH nije prihvatio ni žalbene prigovore okrivljenog, da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. ZKP-a, time što je suokrivljenog, koji je u izdvojenom postupku za isto djelo već pravosnažno osuđen, a u postupku protiv okrivljenog iz pobjane presude, saslušan kao svjedok.

Naime, ova bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. ZKP-a, postoji onda ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ZKP-a ne može zasnivati. Predmetni iskaz svjedoka, koji je u izdvojenom postupku pravosnažno osu-

đen za isto krivično djelo, po ocjeni Vrhovnog suda BiH ne spada u one dokaze na kome se presuda ne bi mogla zasnivati. Ovo posebno iz razloga što je u članu 228. ZKP-a navedeno koja lica se ne mogu saslušati kao svjedoci, a to su ona lica koja su opet taksativno nabrojana u članu 226. ZKP-a ili lica koja ne moraju svjedočiti, a koja su nabrojana u članu 227. ZKP-a. Prema stanju u spisu predmetni svjedok ne spada u ona lica na čijim iskazima se ne bi mogla zasnivati sudska odluka. Iz tih razloga nisu se mogli prihvatiti osnovanim žalbeni prigovori okrivljenog da je prvostepena presuda zasnovana na dokazu na kome se nije mogla zasnovati po zakonu, pa prema tome ne stoje žalbeni prigovori bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. st. 1. tačka 8. ZKP.

Obzirom na to, kao i da ne stoje ni drugi žalbeni prigovori okrivljenog i javnog tužioca, te žalbe su odbijene i prvostepena presuda u smislu odredbi iz člana 384. ZKP potvrđena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 611/90 od 25. januara 1991. godine)

7.

Član 404. stav 1. tač. 2. i 4. ZKP

OVJERENA IZJAVA SVJEDOKA OD STRANE NADLEŽNOG UPRAVNOG ORGANA, U KOJOJ TVRDI DA JE DAO LAŽAN ISKAZ U PRAVOSNAŽNO ZAVRŠNOM KRIVIČNOM POSTUPKU, NE PREDSTAVLJA NOVI DOKAZ U SMISLU ČLANA 404. STAV 1. TAČ. 1. I 4. ZKP, KOJI BI MOGAO POSLUŽITI KAO OSNOV ZA DOZVOLU PONAVLJANJA KRIVIČNOG POSTUPKA.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je svojim rješenjem dozvolio ponavljanje pravosnažno završenog krivičnog postupka, u kome je dvojicu okrivljenih oglasio krivim zbog krivičnog djela razbojništva iz člana 150. KZ SRBiH i kojima je izrekao vremenske kazne zatvora.

Osuđujući presudu prvostepeni sud je, pored ostalih dokaza, zasnovao i na iskazu oštećenog, koji je saslušan kao svjedok na glavnom pretresu.

Jedan od okrivljenih (sada osuđeni) je podnio zahtjev prvostepenom sudu za ponavljanje krivičnog postupka, uz koji je priložio izjavu oštećenog, koja je ovjerena od strane nadležnog upravnog organa, u kojoj oštećeni tvrdi da je na glavnom pretresu dao lažan iskaz kada je naveo da mu je ovaj osuđeni (podnosilac zahtjeva) oduzeo devize.

Prvostepeni sud je takav zahtjev uvažio i dozvolio ponavljanje krivičnog postupka, nalazeći da se radi o novom dokazu u smislu člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP, podobnom da prouzrokuje oslobođenje ovog osuđenog ili kažnjavanje po blažem zakonu.

Protiv toga rješenja javni tužilac je izjavio žalbu, u kojoj je naveo da se prednja izjava oštećenog ne može smatrati novim dokazom, te je predložio da se prvostepeno rješenje preinači, tako što će se odbiti zahtjev osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu javnog tužioca i pobijano rješenje preinačio tako što je zahtjev osuđenog za ponavljanje pravosnažno završenog krivičnog postupka odbio.

Naime, prema stanju u spisu, a na što javni tužilac s razlogom ukazuje u žalbi, podnosilac zahtjeva je priznao i okolnosno opisao kako je sa još jednim licem napao oštećenog i oteo mu određene predmete i novac, što se podudara i sa iskazom oštećenog datom na glavnom pretresu.

S druge strane, prvostepeni sud je pogriješio kada je izjavu oštećenog kojom tvrdi da je na pretresu dao lažan iskaz, uzeo kao novi dokaz u smislu člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP. Ovdje bi se moglo raditi samo o lažnom iskazu svjedoka u smislu člana 404. stav 1. tačka 2. ZKP, ali pod određenim uslovima, a prvenstveno da je pravosnažna presuda zasnovana na lažnom iskazu svjedoka i da je lažno svjedočenje utvrđeno u krivičnom postupku (ako je svjedok živ i uračunljiv) pravosnažnom presudom.

Obzirom na sve izloženo Vrhovni sud BiH je našao da su osnovani žalbeni prigovori javnog tužioca kojim tvrdi da se u ovom slučaju nisu ispunili razlozi iz člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP, za ponavljanje krivičnog postupka, te je dosljedno tome prvostepeno rješenje preinačio, tako

što je odbio zahtjev osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 19/91 od 31. januara 1991. godine)

8.

Član 412. ZKP

ČINJENICE KOJE SU POSTOJALE U SPISU U VRIJEME IZRICANJA PRAVOSNAŽNE PRESUDE, DAKLE KOJE SU BILE POZNATE SUDU, NE MOGU POSLUŽITI KAO OSNOV ZA VANREDNO UBLAŽAVANJE KAZNE U SMISLU ČLANA 412. ZKP BEZ OBZIRA ŠTO IH SUD NE SPOMINJE U OBRAZLOŽENJU PRESUDE.

Iz obrazloženja:

Presudom drugostepenog suda potvrđena je presuda prvostepenog suda, kojom je optuženi zbog krivičnog djela učestvovanja u tuči iz člana 44. KZ SRBiH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Osuđeni je podnio Vrhovnom sudu BiH zahtjev za vanredno ublažavanje kazne, u kome je naveo da ima stare i bolesne roditelje, koji bi njegovim odlaskom na izdržavanje kazne ostali bez njegove pomoći i bez sredstava za izdržavanje. I za sebe je naveo da sud nije cijenio njegovo narušeno zdravlje zbog koga je nesposoban za služenje vojnog roka, a do koga je došlo zbog prebolovane reumatske groznice.

Zbog toga je predložio da mu se izrečena kazna vanredno ublaži, tako da mu se izrekne blaža kazna.

Prvostepeni sud, postupajući u smislu člana 414. stav 4. ZKP predložio je da se zahtjev osuđenog za vanredno ublažavanje kazne kao osnovan usvoji, dok je javni tužilac predložio da se taj zahtjev odbije.

Vrhovni sud BiH, odlučujući o zahtjevu osuđenog našao je da isti nije osnovan, pa ga je u smislu člana 414. stav 7. ZKP, odbio, a ovo iz slijedećih razloga:

Prema odredbi iz člana 412. ZKP ublažavanje pravosnažno izrečene kazne dozvoljeno je kada se po pravosnažnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kada se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očigledno dovele do blaže osude.

Iz stanja spisa se vidi da je sudu bilo poznato kakve su porodične, materijalne i zdravstvene prilike osuđenog i njegovih roditelja.

Prema tome, ove činjenice nisu nove. One zbog toga i ne mogu poslužiti kao osnov za vanredno ublažavanje kazne, bez obzira što se iz obrazloženja pravosnažne presude ne vidi da li je sud te činjenice cijenio kao olakšavajuće okolnosti na strani osuđenog prilikom izricanja kazne.

Zato je zahtjev osuđenog odbijen kao neosnovan.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kvl. 556/90 od 4. januara 1991. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

9.

Član 13. Zakona o privrednim prestupima

NIJE PRESTALA ODGOVORNOST OKRIVLJENOG ODGOVORNOG LICA U PRAVNOM LICU ZA UČINJENI PRIVREDNI PRESTUP NI NAKON TOGA ŠTO JE PRAVNO LICE PO UČINJENOM PRIVREDNOM PRESTUPU PRESTALO DA POSTOJI.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim okrivljeno odgovorno lice u pravnom licu, i pravno lice zbog privrednog prestupa iz člana 26. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89, 26/89 i 35/89).

Protiv te presude okrivljeni su Vrhovnom sudu BiH izjavili žalbe iz čijeg sadržaja proizlazi da

tu presudu pobijaju zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, zbog povrede zakona i zbog odluke o kazni.

Pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i povredu zakona okrivljeni vide, između ostalog, i u tome što je okrivljeno pravno lice, nakon učinjenog privrednog prestupa prestalo da postoji, jer se ono fuzionisalo sa drugom organizacijom udruženog rada.

Vrhovni sud BiH, ispitujući prvostepenu presudu u vezi sa prednjim žalbenim prigovorima, našao je da je prvostepeni sud pogrešno i nepotpuno utvrdio činjenično stanje u odnosu na okrivljeno pravno lice kada nije utvrđivao činjenicu da li je to pravno lice prestalo da postoji i od kada, ili nije, jer od te činjenice zavisi i njegova odgovornost za učinjeni privredni prestup. Zbog toga je žalbu pravnog lica valjalo uvažiti i u odnosu na njega prvostepenu presudu ukinuti i predmet vratiti istom sudu, koji će u ponovnom postupku utvrditi prednju činjenicu i donijeti odgovarajuću odluku.

Međutim, Vrhovni sud BiH je našao da žalbeni prigovori okrivljenog odgovornog lica, istak-

10.

Član 10. Zakona o privrednim prestupima

OKRIVLJENO DRUŠTVENO PREDUZEĆE KOJE JE NASTALO OD OSNOVNE ORGANIZACIJE UDRUŽENOG RADA, KOJE JE IZVRŠILO PRIVREDNI PRESTUP I DRUGIH OSNOVNIH ORGANIZACIJA KOJE SU POSLOVALE U OKVIRU ISTE RADNE ORGANIZACIJE, NE MOŽE BITI ODGOVORNO ZA UČINJENI PRIVREDNI PRESTUP, JER JE IZVRŠILAC PRESTUPA PRESTAO DA POSTOJI.

Iz obrazloženja:

U konkretno privredno kazenoj stvari ocjenom izvedenih dokaza na temelju pravilno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pravilnom primjenom materijalnog prava prvostepeni sud je osnovano zaključio da okrivljeno pravno lice ne može biti odgovorno za učinjeni privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 3. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Naime, u postupku koji je prethodio donošenju prvostepene presude utvrđeno je da pravno lice koje je izvršilo privredni pre-

11.

Član 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu, u vezi sa članom 365. tačka 5. ZKP, u vezi sa čl. 60. i 23. Zakona o privrednim prestupima

SUD JE UČINIO POVREDU MATERIJALNOG ZAKONA NA ŠTETU OKRIVLJENOG ODGOVORNOG LICA IZ ČLANA 51. STAV 1. TAČKA 2. I STAV 2. ZAKONA O OPOREZIVANJU PROIZVODA I USLUGA U PROMETU U VEZI SA ČLANOM 365. TAČKA 5. ZKP, U VEZI SA ČLANOM 60. ZAKONA O PRIVREDNIM PRESTUPIMA, KADA MU JE ZA NAVEDENI PRIVREDNI PRESTUP BEZ PRIMJENE ODREDBI O POOŠTRAVANJU KAZNE IZ ČLANA 23. ZAKONA O PRIVREDNIM PRESTUPIMA IZREKAO VEĆU NOVČANU KAZNU OD PROPISANE.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim okrivljeno pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu zbog privrednog prestupa iz člana 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i osuđeni na novčane kazne, pravno lice u iznosu od 500,00 dinara, a odgovorno lice u iznosu od 200,00 dinara.

nuti u tom pravcu nemaju nikakvog uticaja na njegovu odgovornost za učinjeni privredni prestup, jer prema odredbama člana 13. Zakona o privrednim prestupima, odgovornost odgovornog lica za privredni prestup ne prestaje zato što mu je preostao radni odnos u pravnom licu ili što je nastala nemogućnost kažnjavanja pravnog lica usljed njegovog prestanka.

Radi toga je žalba okrivljenog odgovornog lica odbijena kao neosnovana, i u odnosu na njega prvostepena presuda potvrđena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 184/90 od 19. decembra 1990. godine)

stup više ne postoji, jer se sa ostalim osnovnim organizacijama, koje posluju u okviru iste radne organizacije, transformisala u okrivljeno pravno lice. Ovom transformacijom pravni subjektivitet u pogledu odgovornosti za izvršeni privredni prestup nije prenet na okrivljeno pravno lice, zbog čega je prvostepeni sud pravilno postupio kada ga je oslobodio od optužbe. Shodno tome žalbeni navodi javnog tužioca u ovom pravcu ukazuju se kao neosnovani.

(odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 335/90 od 1. marta 1991. godine)

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu zbog odluke o kazni, te je predložio da se ta presuda preinači tako da se okrivljenima izrekne novčana kazna u većem iznosu.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbu javnog tužioca kao neosnovanu, jer je utvrdio da je prvostepeni sud okrivljenom pravnom licu izrekao najveću novčanu kaznu koja je zakonom propisana za privredni prestup iz člana 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga

ga u prometu. Naime, za okrivljeno pravno lice za taj privredni prestup je propisana novčana kazna od 5,00 do 500,00 dinara, a prvostepeni sud mu je izrekao novčanu kaznu u iznosu od 500,00 dinara, dakle najveću propisanu kaznu. Zbog toga je našao da žalba javnog tužioca u odnosu na pravno lice nije osnovana, te je i odbijena.

Međutim, za isti privredni prestup za okrivljeno odgovorno lice propisana je novčana kazna u iznosu od 5,00 do 50,00 dinara, a prvostepeni sud mu je izrekao novčanu kaznu u iznosu od 200,00 dinara, dakle, znatno veću kaznu od propisane. Kod takvog stanja stvari, kada prvostepeni sud nije primijenio odredbe o pooštavanju kazne iz člana 23. Zakona o privrednim prestupima, time je povrijedio materijalni zakon na štetu okrivljenog odgovornog lica, iz člana

12.

Član 51. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu, u vezi sa članom 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima

NEOBRAČUNAT POREZ NA PROMET U VEĆEM IZNOSU PREDSTAVLJA TEŽU POVREDU PROPISA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZBOG ČEGA NISU ISPUJNE ZAKONSKE PRETPOSTAVKE DA SE RADI O POVREDI PROPISA NEZNATNE DRUŠTVENE ŠTETNOSTI IZ ČLANA 2. STAV 2. ZAKONA O PRIVREDNIM PRESTUPIMA.

Iz obrazloženja:

Osporavajući prvostepenu presudu kojom su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 51. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", br. 33/72 45/89) okrivljeni u žalbi ukazuju da se u konkretnom slučaju radi o povredi propisa neznatne društvene štetnosti i da ima osnova za primjenu odredbe iz člana 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima.

Žalbeni prigovor okrivljenih, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, nije osnovan. Ovo iz razloga što prema odredbi iz člana 2. stav 2. Zakona o

13.

Član 364. stav 1. tačka 11. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

SUD ČINI BITNU POVREDU ODREDAK KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 364. STAV 1. TAČKA 11. ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU, AKO OKRIVLJENE OGLASI ODGOVORNIM ZA NEPLAĆENI POREZ A U RAZLOZIMA PRESUDE IZVEDE ZAKLJUČAK DA SU OKRIVLJENI POREZ PLATILI, JER JE U TOM SLUČAJU IZREKA PRESUDE U SUPROTNOSTI SA NJENIM RAZLOZIMA.

Iz obrazloženja:

Osporavajući prvostepenu presudu, kojom su oglašeni odgovornim, okrivljeni u žalbi ukazuju da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu

12

51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu, u vezi sa članom 365. tačka 5. ZKP u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima.

Kako drugostepeni sud na povredu materijalnog zakona koja je učinjena na štetu okrivljenog, u smislu člana 376. stav 1. ZKP, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima, pazi po službenoj dužnosti, to je žalba javnog tužioca i u odnosu na odluku o kazni izrečenu odgovornom licu, odbijena, a povodom iste, u odnosu na odgovorno lice prvostepena presuda je u odluci o kazni preinačena, tako što mu je izrečena novčana kazna u iznosu od 50,00 dinara.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 226/90 od 23. januara 1991. godine)

privrednim prestupima učinjena povreda propisa nije privredni prestup ukoliko se radi o povredi koja predstavlja neznatnu društvenu štetnost zbog malog značaja i zbog neznatnosti ili odsutnosti štetnih posljedica. U konkretnom slučaju učinjena povreda propisa (neobračunat porez na promet) zbog vrijednosnog opsega neobračunatog poreza predstavlja težu povredu propisa o finansijskom poslovanju, pa shodno tome nisu ispunjene zakonske pretpostavke za primjenu odredbe iz člana 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima, kako to okrivljeni predlažu u žalbi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 383/90 od 1. marta 1991. godine)

odredaba krivičnog postupka, pošto ih je u izreci presude oglasio odgovornim za neplaćeni porez, dok u razlozima presude zaključuje da je porez plaćen. Žalbeni navodi okrivljenih su tačni pa kako je izreka pobijane presude u suprotno-

sti sa njenim razlozima prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. zbog čega se ista ne može na pouzdan način ispitati. Stoga je žalbu okrivljenih kao osnovanu valjalo uvažiti

prvostepenu presudu ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 331/90 od 1. marta 1991. godine)

14.

Član 364. stav 2. ZKP, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

VJEŠTACI SU PREKORAČILI SVOJA OVLAŠTENJA PROPISANA U ČLANU 241. ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU, U VEZI SA ČLANOM 60. ZAKONA O PRIVREDNIM PRESTUPIMA, KADA SU U SVOM PISMENOM NALAZU I MIŠLJENJU NAVELI DA OKRIVLJENI NISU ODGOVORNI ZA PRIVREDNI PRESTUP ZA KOJI SU TUŽENI.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom okrivljeni su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 217. stav 1. tačka 9. i stav 2. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom.

Protiv te presude okrivljeni su izjavili žalbe zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i zbog povrede materijalnog zakona.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbe okrivljenih i potvrdio prvostepenu presudu.

Donoseći takvu presudu Vrhovni sud nije uvažio žalbe okrivljenih u pogledu bitne povrede odredaba krivičnog postupka i povrede materijalnog zakona. Naime, u prvostepenom postupku, između ostalih dokaza, proveden je i dokaz vještačenjem po dvojici vještaka finansijske struke, koji su utvrdili da su okrivljeni prodali devize za poznatog kupca. Obzirom na to da je kupac deviza poznat, jedan od vještaka je izveo zaključak da okrivljeni nisu učinili privredni prestup za koji su tuženi, a drugi da su odgovorni. Okrivljeni u žalbama smatraju da postoji nesaglasnost u nalazima i mišljenjima vještaka, pa da je tu nesaglasnost prvostepeni sud morao

otkloniti, a kada to nije učinio, da je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. u vezi sa članom 251. ZKP, u vezi sa članom 60. ZOPP. Međutim, Vrhovni sud BiH nalazi da prvostepeni sud nije učinio takvu povredu, jer su vještaci saglasni u tome, kome su okrivljeni prodavali devize, u kom periodu i u kom iznosu. Dakle, vještaci su saglasni u onom stručnom dijelu nalaza i mišljenja. Zaključak o tome da li je takvo postupanje suprotno odredbama iz člana 76. st. 1. i 2. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom i da li su okrivljeni učinili privredni prestup ili ne iz člana 217. stav 1. tačka 9. i stav 2. toga zakona za koji su tuženi, ne spada u domen vještačenja već suda. Prema tome kada se taj zaključak isključi iz nalaza i mišljenja vještaka, onda u onom stručnom dijelu vještačenja i nema razmimoilaženja, a s tim u vezi ne može biti govora o navedenim povredama procesnog i materijalnog zakona.

Radi toga je Vrhovni sud žalbe okrivljenih odbio i prvostepenu presudu potvrdio.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 529/89 od 17. januara 1991. godine)

15.

Član 365. tačka 2. ZKP-a u vezi sa članom 51. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i člana 60. Zakona o privrednim prestupima

U SLUČAJU KADA JE PRAVNI PRETHODNIK, KAO IZVRŠILAC PRIVREDNOG PRESTUPA BILA OSNOVNA ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA, KOJA JE POSLIJE IZVRŠENOG PRIVREDNOG PRESTUPA, KONSTITUISANA KAO RADNA ORGANIZACIJA SA ISTOM FIRMOM I PREDMETOM POSLOVANJA I KADA NIJE DOŠLO DO PRESTANKA PRAVNOG LICA, POSTOJI NEPREKIDNI PRAVNI SUBJEKTIVITET IZVRŠIOCA PRIVREDNOG PRESTUPA, PA PREMA TOME I ODGOVORNOST ZA PRIVREDNI PRESTUP UČINJEN PRIJE STATUSNE PROMJENE.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom društveno preduzeće za ugostiteljstvo, promet i turizam, kao pravno lice i S.R. kao odgovorno lice oglašeni su odgovornim zbog privrednih prestupa iz čla-

na 51. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i člana 60. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu, te su im utvrđene pojedinačne kazne, a nakon toga jedinstvene novčane kazne u iznosu - pravnom licu od 180,00, a odgovornom licu od 50,00 dinara.

Protiv te presude žalbu je izjavilo pravno lice zbog povrede zakona. Tu povredu obrazlaže time što navodi da je osnovna organizacija udruženog rada nakon izvršenih privrednih prestupa izvršila transformaciju i organizacionu promjenu, tako što je organizovana kao društveno preduzeće sa istim predmetom poslovanja. Zbog toga smatra da ne može biti odgovorno za privredne prestupe koje je učinio njegov pravni prethodnik. Kada ga je prvostepeni sud i pored toga oglasio odgovornim, smatra da je na njegovu štetu povrijeđen materijalni zakon.

Zato je predložio da se prvostepena presuda preinači, tako da ga sud oslobodi od optužbe ili da se ta presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Na sjednici vijeća Vrhovnog suda BiH, zamjenik Republičkog javnog tužioca je u smislu člana 131. Zakona o privrednim prestupima, odustao od optužnog prijedloga u dijelu koji se odnosi na privredni prestup iz člana 60. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu, pa je ovaj sud na osnovu člana 349. ZKP, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

protiv okrivljenih odbio optužbu za taj privredni prestup.

Obzirom na to, za preostali privredni prestup ovaj sud je preinačio prvostepenu presudu i okrivljenima izrekao one novčane kazne, koje im je prvostepeni sud utvrdio za taj privredni prestup.

Ovaj sud žalbu okrivljenog pravnog lica zbog povrede materijalnog zakona odbio je kao neosnovanu.

Naime, po ocjeni Vrhovnog suda kada je osnovna organizacija udruženog rada učinila privredni prestup, a nakon toga izvršila transformaciju u društveno preduzeće, koje je zadržalo isti predmet poslovanja i istu firmu, onda nije prestao pravni subjektivitet, pa prema tome i odgovornost za privredni prestup koji je učinio pravni prethodnik prije statusne promjene.

Prema tome, kod ovakvog stanja stvari neosnovani su žalbeni prigovori okrivljenog pravnog lica da je na njegovu štetu prvostepeni sud povrijedio materijalni zakon.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 352/90 od 20. februara 1991. godine)

16.

Član 221. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

ODGOVORNO LICE U PRAVNOM LICU NE MOŽE BITI ODGOVORNO ZA PRIVREDNI PRESTUP IZ ČLANA 221. STAV 1. TAČKA 4. I STAV 2. ZAKONA O OSNOVAMA BEZBJEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA AKO JE VOZAČIMA PRIJE POLASKA NA PUT BIO OBEZBIJEĐEN DESETOČASOVNI ODMOR I AKO IM NIJE BILO OGRANIČENO VRIJEME TRAJANJA VOŽNJE.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim pravno lice i odgovorno lice u tom pravnom licu zbog privrednog prestupa iz člana 221. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Okrivljeno pravno lice i odgovorno lice u tom pravnom licu su protiv te presude izjavili zajedničku žalbu Vrhovnom sudu kao drugostepenom.

Okrivljeni su u žalbi istakli da nisu odgovorni za privredni prestup, za koji su oglašeni odgovornim prvostepenom presudom. Ovo su obrazložili time što su za vožnju odredili dvojicu vozača, da su im prije polaska na vožnju obezbijedili desetočasovni odmor i da im nisu ograničili vrijeme trajanja vožnje. Obzirom na to kada se vozači nisu pridržavali propisa iz čl. 189. i 190. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima o dužini vremena vožnje, prekidima vožnje i vremenu odmora u toku vožnje, smatraju da ne mogu biti odgovorni niti

kažnjeni za privredni prestup iz člana 221. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Vrhovni sud BiH je uvažio prednje žalbene prigovore odgovornog lica u pravnom licu i ukinuo prvostepenu presudu u odnosu na njega, a povodom njegove žalbe i u odnosu na pravno lice. Po ocjeni Vrhovnog suda, kada prvostepeni sud nije utvrdio i ocijenio činjenice, koje se ističu u žalbi okrivljenih, činjenično stanje je ostalo pogrešno i nepotpuno utvrđeno, jer ako su prednji navodi tačni onda okrivljeno odgovorno lice ne može biti odgovorno za kršenje saobraćajnih propisa vozača, kojima su obezbijeđeni uslovi, koje navodi okrivljeno odgovorno lice u pravnom licu.

Zato će prvostepeni sud u ponovnom postupku provjeriti prednje žalbene prigovore, nakon čega će biti u mogućnosti da donese pravilnu i zakonitu odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 220/90 od 23. januara 1991. godine)

Član 8. stav 1. i 2. Uredbe o uslovima za davanje kredita građanima

OKOLNOST DA OKRIVLJENI NISU BLAGOVREMENO PRIMILI "SLUŽBENI LIST SFRJ" U KOME JE OBJAVLJEN POVRIJEĐENI PROPIS (UREDBA O USLOVIMA ZA DAVANJE KREDITA GRAĐANIMA) NE MOŽE PREDSTAVLJATI OSNOV ZA ISKLJUČENJE ODGOVORNOSTI, VEĆ MOŽE BITI OD ZNAČAJA ZA PRIMJENU INSTITUTA PRAVNE ZABLUDE.

Iz obrazloženja:

U konkretnoj privredno kazenoj stvari prvostepeni sud je polazeći od toga da u vrijeme izvršenja privrednog prestupa okrivljeni nisu bili upoznati sa sadržinom Uredbe o uslovima za davanje kredita građanima ("Službeni list SFRJ", broj 41/89) zaključio da se u radnjama okrivljenih nisu stekla obilježja privrednog prestupa iz člana 8. st. 1. i 2. pomenute Uredbe. Zaključak prvostepenog suda zasnovan je na pogrešnoj primjeni zakona, te na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, kako se to osnovano ističe u žalbi javnog tužioca.

Prije svega u ovoj privredno kazenoj stvari prvostepeni sud je trebao utvrditi kada su se okrivljeni upoznali sa sadržinom Uredbe o uslovima za davanje kredita građanima. Ovo iz razloga što se radi o značajnoj činjenici od čijeg utvrđenja zavisi donošenje pravilne i zakonite odluke. Naime, ukoliko su tačne tvrdnje okrivljenih da su se sa sadržinom pomenutog propisa upoznali nakon 20. 7. 1989. godine kada su primili "Službeni list SFRJ", broj 41/89 od 14. 7.

1989. godine u kome je navedena Uredba i objavljena a stupila na snagu 15. 7. 1989. godine ova okolnost mogla bi predstavljati osnov za primjenu instituta pravne zablude, ali ne i osnov za isključenje odgovornosti okrivljenih, kako to zaključuje prvostepeni sud. Ovo iz razloga što prema odredbi iz člana 17. Krivičnog zakona SFRJ koja se u smislu člana 17. Zakona o privrednim prestupima primjenjuje i u postupku za privredni prestup učinilac krivičnog djela koji iz opravdanih razloga nije znao da je to djelo zabranjeno može se blaže kazniti ili osloboditi od kazne. Prema tome, ukoliko se utvrdi da su navodi iz odbrane okrivljenih tačni, a njih je potrebno provjeriti, po ocjeni ovog suda bilo bi osnova za primjenu instituta pravne zablude. Međutim, kako tvrdnje okrivljenih nisu raspravljene, žalba javnog tužioca je uvažena, prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, kako bi prvostepeni sud postupio po primjedbama iznijetim u ovom rješenju i nakon toga donio odgovarajuću odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 222/90 od 20. februara 1991. godine)

PREKRŠAJNI POSTUPAK

Čl. 226. i 227. Zakona o prekršajima

SUD ZA PREKRŠAJE NIJE UČINIO BITNU POVREDU ODREĐABA PREKRŠAJNOG POSTUPKA KADA ŽALBU PROTIV PRVOSTEPENOG RJEŠENJA, KOJU JE IZJAVIO PODNOSILAC ZAHTEJEVA ZA POKRETANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA, NIJE DOSTAVIO OKRIVLJENOM RADI EVENTUALNOG ODGOVORA.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud za prekršaje oglosio je krivim učinioca prekršaja zbog prekršaja iz člana 2. stav 1. tačka 7. i člana 2. stav 1. tačka 2. Zakona o javnom redu i miru i pošto mu je utvrdio pojedinačne novčane kazne, kaznio ga je jedinstvenom novčanom kaznom u iznosu od 300,00 dinara.

Podnosilac zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka je izjavio žalbu protiv prvostepenog rješenja o prekršaju, koje pobija zbog odluke o kazni. Predložio je da drugostepeni sud za prekršaje preinači prvostepeno rješenje,

tako da okrivljenom izrekne pojedinačne i jedinstvenu kaznu zatvora.

Drugostepeni sud je uvažio takvu žalbu i prvostepeno rješenje preinačio, tako što je okrivljenom utvrdio pojedinačne kazne zatvora od po 20 dana i izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 40 dana.

Okrivljeni je podnio Vrhovnom sudu zahtjev za sudsku zaštitu, kojim pobija rješenje o prekršaju, između ostalog, i zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka, sa prijedlogom da se drugostepeno rješenje za prekršaje ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovni postupak i odluku. U vezi sa navede-

nom povredom ističe da je povrijeđeno njegovo pravo na odbranu time što mu sud nije dostavio žalbu protivne stranke na odgovor, koja je izjavljena protiv prvostepenog rješenja, tako da je to uticalo na pravilnost i zakonitost odluke.

Vrhovni sud BiH je odbio kao neosnovan zahtjev osuđenog za sudsku zaštitu, jer je našao da sudovi za prekršaje nisu učinili navedenu bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka bez obzira na to što žalba protivne stranke nije dostavljena osuđenom na odgovor. Ovo prvenstveno stoga što je osuđeni u kontradiktornom postupku iznio svoju odbranu, koju su sudovi za prekršaje cijenili. S druge strane prema odred-

19.

Član 246. Zakona o prekršajima

ZAHTJEV ZA SUDSKU ZAŠTITU PODNESEN SAMO ZBOG ODLUKE O IZREČENOJ KAZNI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU NIJE DOZVOLJEN.

Iz obrazloženja:

Rješenjem drugostepenog suda za prekršaje odbijena je žalba kažnjelog izjavljena protiv prvostepenog rješenja za prekršaje, kojim je kažnjenom izrečena kazna zatvora u trajanju od 20 dana zbog prekršaja iz člana 226. stav 1. tačka 28. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Kažnjeni je protiv drugostepenog rješenja izjavio zahtjev za sudsku zaštitu i to samo zbog odluke o izrečenoj kazni.

Odlučujući o zahtjevu kažnjelog Vrhovni sud BiH je našao da zahtjev nije dozvoljen pa ga je odbacio.

Naime, prema odredbi iz člana 246. Zakona o prekršajima zahtjev za sudsku zaštitu može se

20.

Član 246. u vezi sa članom 89. Zakona o prekršajima

ZAHTJEV ZA SUDSKU ZAŠTITU KOJIM SE TRAŽI IZUZEĆE SUDIJE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU NIJE DOZVOLJEN, JER ZAHTJEV ZA IZUZEĆE SUDIJE U TOM POSTUPKU MOGU PODNIJETI OKRIVLJENI I PODNOSILAC ZAHTJEVA ZA POKRETANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA SAMO DO DONOŠENJA RJEŠENJA O PREKRŠAJU.

Iz obrazloženja:

Rješenjem drugostepenog suda za prekršaje preinačeno je prvostepeno rješenje o prekršaju, tako što je okrivljeni za prekršaj iz člana 6. Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije kažnjen kaznom zatvora u trajanju od 20 dana.

Protiv drugostepenog rješenja okrivljeni je izjavio zahtjev za sudsku zaštitu, u kome ustvari traži izuzeće sudije za prekršaje.

Vrhovni sud BiH je, odlučujući o zahtjevu okrivljenog za sudsku zaštitu, isti odbacio kao nedozvoljen.

Naime, u članu 246. Zakona o prekršajima su taksativno nabrojani osnovi iz kojih se može

bama, iz čl. 226. i 227. Zakona o prekršajima, koji govore o postupku po žalbi nije ni predviđena obaveza suda da dostavlja žalbu protivnoj stranci na odgovor. Sem toga ni shodna primjena odredbi iz Zakona o krivičnom postupku, na koje upućuje propis iz člana 250. Zakona o prekršaju ne predviđa kao bitnu povredu zakona nedostavljanje žalbe protivne stranke na odgovor okrivljenom u prekršajnom postupku.

Radi toga je Vrhovni sud zahtjev osuđenog odbio kao neosnovan.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pvl. 75/90 od 12. decembra 1990. godine)

izjaviti ako je rješenjem o prekršaju povrijeđen materijalni propis, ako je u prekršajnom postupku učinjena povreda odredaba postupka koja je uticala ili koja je mogla uticati na zakonito i pravilno donošenje rješenja o prekršaju, i ako je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja. Dakle, među taksativno nabrojanim osnovima za podnošenje zahtjeva za sudsku zaštitu nije naveden osnov zbog odluke o kazni.

Zbog toga je Vrhovni sud zahtjev kažnjelog za sudsku zaštitu odbacio kao nedozvoljen.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pvl. 86/90 od 12. decembra 1990. godine)

podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu. Među tim osnovima nije predviđen osnov za izuzeće sudije za prekršaje.

S druge strane, prema odredbi iz člana 89. Zakona o prekršajima izuzeće mogu tražiti okrivljeni i podnosilac zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka samo do donošenja rješenja o prekršaju.

Polazeći od izloženog Vrhovni sud BiH je našao da zahtjev okrivljenog za sudsku zaštitu u kome traži izuzeće sudije za prekršaje u ovoj fazi postupka nije dozvoljen, pa je zbog toga i odbačen.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pvl. 99/90 od 25. januara 1991. godine)

21.

Član 10. tačka 9. u vezi sa tačkom 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

U SMISLU ODREDBI IZ ČLANA 10. TAČKA 9. U VEZI SA TAČKOM 1. ZAKONA O OSNOVAMA BEZBJEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA PARKIRALIŠTE, KAO POVRŠINA KOJA SE KORISTI ZA SAOBRAĆAJ PO MA KOM OSNOVU I KOJA JE DOSTUPNA VEĆEM BROJU KORISNIKA, SPADA U NEKATEGORISANI PUT, A TIME I U PUT NA KOME SE MOŽE IZVRŠITI SVAKI PREKRŠAJ PROPISAN OVIM ZAKONOM.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Republičkog suda za prekršaje potvrđeno je rješenje Opštinskog suda za prekršaje, kojim je kažnjeni oglašen krivim zbog prekršaja iz člana 226. st. 1. i 2. tačka 37. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima i kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 20,00 dinara, te mu je istovremeno izrečena i zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom "B" kategorije.

Protiv drugostepenog rješenja za prekršaje kažnjeni je podnio zahtjev za sudsku zaštitu Vrhovnom sudu BiH.

U zahtjevu je između ostalog naveo, da je njemu "oduzeta vozačka dozvola" zbog vožnje u alkoholiziranom stanju, međutim, ističe da je vožnju preduzeo na parkiralištu, a ne na javnom putu. Zbog toga smatra da mu se nije mogla "oduzeti vozačka dozvola", jer da parkiralište ne predstavlja javni put. Prema tome njegova tvrdnja se svodi na to da nije upravljao vozilom na javnom putu u alkoholiziranom stanju i da nije mogao biti kažnjen za navedeni prekršaj.

Predložio je da se njegov zahtjev uvaži i da se rješenje za prekršaj ukine i predmet vrati prvo-stepenom sudu za prekršaje na ponovni postupak i odluku.

Vrhovni sud BiH je odbio zahtjev okrivljenog, jer je našao da je parkiralište u smislu člana 10. tačka 9. u vezi sa tačkom 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima takva površina koja se koristi za saobraćaj po ma kom osnovu i koja je dostupna većem broju raznih korisnika, tako da ono ima onaj značaj koji ima nekategorisani put, a koji opet u smislu tačke 1. člana 10. navedenog zakona spada u put kao i svaki javni put.

Polazeći od toga, kada je okrivljeni na parkiralištu upravljao automobilom u alkoholiziranom stanju, učinio je prekršaj za koji je oglašen krivim i kažnjen rješenjem o prekršaju.

Iz tih razloga njegov zahtjev za sudsku zaštitu, kojim ukazuje na povredu zakona, nije osnovan, pa je u smislu člana 249. Zakona o prekršajima odbijen.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pvl. 6/91 od 22. marta 1991. godine)

GRADANSKO PRAVO - OPŠTI DIO

22.

Član 10. Zakona o udruživanju građana

STRANO NACIONALNO UDRUŽENJE GRAĐANA NE MOŽE REGISTROVATI SJEDIŠTE U SR BOSNI I HERCEGOVINI, PA I KADA JE OVLAŠTENOST DA RAZVIJA AKTIVNOST VAN NACIONALNIH GRANICA, KOJA NIJE USMJERENA NA UGROŽAVANJE MIRA I RAVNOPRAVNE MEĐUNARODNE SARADNJE.

Iz obrazloženja:

Članom 10. Zakona o udruživanju građana SRBiH propisano je da međunarodna udruženja građana i njihovi organi mogu imati sjedište na teritoriji SRBiH, ako je njihova djelatnost u skladu sa ustavom i međunarodnim ugovorima i nije usmjerena na ugrožavanje mira i ravnopravne međunarodne saradnje, te da se takva udruženja upisuju u registar koji vodi viši sud nadležan prema sjedištu udruženja.

Iz navedenog propisa proizlazi da se na teritoriji SRBiH može registrovati sjedište samo međunarodnog udruženja građana, odnosno njegovog organa, a ne nacionalnog udruženja građana neke strane države.

Sintagma "međunarodno udruženje građana" nije bliže zakonom određena, a nije ni uobičajena u teoriji međunarodnog privatnog prava.

Odredbe čl. 44. i 45. ranijeg Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana, "Službeni list SRBiH", broj 5/85, koje su bile identičnog sadržaja kao odredbe člana 10. st. 1.

i 2. Zakona o udruživanju građana, koristile su sintagmu "međunarodne organizacije i njihovi organi".

Pod međunarodnim udruženjem građana, u smislu člana 10. Zakona o udruživanju građana, polazeći od sadržaja ove sintagme i svrhe registracije sjedišta, treba podrazumijevati međunarodne organizacije, nevladinog karaktera, koje su osnovane na temelju međunarodnog bilateralnog ugovora ili međunarodne konvencije, jer se u tekstu propisa pominje da njihova djelatnost mora biti u skladu i sa međunarodnim ugovorom, pa se takvim ne mogu smatrati nacionalna udruženja građana.

Ovako je shvatano međunarodno udruženje u pravnom sistemu SFRJ kako proizilazi iz odredaba člana 20. ranijeg Osnovnog zakona o udruženjima građana ("Službeni list SFRJ", broj 16/65), po kojima se domaće udruženje građana moglo učlaniti u srodno međunarodno udruženje, a i pojedini jugoslovenski građani. Međunarodnim udruženjem građana moralo bi se, dakle, smatrati samo udruženje čiji su članovi nacionalna udruženja građana ili građani više država.

23.

Član 20. tačka 8. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

KOLIZIONO PRAVILO PREMA KOME JE MJERODAVNO PRAVO MJESTA U KOME SE U VRIJEME PONUDE NALAZILO PREBIVALIŠTE ODNOSNO BORAVIŠTE ZAJMODAVCA, VAŽILO JE, POD ISTIM PRETPOSTAVKAMA, I PRIJE ZAKONA O RJEŠAVANJU SUKOBA ZAKONA SA PROPISIMA DRUGIH ZEMALJA U ODREĐENIM ODNOSIMA.

Iz obrazloženja:

Ugovor o zajmu zaključen je u SRNj, u maju 1977. godine, između stranog državljanina (zajmodavac) i našeg državljanina (zajmoprimac).

Mjerodavno pravo je u ovom slučaju njemačko pravo (paragraf 607. Njemačkog građanskog zakonika), jer se smatra da je ugovor

Predlagač je, kako proizilazi iz priloženog akta o osnivanju - registraciji i statuta, na koje se sam predlagač poziva, osnovan isključivo od građana Republike Italije i po odredbama člana 36. stav 2. Građanskog zakonika (Codice civile) Republike Italije, dakle kao nacionalno udruženje građana.

Nacionalno udruženje građana ne može steći svojstvo međunarodnog udruženja samim tim što je po nacionalnom zakonu ovlašteno da razvija aktivnost i u inozemstvu, jer to mogu činiti i druga nacionalna pravna lica. Međunarodno svojstvo pravnog lica cijeni se po personalnom principu (sastav članstva i osnivanje po međunarodnim opštim aktima).

Nije relevantno što se predlagač bavi djelatnošću koja nije usmjerena na ugrožavanje mira i ravnopravne međunarodne saradnje, već ovim ciljevima doprinosi, kako se ističe u žalbi, jer strana nacionalna udruženja građana ne mogu registrovati sjedište u SRBiH, bez obzira na vrstu djelatnosti i svrhu osnivanja.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 42/90 od 24. januara 1991. godine)

zaključen u mjestu prebivališta zajmodavca (pravilo međunarodnog privatnog prava, koje je sada izričito propisano u članu 20. tačka 8. pomenutog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 187/90 od 29. januara 1991. godine)

EKSPPROPRIJACIJA

24.

Član 49. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

NAKNADA ZA EKSPROPRIISANO IZGRADENO GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE TAKODE SE ODREĐUJE PO ODREDBAMA IZ ČLANA 49. STAV 1. ZAKONA O EKSPROPRIJACIJI.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju predlagaču je ekspropriisana zgrada sa zemljištem, koje je bilo u njegovoj svojini (van grada i naselja gradskog karaktera). Pored naknade za zgradu bivši vlasnik ima pravo i na naknadu za građevinsko zemljište koje je pripadalo zgradi, ako je bilo u

njegovoj svojini. Ova naknada se određuje po istim odredbama po kojima se određuje naknada za ekspropriisano neizgrađeno građevinsko zemljište na kome je postojalo pravo svojine jer zakon ne čini razliku (član 49. Zakona o eksproprijaciji).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 211/90 od 21. februara 1991. godine)

25.

Član 57. stav 3. Zakona o eksproprijaciji

U TROŠKOVE UREĐENJA GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA, KOJI SE NAKNAĐUJU VLASNIKU EKSPROPRIISANE STAMBENE ZGRADE, UBRAJA SE I DOPRINOS ZA IZGRADNJU I ODRŽAVANJE SKLONIŠTA KOJI JE GRADITELJ PO ZAKONU DUŽAN PLATITI.

Iz obrazloženja:

Sporazumom o naknadi za ekspropriisanu zgradu nije obuhvaćen i iznos doprinosa za izgradnju i održavanje skloništa koji je bivši vlasnik ekspropriisane nekretnine bio dužan platiti radi pribavljanja odobrenja za izgradnju ove zgrade. Ovo zbog toga što ni bivši vlasnik nije

imao u vidu ovu zakonsku obavezu. Zato sporazum o naknadi ne isključuje njegovo pravo naknade i tog doprinosa (član 57. stav 3. Zakona o eksproprijaciji).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 222/90 od 21. februara 1991. godine)

26.

Član 39. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 57. Zakona o eksproprijaciji

NAKNADA ZA STAN KOJI JE PREŠAO U DRUŠTVENU SVOJINU ZBOG PREKORAČENJA ZAKONSKOG MAKSIMUMA SE NE UMANJUJE SAMO ZBOG TOGA ŠTO STAN KORISTI TREĆE LICE KAO NOSILAC STANARSKOG PRAVA.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju je na osnovu člana 39. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH, prenijet u društvenu svojinu jedan trosoban i jedan dvosoban stan, kao višak preko zakonskog maksimuma, do kojeg je došlo nasljedjivanjem. Predlagateljica koja je na taj način izgubila pravo vlasništva na stanovima ima pravo na naknadu koja se utvrđuje po odredbama člana 57. Zakona o eksproprijaciji SRBiH. Ova naknada

se ne umanjuje samo zbog toga što te stanove koriste treća lica kao nosioci stanarskog prava. Pravilo o umanjenju naknade iz člana 63. stav 1. Zakona o eksproprijaciji odnosi se na slučaj kada se vlasniku ekspropriisanog stana ili porodične stambene zgrade, daje na korištenje stan u društvenoj svojini, pa se ne može analogno prenijeti na ovaj pravni odnos.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 151/90 od 21. marta 1991. godine)

27.

Član 60. Zakona o eksproprijaciji

KOD ODREĐIVANJA PRAVIČNE NAKNADE ZA EKSPROPRIISANE GRAĐEVINSKE OBJEKTE OPRAVDANO JE UZETI U OBZIR CIJENE GRAĐEVINSKIH USLUGA SVIH PREDUZEĆA KOJA TE USLUGE PRUŽAJU U OKVIRU REGISTROVANOG PREDMETA POSLOVANJA U MJESTU U KOME SE NALAZE EKSPROPRIISANI OBJEKTI, A NE SAMO OD GRAĐEVINSKIH PREDUZEĆA.

Iz obrazloženja:

Pri utvrđivanju da li je predlagatelju isplaćena potpuna naknada za građevinski materijal i usluge pravilno su primijenjene odredbe člana 60. Zakona o eksproprijaciji (uzete su u obzir cijene građevinskih materijala u maloprodaji u mjestu gdje se nalaze ekspropriisani objekti, dok su cijene građevinskih usluga utvrđene prema prosječnim cijenama takvih usluga koje u

tom mjestu vrše organizacije udruženog rada). Organizacije koje vrše građevinske usluge su GRO "Granit" i Komunalna radna organizacija, pa bez osnova bivši vlasnik u reviziji iznosi da nije trebalo uzeti u obzir cijene građevinskih usluga koje u okviru svoje registrovane djelatnosti vrši Komunalna radna organizacija.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 105/90 od 16. novembra 1990. godine)

28.

Član 64. Zakona o eksproprijaciji

Član 37. Zakona o obligacionim odnosima

VISINA NAKNADE ZA EKSPROPRIISANE NEKRETNINE ODREĐUJE SE PREMA OKOLNOSTIMA U VRIJEME DONOŠENJA PRVOSTEPENOG RJEŠENJA O NAKNADI I U SLUČAJU KAD JE BIVŠI VLASNIK U UPRAVNOM POSTUPKU PRISTAJAO NA NIŽU NAKNADU.

Iz obrazloženja:

Naknadu za ekspropriisane nekretnine prvostepeni sud je odredio prema okolnostima - cijenama u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja (član 64. Zakona o eksproprijaciji) iako je bivši vlasnik u upravnom postupku pristajao na nižu naknadu. Ovaj pristanak ne veže bivšeg

vlasnika: to je bila njegova ponuda koju nije prihvatio korisnik eksproprijacije, pa se smatra kao da nije ni data, odnosno da ne proizvodi nikakve pravne učinke (član 37. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 454/90 od 20. decembra 1990. godine)

29.

Član 70. Zakona o eksproprijaciji

VLASNIK EKSPROPRIISANE VODENICE IMA PRAVO NA NAKNADU ZBOG IZGUBLJENOG PRIHODA IAKO NIJE IMAO ODOBRENJE ZA OBAVLJANJE TE DJELATNOSTI.

Iz obrazloženja:

Naknada za izgubljenu korist za vremenski period od rušenja vodenice, pa do isteka roka iz rješenja o naknadi, određena je u skladu sa odredbama člana 70. Zakona o eksproprijaciji. Utvrđeno je da je predlagač mlio žito trećim licima i tako sticao prihode za sebe. Na njegovo pravo, da mu se odredi naknada zbog gubitka

prihoda prouzrokovanog rušenjem vodenice nema uticaja okolnost što nije imao odobrenje za obavljanje te djelatnosti od nadležnog organa. Ova okolnost može biti relevantna eventualno za izricanje odgovarajućih fiskalnih sankcija, što nije predmet ovog postupka.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 212/90 od 21. februara 1991. godine)

30.

Član 80. Zakona o eksproprijaciji

Član 16. stav 2. Zakona o vanparničnom postupku

SUD JE U VANPARNIČNOM POSTUPKU NADLEŽAN DA ODLUČI SAMO O PRIJEDLOGU ZA ODREĐIVANJE NAKNADE ZA EKSPROPRIISANE NEKRETNINE, A NE I O PRIGOVORU PROTIV RJEŠENJA O EKSPROPRIJACIJI.

Iz obrazloženja:

Redovni sudovi su nadležni da u vanparničnom postupku odlučuju o prijedlogu za određivanje naknade za ekspropriisane nekretnine (član 80. Zakona o eksproprijaciji i član 16. stav 2. Zakona o vanparničnom postupku).

O pravnom lijeku protiv rješenja o eksproprijaciji odlučuje drugostepeni upravni organ (član 30. Zakona o eksproprijaciji) odnosno u upravnom sporu nadležni sud. O takvom prigovoru ne može se ni prejudicijelno odlučivati u vanparničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 763/90 od 25. januara 1991. godine.)

31.

Članovi 4. i 5. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

SUSJED KOJI NEMA PRAVO SLUŽNOSTI OTICANJA OBORINA SA SVOGA KROVA NA TUĐU NEKRETNINU, DUŽAN JE DA POSTAVI ZAŠTITNI OLUK I SNJEGOBRAN.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su suvlasnici susjednih porodičnih stambenih zgrada, izgrađenih prije 80 godina. Tuženi je nadozdao zgradu pa sada se oborine sa njegovog krova slijevaju na zgradu (terasu) tužioca. Budući da tuženi nema pravo služnosti slijevanja oborina sa svoje zgrade na tužiočevu zgradu (to pravo se mora konstituisati

jer ne proizilazi iz samog zakona) dužan je u skladu sa čl. 4. i 5. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima da postavi zaštitni oluk i snjegobran da bi na taj način spriječio slijevanje oborina (kišnice i snijega) sa svoga krova na tužiočevu terasu.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 33/90 od 21. februara 1991. godine)

32.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravna pravila iz paragrafa 417, 418. i 419. OGZ-a - analogno

DRUŠTVENO PRAVNO LICE JE, ANALOGNO PRAVILIMA O STICANJU SVOJINE GRAĐENJEM, MOGLO STEĆI PRAVO RASPOLAGANJA NA GRADEVINSKOM OBJEKTU I ZEMLJIŠTU KOJE SLUŽI ZA REDOVNU UPOTREBU OBJEKTA, KADA JE OBJEKAT SAGRAĐEN NA ZEMLJIŠTU U DRUŠTVENOJ SVOJINI, ALI PRIJE PROPISIVANJA POSEBNOG PRAVNOG REŽIMA ZA GRADSKO GRADEVINSKO ZEMLJIŠTE.

Iz obrazloženja:

Poslovni objekat, na kome tužilac traži utvrđenje prava raspolaganja, sagrađen je do 1959. godine, kada još nije postojao posebni pravni režim na gradskom građevinskom zemljištu. U takvoj pravnoj situaciji, analognom primjenom odredaba paragrafa 417, 418. i 419. OGZ-a (te odredbe mogu se primijeniti u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije) može se zaključiti da je tužilac mogao steći pravo raspolaganja (tada korištenja) na originalan način - građenjem. Navedene odredbe mogu se analogno primijeniti jer pravo raspolaganja (tada korištenja) ima svojinske attribute, a postojala je pravna praznina kod uređivanja sticanja prava korištenja (sada raspolaganja) u korist društveno pravnih lica na

građevinskim objektima u društvenoj svojini, kao i prava korištenja na zemljištu.

Građenjem je tužilac mogao steći i pravo korištenja na zemljištu koje služi redovnoj upotrebi građevine prije propisivanja posebnog pravnog režima na gradskom građevinskom zemljištu, jer se time nije mijenjao osnovni svojinsko-pravni oblik (zemljište je ostajalo u društvenoj svojini), već je samo drugo društveno-pravno lice sticalo pravo korištenja originarnim putem, dakle dolazilo bi do promjene nosioca prava istog pravnog ranga.

Za donošenje zakonite i pravilne presude nije od značaja da li je u zemljišnim knjigama upisano pravo raspolaganja jer građenje predstavlja neposredan osnov i način sticanja prava svojine, pa upis ima samo značaj publiciteta.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 139/90 od 13. decembra 1990. godine)

33.

Član 28. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

SAVJESNI POSJED (DRŽAVINA) SE PRETPOSTAVLJA, A KAO PRETPOSTAVKA ZA STICANJE PRAVA VLASNIŠTVA DOSJELOŠĆU MORA POSTOJATI BEZ PREKIDA DO ISTEKA VREMENA ZAKONOM ODREĐENOG ZA DOSJELOST.

Iz obrazloženja:

Pod savjesnom državinom podrazumijeva se državina kod koje držalac vjeruje u pravni

osnov svoje državine, dakle opravdano smatra da je on titular prava čiju sadržinu faktički vrši. Savjesni držalac nije svjestan da se njegova faktička vlast razilazi od pravnog stanja. Njego-

va zabluda o svom sopstvenom pravu mora biti objektivna, tj. takva da on prema normalnim okolnostima nije morao da sumnja da nema pravo koje faktički vrši. Savjesna državina se pretpostavlja i mora postojati za sve vrijeme potrebno za održaj (dosjelost) što je u skladu s

34.

Član 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima - analogno

NIJE NIŠTAV UGOVOR O PRODAJI STANA IZGRAĐENOG ZA TRŽIŠTE SAMO ZATO ŠTO JE RANIJE ZAKLJUČENIM UGOVOROM ISTI STAN VEĆ PRODAT.

U TAKVOM SLUČAJU STAN STIČE KAŠNIJI KUPAC NA KOGA JE UPISANO PRAVO SVOJINE U ZEMLJIŠNOJ KNJIZI, UKOLIKO JE U ČASU UKNJIŽBE BIO SAVJESTAN. AKO NIJE DOŠLO DO UKNJIŽBE, JAČE PRAVO NA STAN IMA SAVJESNI KUPAC KOME JE STAN PREDAT U POSJED, A AKO NIJE DOŠLO NI DO PREDAJE STANA, KUPAC KOJI JE RANIJE ZAKLJUČIO UGOVOR O PRODAJI.

Iz obrazloženja:

Okolnost što je prvotuzena, stan za tržište prvo prodala tužiocu, a zatim drugotuzenoj, i da raniji ugovor nije raskinut, ne predstavlja razlog za ništavost docnijeg ugovora, pošto je, u načelu, dozvoljeno zaključiti i ugovor o prodaji tuđe stvari (član 460. ZOO), a tim prije sopstvene stvari. Povreda takvog ugovora o prodaji, ako se ne može ispuniti, može imati samo za posledicu sticanje prava na raskid ugovora i naknadu štete.

Predmet obaveze prodavca (prvotuzene) u oba je ugovora bila predaja kupcu dvoiposobnog stana - nepokretnosti. Pravilo je da se pravo svojine na nepokretnosti stiče na osnovu pravnog posla upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen zakonom (član 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima - ZOSPO "Službeni list SFRJ", broj 6/80).

Za razliku od sticanja prava svojine na pokretnim stvarima, kada je više lica zaključilo pravne poslove radi sticanja prava svojine na istu pokretnu stvar, ZOSPO nije posebno regulisao ko stiče pravo svojine na nepokretnosti kada je

pravnim pravilima odnosno sada s odredbom iz člana 28. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 16/90 od 29. januara 1991. godine)

vlasnik istu nepokretnu stvar pravnim poslovima prodao u korist dva i više kupaca.

U ovakvom slučaju relevantna je savjesnost kupca, naime, nesavjestan kupac u docnijem pravnom poslu ne može imati jači pravni osnov od kupca iz ranijeg pravnog posla. Ukoliko su oba kupca u ugovorima o prodaji iste nepokretnosti savjesna, jači pravni osnov ima kupac koji se upisao u zemljišnu knjigu, bez obzira kome je kupcu nepokretnost predata, pošto samo takav kupac ispunjava uslove iz člana 33. ZOSPO za sticanje nepokretnosti.

Kada su svi kupci savjesni, a ni jedan od njih nije upisan u zemljišnu knjigu, jači pravni osnov ima onaj kupac kome je predata u posjed nepokretnost, pošto činjenica predaje posjeda ima značaj izvršavanja ugovorne obaveze prodavca, a savjestan posjed dovodi i do održaja, pa ne bi bilo opravdano da se savjesnom kupcu oduzima posjed nepokretnosti. Ako su oba kupca savjesna, ni jedan nije upisan u zemljišne knjige, a ni jednom nije predat posjed stvari, jači pravni osnov ima kupac iz ranije zaključenog ugovora o prodaji.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 389/90 od 15. novembra 1990. godine)

35.

Član 60. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Paragrafi 521. i 522. Opšteg građanskog zakonika

PRAVO SLUŽNOSTI STANOVANJA UREĐENO JE PRAVILIMA IMOVINSKOG PRAVA.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju sporazumom tužiteljice i njenih sinova, kao zajedničkih graditelja porodične stambene zgrade, u korist tužiteljice konstituisano je pravo lične služnosti stanovanja (habitatio), a ne i pravo vlasništva na jednosoban stan u toj zgradi, kao što je, neosnovano, u ovoj parnici tužiteljica zahtijevala da se utvrdi.

Lične služnosti, prema važećim pravilima imovinskog prava, su stvarna prava na tuđoj stvari vezana za određeno lice, koja se sastoje u upotrebi, odnosno korištenju tuđe stvari i ne mogu se prenositi na drugoga, niti naslijediti. Odredbom člana 60. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80), propisano je da se to pravo, kao i pravo upotrebe i plodouživanja, uređuju zakonom, što

s obzirom na zakonodavnu raspodjelu nadležnosti između federacije i republika znači da će ova prava biti regulisana republičkim zakonima o svojinsko-pravnim odnosima. Dole se pravo stanovanja uređuje s pravnim odnosima. Dole se pravo stanovanja uređuje s pravnim pravilima imovinskog prava zasnovanim na pa-

ragrafu 521. i 522. OGZ-a (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, "Službeni list FNRJ", broj 84/46).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 139/90 od 20. novembra 1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - OPŠTI DIO

36.

Član 46. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

KAKO JE KATASTARSKA ČESTICA ODREĐENA STVAR (NEKRETNINA), POKLONOPRIMAC NEMA PRAVO TRAŽITI OD POKLONODAVCA DA MU PRED A VEĆU POVRŠINU ZEMLJIŠTA, OZNAČENU U UGOVORU, PORED ONE KOJU STVARNO IMA POKLONJENA KATASTARSKA ČESTICA.

Iz obrazloženja:

Predmet ugovora može biti samo određena nekretnina (nekretnina je po prirodi određena stvar-res certa) nezavisno od površine određene nekretnine. Zato kada je predmet poklona određena katastarska čestica, ugovor je izvršen ako je poklonodavac predao poklonoprincipu tu

katastarsku česticu i pristao da se uknjiži pravo vlasništva poklonoprincipa bez obzira što ta čestica ima manju površinu nego što su stranke navele u ugovoru o poklonu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 603/90 od 29. januara 1991. godine)

37.

Članovi 10, 51, 74. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

VALJAN JE UGOVOR PREMA KOM E PRAVO VLASNIŠTVA NA NEKRETNINI OPTEREĆENOJ PRAVOM PLODOUŽIVANJA STIČE ONO LICE S KOJIM ĆE ŽIVJETI PLODOUŽIVALAC U ČASU SMRTI.

Iz obrazloženja:

Pravo plodouživanja je pravo lične služnosti koje traje do smrti plodouživaoca, ako nije drugačije određeno ugovorom ili testamentom. Ovo pravo je uređeno pravilima imovinskog prava jer do sada nije donijet republički zakon o svojinsko-pravnim odnosima po kojem treba da se uredi (član 60. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

Ne protivi se prinudnim propisima niti moralu odredba iz ugovora prema kojoj pravo vlasništva nekretnine opterećene pravom plodouživanja stiče ono lice s kojim će živjeti plodouživalac u času svoje smrti, pa je takav ugovor pravno valjan (član 51. Zakona o obligacionim odnosima), kao ugovor zaključen pod odložnim uslovom (član 74. stav 2. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 95/90 od 19. oktobra 1990. godine)

38.

Članovi 66. i 99. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

NE POSTOJI NI KAO PRIVIDAN UGOVOR O DIOBI, SAMO ZATO ŠTO SU GA UGOVORNE STRANKE TAKO NAZVALE, AKO IZ SADRŽAJA TOG UGOVORA PROIZILAZI DA JE ZAKLJUČEN UGOVOR O POKLONU.

Iz obrazloženja:

Ugovor o poklonu je pravni posao kojim jedno lice kao poklonodavac besplatno ustupa u vlasništvo drugom licu kao poklonoprincipu ne-

ku svoju stvar, a iz tač. 1. i 4. ugovora, zaključenog između stranaka, proizilazi da tužilac ustupa tuženoj bez naknade svoje suvlasničke dijelove u navedenim nekretninama. Ne radi se prema tome o ugovoru o diobi suvlasničke za-

jednice na način da svakom od suvlasnika srazmjerno njegovom suvlasničkom dijelu, pripada fizički izdvojeni dio iz dotadašnje zajednice.

Obzirom na izloženo u konkretnom slučaju ne radi se o prividnom ugovoru o diobi, koji prikriva ugovor o poklonu (član 66. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), jer sadržina zaključenog ugovora (da tužilac besplatno ustupa tuženoj svoje suvlasničke dijelove u označenim nekretninama) ukazuje na ugovor o poklonu, pa to što su stranke ovaj pravni posao označile kao ugovor o diobi ne znači da su takav ugovor i zaključile.

Pravilno nižestepeni sudovi ističu da naziv ugovora ne opredjeljuje njegova svojstva i pravnu prirodu, već stvarna volja ugovarača i sadržina ugovora (član 99. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Prigovor revizije da se odlukom koja je donesena u ovoj pravnoj stvari dozvoljava da egzistira prividan ugovor o diobi nije osnovan, jer bez obzira na pogrešno označenje ugovora (kao diobnog) između parničnih stranaka egzistira punovažan ugovor o poklonu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 648/90 od 20. decembra 1990. godine)

39.

Član 74. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

SPORAZUM STRANAKA DA PRODAVAC ISPORUČI KUPLJENU ROBU TEK POŠTO U NJEGOVU KORIST KUPAC OTVORI AKREDITIV U VISINI CIJENE ROBE NEMA ZNAČAJ POTESTATIVNOG ODLOŽNOG USLOVA OD ČIJEG ISPUNJENJA ZAVISI NASTANAK UGOVORA O PRODAJI.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prodaji između stranaka definitivno je zaključen razmjenom izjava putem teleksa. Tim ugovorom tuženi se obavezao tužiocu platiti cijenu od 502.730,50 DM, a tužilac da mu prenese pravo raspolaganja na ugovorenoj količini elektroda, žice i praška. Između stranaka nije ugovoren potestativni odložni uslov (član 74. stav 2. ZOO), jer se u teleksu tuženog ne navode nikakvi uslovi, a tužilac u teleksu kojim prihvata ponudu (potvrđuje narudžbu), samo dodaje da se plaćanje vrši akreditivom, a rok isporuke utvrđuje na "cca 2 tjedna po primitku akreditiva".

Ovim dodatkom koji je tuženi očigledno prihvatio, jer je odgovarao uobičajenom načinu plaćanja između stranaka (član 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), samo je utvrđen način plaćanja i rok isporuke. Tuženi nije otvorio akreditiv u primjerenom roku i tako isplatio cijenu tužiocu pa je prvostepeni sud pravilno obavezao tuženog (kupca) da ispuni svoju ugovornu obavezu isplate cijene (stav 1. člana 454. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 194/90 od 13. decembra 1990. godine)

40.

Članovi 32, 85, 813. i 815. Zakona o obligacionim odnosima

NIJE ZAKLJUČEN UGOVOR O PRODAJI SA ZADRUGOM KAO PRODAVCEM, AKO KOOPERANT ZADRUGE KOJI JE ISPORUČIO ROBU KUPCU, NIJE NASTUPAO KAO PUNOMOĆNIK ZADRUGE, VEĆ JE BIO ANGAŽOVAN SAMO KAO POSREDNIK.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, a to proizilazi iz dokaza u spisima predmeta, da tužilac - zadruga i tuženi nisu zaključili ugovor o prodaji. Tužilac nije tuženom (niti tuženi tužiocu) podnio prijedlog za zaključenje ugovora (ponudu) - član 32. ZOO, niti preduzeo druge radnje koje važe kao ponuda (čl. 33. i 34. ZOO), pa je izostalo i njeno prihvatanje, da bi na taj način nastao ugovor (član 31. ZOO).

Ugovor o prodaji između stranaka nije nastao samom isporukom jabuka od strane kooperanta tužioca.

Kooperant tužioca nije zastupnik tužioca da bi ugovor koji bi on zaključio neposredno obavezao zastupanog - tužioca i drugu ugovornu stranu - tuženog (član 85. stav 1. ZOO), niti je u času isporuke jabuka nastupao u tom svojstvu.

Tužilac izričito ističe da je njegov kooperant bio samo posrednik. Ukoliko je ovo tačno, on nije ovlašćen da u ime nalogodavca zaključi ugovor tako da taj ugovor ovlašćuje neposred-

no zastupanu i drugu ugovornu stranu. Posrednik je ovlašten da nađe i dovede u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a ne i da zaključi ugovor u ime nalogodavca, ili da za nalogodavca primi ispunjenje iz ugovora zaključeno

41.

Član 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava - raniji

Član 324. Zakona o obligacionim odnosima

U VRIJEME VAŽENJA ZAKONA O OBEZBJEĐIVANJU PLAĆANJA IZMEĐU KORISNIKA DRUŠTVENIH SREDSTAVA, DUŽNIK NA KOGA SE OVAJ ZAKON ODNOSI, UKOLIKO NIJE BILO DRUGAČIJE UGOVORENO, DOLAZIO JE U DOKNJU SA ISPLATOM CIJENE IZ UGOVORA O PRODAJI PETNAESTOG DANA OD DANA PRIJEMA ROBE, PA I KADA JE FAKTURU PRIMIO PRIJE ISPORUKE ROBE.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 2. st. 3. i 4. bivšeg Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, koji je u vrijeme zaključenja i izvršenja kupoprodajnog ugovora bio na snazi, proizilazi da dužničko-povjerilački odnos nastaje kada dužnik (tuženi) primi isporuku robe, a da je povjerilac (tužilac) obavezan da istovremeno sa isporukom, a najkasnije u roku od 8 dana od dana izvršene isporuke, dostavi tuženom obračun (fakturu) cijene. Stoga, tuženi nije došao u zakašnjenje sa plaćanjem iznosa naznačenog u fakturi onog dana kada je protekao rok od 15 dana od dana izdavanja fakture, nego po isteku roka od 15 dana od dana nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa, a koji je odnos

42.

Članovi 336. i 413. Zakona o obligacionim odnosima

DUŽNIK MOŽE STAVITI U PRIJEBOJ POVJERIOCU CJelokUPNU SVOJU TRAŽBINU KOJU IMA PREMA NJEMU I DRUGIM DUŽNICIMA IZ UGOVORA U PRIVREDI I KADA SE RADI O DJELJIVOJ OBAVEZI, AKO UGOVARAČI NISU IZRIČITO OTKLONILI SOLIDARNU ODGOVORNOST.

Iz obrazloženja:

Obaveza koju su preuzeli tužilac i drugi OOUR po ugovoru o nabavci i prenosu osnovnih sredstava građevinske mehanizacije zaključenim sa tuženim je, iako djeljiva, nastala iz ugovora u privredi, pa kako ugovarači nisu izričito otklonili solidarnu odgovornost, prvostepeni sud je pravilno zaključio da su dužnici

43.

Članovi 337. i 339. Zakona o obligacionim odnosima

Član 189. Zakona o parničnom postupku

SUD ĆE USVAJANJEM PRIGOVORA ZASTARE POTRAŽIVANJA ODBITI PROTIVTUŽBENI ZAHTEJ, A USVOJITI TUŽBENI, AKO TUŽENI - PROTIVTUŽILAC DO ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE NE ISTAKNE PRIGOVOR PRIJEBOJA, ODNOSNO NE IZJAVI DA VRŠI PRIJEBOJ TRAŽBINE IZ PROTIVTUŽBE KOJA NIJE BILA ZASTARJELA DO ISPUNJENJA USLOVA ZA PRIJEBOJ SA TRAŽBINOM IZ TUŽBE.

nog njegovim posredstvom - za to je potrebno posebno punomoćje - (član 813. u vezi sa članom 815. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 253/90 od 21. februara 1991. godine)

nastao kada je tuženi primio robu, pa tužilac ima pravo na zatezne kamate od isteka petnaestog dana od dana prijema isporuke robe pa do isplate fakture. U ovom slučaju, tuženi je u prilog svojih navoda, uz žalbu priložio fotokopiju ulaza iz kojeg proizilazi da je tuženi isporuku rebrastog lima primio 30. januara 1989. godine. Ovim je tuženi opravdano doveo u sumnju pravni zaključak prvostepenog suda, da je tuženi sa danom 4. februara 1989. godine pao u zakašnjenje sa ispunjenjem svoje novčane obaveze jer da je tužilac izdao fakturu dana 20. januara 1989. godine.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 367/90 od 25. februara 1991. godine)

obavezani solidarno (član 413. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85) tuženom (protivtužiocu), te je tuženi svoje potraživanje iz tog ugovora mogao staviti u prijeboj potraživanju tužioca u ovoj parnici.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 443/90 od 15. novembra 1990. godine)

Iz obrazloženja:

Protivtužba je tužba tuženog protiv tužioca koja se može podnijeti pod uslovima predviđenim odredbama člana 189. Zakona o parničnom postupku. Tužbeni i protivtužbeni zahtjev su samostalni zahtjevi. Ukoliko tuženi uz protivtužbeni zahtjev istakne prigovor prebijanja potraživanja, sud će presudom izvršiti prebijanje do iznosa utvrđenih potraživanja koja se mogu prebiti. Prebijanje potraživanja može se zasnivati samo na osnovu izjave jedne strane drugoj strani u obligacionopravnim odnosima da vrši prebijanje i prebijanje nastaje sa onim časom kad su se stekli uslovi za to. Ako nije data izjava o prebijanju sud odlučuje o samostalnim zahtjevima tužbe i protivtužbe i ne može po službenoj dužnosti presudom vršiti prebijanje potraživanja, kojim do određenog iznosa prestaju uzajamna potraživanja stranaka (član 337. Zakona o obligacionim odnosima).

44.

Član 371. Zakona o obligacionim odnosima

ZAHTJEV ZA VRAĆANJE NEUTROŠENOG DIJELA AVANSA DATOG IZVODAČU RADOVA DOSPIJEVA PO ZAVRŠETKU GRADEVINSKIH RADOVA I OVO POTRAŽIVANJE ZASTARIJEVA U OPŠTEM ZASTARNOM ROKU OD PET GODINA.

Iz obrazloženja:

Prema članu 16. Ugovora o građenju od 10. jula 1987. godine tužilac je obavezan da u roku od 15 dana od stupanja na snagu ugovora, isplati tuženom beskamatni avans u visini od 25% vrijednosti ugovorenih radova koji će se isplaćivati kroz privremene mjesečne situacije umanjnjem njihovih iznosa za 25% do potpunog "povratka" avansa. Članom 23. Ugovora predviđeno je da će se izvedeni radovi tuženom isplatiti na osnovu privremenih mjesečnih situacija koje će se ispostaviti svakog prvog u mjesecu za protekli mjesec.

Plaćanje beskamatnog avansa predstavlja plaćanje akontacije radi ispunjenja obaveze plaćanja dijela cijene izvedenih građevinskih radova. Prema odredbama Ugovora dio avansa ima karakter plaćanja dijela cijene tek kad izvođač ispostavi situaciju za izvedene radove u skladu sa ugovorom i 25% iznosa situacije smatra se izmirenim iz avansa. Prema tome tuženi kao izvođač radova sa pravnim osnovom stiče samo onaj dio sredstava kojim se izmiruje 25% od iznosa svake situacije. Sredstva avansa koja nisu stečena na taj način nakon prestanka izvođača radova, izvođač drži bez pravnog osnova, pa o zahtjevu za povrat tih sredstava treba odlučiti u smislu pravila o sticanju bez osnova (član 210. Zakona o obligacionim odnosima).

U smislu člana 371. Zakona o obligacionim odnosima, potraživanja zastarijevaju za pet go-

U smislu odredaba člana 339. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, dug se može prebiti i sa zastarjelim potraživanjem samo ako ono još nije bilo zastarjelo u času kad su se stekli uslovi za prebijanje, ali do tog prebijanja ne može doći ako nema izjave date u smislu člana 337. navedenog zakona.

Potraživanje tuženog je zastarjelo prije podnošenja protivtužbe. Stoga je tužilac osnovano istekao prigovor zastarjelosti ovog potraživanja. Tuženi je mogao dokazivati postojanje zastarjelog potraživanja samo isticanjem prigovora prebijanja ako priznae tužiočevo potraživanje, odnosno ako se tužiočevo potraživanje utvrdi. Kada nema izjave o prebijanju nije relevantno da li su postojali drugi uslovi za prebijanje potraživanja, pa prvostepeni sud nije bio dužan utvrđivati činjenice koje se odnose na te uslove.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 100/90 od 17. januara 1991. godine)

dina ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti. Rok zastarjelosti za stečeno bez osnova zakonom nije određen, pa se na ovo potraživanje primjenjuje opšti zastarni rok određen članom 371. navedenog zakona.

Tuženi pogrešno zaključuje da njegov prigovor zastare treba cijeliti u smislu odredaba člana 374. stav 1. navedenog zakona. Odredbe ovog člana imaju u vidu međusobna potraživanja društvenih pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi sa tim ugovorima. Obaveza tuženog kao izvođača, iz ugovora zaključenog u smislu odredbi člana 630. Zakona o obligacionim odnosima, je izgradnja objekta a obaveza tužioca je da mu za to plati cijenu. Plaćanje avansa je ugovorom određena obaveza tužioca, a pravo tuženog. Za ostvarivanje ovih prava zastarni rok je predviđen članom 374. navedenog zakona.

Tužilac stiče pravo da zahtijeva vraćanje avansa ili dijela avansa datog po ugovoru o građenju kada otpadne osnov držanja neiskorištenog avansa, odnosno njegovog dijela. Zahtjev za vraćanje neiskorištenog avansa nema karakter zahtjeva za naknadu izdataka učinjenih u vezi sa ugovorom o građenju na koje bi tužilac imao pravo po ugovoru, a za koje je predviđen zastarni rok od tri godine (član 374. navedenog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 100/90 od 17. januara 1991. godine)

45.

Član 372. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 80. i 81. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

SAMOSTALNO POTRAŽIVANJE ZATEZNIH KAMATA ZASTARIJEVA U ROKU OD TRI GODINE OD NASTANKA - DOSPIJEĆA, PA I KADA PREDSTAVLJA SPOREDNO POTRAŽIVANJE IZ UGOVORA O PREVOZU U ŽELJEZNIČKOM SAOBRAĆAJU.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je izrazio pravni stav da je potraživanje tužioca zastarjelo u smislu člana 80. i 81. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74).

Predmet tuženog zahtjeva su zatezne kamate kao glavno potraživanje, uz procesne kamate. Pri ocjeni zastarjelosti potraživanja zateznih kamata primjenjuju se odredbe člana 372. Zakona o obligacionim odnosima, koje regulišu zastarjelost povremenih potraživanja. Zatezne kamate dospijevaju svakog dana docnije i zastarjevaju u roku od tri godine, tako da su zastarjela ona potraživanja zateznih kamata nastala i dospjela u periodu starijem od tri godine od podnošenja tužbe.

Zastarjelost potraživanja tužioca ne može se cijeliti uz primjenu odredaba Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, jer

postoji poseban zakonski propis koji reguliše zastarjelost povremenih potraživanja, a takvo potraživanje su zatezne kamate.

Stav izražen u obrazloženju prvostepene presude, da potraživanje kamata zastarijeva u istom roku u kome i osnovno potraživanje iz koga kamata proizlazi, nema uporišta u zakonu.

Predviđeno je samo, odredbama člana 369. ZOO, da nastupa zastarjelost i sporednih potraživanja, kao što su potraživanja kamata, kad zastari glavno potraživanje (ovo zbog akcesorne prirode sporednih potraživanja), ali ne i da se rok zastare glavnog potraživanja primjenjuje i na kamate, kada je glavno potraživanje prestalo isplatom (kao u konkretnom slučaju), a utuženo potraživanje zateznih kamata egzistira kao samostalno potraživanje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 220/90 od 23. januara 1991. godine)

46.

Članovi 446. i 453. Zakona o obligacionim odnosima

O POSTOJANJU UGOVORA O PREUZIMANJU DUGA (U KOM SLUČAJU JE PREUZIMALAC DUŽAN DA PLATI ZATEZNE KAMATE ZBOG DOCNJE) NE MOŽE SE ZAKLJUČIVATI SAMO NA OSNOVU ČINJENICE DA JE DUG ISPLATIO TREĆE LICE, TE DA JE POVJERILAC BEZ OGRADE PRIMIO ISPUNJENJE.

Iz obrazloženja:

Tužena ističe da je samoinicijativno, umjesto mjesne zajednice, uplatila tužiocu iznos koji je dugovala mjesna zajednica i da između tužioca i tužene nije uspostavljen nikakav pravni odnos, nego je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o zajmu, u pogledu iznosa koji je tužena platila tužiocu. Prvostepeni sud, i pored toga, zaključuje da je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o preuzimanju duga (član 446. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima - "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85). Za zaključenje ovog ugovora nije propisana forma, pa se volja za zaključenje ugovora može izjaviti riječima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa

sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju (član 446. stav 1. u vezi sa članom 28. stav 1. ZOO). Prvostepeni sud, međutim, nije utvrdio da li je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o preuzimanju duga ili ugovor o preuzimanju ispunjenja (član 453. ZOO). Postojanje takvog ugovora ne može se izvesti iz činjenice da se tužilac (povjerilac) nije ogradio prilikom prijema ispunjenja od strane tužene (član 446. stav 3. ZOO), jer ovakvo ponašanje povjerioca ima značaj pristanka na ugovor o preuzimanju duga samo ako je takav ugovor stvarno i zaključen.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 203/90 od 17. januara 1991. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - OBAVEZE IZ UGOVORA

47.

Član 485. Zakona o obligacionim odnosima

Opšta uzansa za promet robom broj 151. stav 2. i broj 154. stav 1. alineja 1.

KUPAC MOŽE I PO PROTEKU ROKOVA ZA PRIGOVOR ZBOG SKRIVENIH MANA, ODUSTATI OD UGOVORA I STAVITI ROBU NA RASPOLAGANJE PRODAVCU, AKO SE ZASTUPNIK PRODAVCA POSLUŽIO OBMANOM KOD ZAKLJUČENJA UGOVORA A PRETHODNO UČESTVOVAO U LAŽNOM PRIKAZIVANJU SVOJSTAVA ROBE KOJU JE STAVIO U PROMET, ZBOG ČEGA JE OGLAŠEN KRIVIM U KRIVIČNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su tužilac i tuženi u 1977. godini zaključili ugovor o kupovini i prodaji 100852 litara vina. Kupljeno vino tuženi je odmah prodavao umješaču. Tužilac je tuženom isporučivao patvoreno vino, koga je prethodno kupovao od fizičkih lica koja su vino proizvodila vještački. Zastupnik tuženog u kupovini vještačkog vina od fizičkih lica je znao da je vino patvoreno, zbog čega mu je u krivičnom postupku izrečena uslovna osuda. Nakon što je vino prodato umješaču, utvrđeno je da je patvoreno, stavljeno je na raspolaganje tuženom, a tuženi je vino stavio na raspolaganje tužiocu, ali po isteku roka od šest mjeseci od preuzimanja.

S obzirom na vrijeme zaključenja ugovora na obligacione odnose stranaka primjenjuju se Opšte uzanse za promet robom - "Službeni list FNRJ", broj 15/54 (Opšta uzansa broj 2. i član 1106. u vezi sa članom 1109. Zakona o obligacionim odnosima - "Službeni list SFRJ", broj 29/78 do 57/89).

Prevara zastupnika tužioca (kupovinom i prodajom patvorenog vina) predstavlja krivično djelo (utvrđeno pravomoćnom presudom u krivičnom postupku), te kupac može staviti prodavcu prigovore na kvalitet robe i po isteku šest mjeseci od dana prijema isporuke - Opšta uzansa za promet robom broj 151. stav 2. (ova odredba je u osnovi prihvaćena u članu 485. ZOO).

Tužilac ne samo da je znao za nedostatak vina koga je prodao tuženom, nego se poslužio i prevaram koja predstavlja krivično djelo za koje je pravosnažnom krivičnom presudom osuđen zastupnik tužioca, a pošto mu je kupac (tuženi) stavio prigovore zbog utvrđenih mana robe (s obzirom na prevaru tužioca taj prigovor nije ograničen na rok - Opšta uzansa za promet robom broj 151. stav 2), osnovano se opredijelio za odustanak od ugovora stavljajući vino prodavcu (tužiocu) na raspolaganje - Opšta uzansa za promet robom broj 154. stav 1. alineja 1.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 233/90 od 21. februara 1991. godine)

48.

Član 488. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. stav 2. Zakona o parničnom postupku

AKO TUŽENI NE ISTAKNE PRIGOVOR SUD NEĆE OD SUME DOSUĐENE NA IME ZAMJENE OŠTEĆENOG DIJELA STVARI ODBITI NJEGOVU PREOSTALU PROTUVRIJEDNOST.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali tuženog (prodavca) da isplati tužiocu (kupcu) novčanu protuvrijednost zamijenjene školjke na motornom vozilu (automobilu), jer se ta obaveza zasniva na odredbama člana 488. stav 1. tačka 1. i stav 2. Zakona o obligacionim odnosima te člana 15. Zakona o osnovama poslovanja organizacija

udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga i sistema mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta.

Sud nije mogao uračunati u naknadu štete preostalu vrijednost oštećene školjke, jer tuženi nije postavio takav zahtjev (član 2. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 89/90 od 19. oktobra 1990. godine)

49.

Član 557. Zakona o obligacionim odnosima

ZAJMOPRIMAC DUGUJE ISTU KOLIČINU ISTOVRSNIH STVARI AKO NIJE DRUKČIJE UGOVORENO.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda parnične stranke su zaključile samoupravni sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji po kom su međusobno davale na zajam materijal i angažovale radnu snagu. Na osnovu tog sporazuma tužilac je predao na zajam tuženom 501 m opisanog kabla koji je po nalogu tehničkog direktora tuženog preuzeo rukovodilac gradilišta tuženog za potrebe gradilišta tuženog i koji je ugrađen na njegovim gradilištima.

U smislu člana 557. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da zajmoprimcu preda određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati poslije izvjesnog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 264/90 od 25. februara 1991. godine)

50.

Član 629. Zakona o obligacionim odnosima

Paragrafi 1155. i 1156. (novelirani paragrafi 1168. i 1170) Opšteg građanskog zakonika

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

NARUČILAC JE I PO PRAVILIMA IMOVINSKOG PRAVA PRIMJENJIVANIM DO STUPANJA NA SNAGU ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA, BIO OVLAŠTEN DA JEDNOSTRANO RASKINE UGOVOR O DJELU SA POSLJEDICAMA SADA PREDVIĐENIM U ČLANU 629. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA.

Iz obrazloženja:

Tužiocu je, kao naručiocu, pripadalo pravo koje proizilazi iz prirode ugovora o djelu, te pravnih pravila iz paragrafa 1155. i 1156. (novelirani paragrafi 1168. i 1170) bivšeg OGZ modificovanih sudskom praksom, koja su sada izražena u odredbama člana 629. Zakona o

obligacionim odnosima, da u svako vrijeme raskine ugovor o djelu, ali uz obavezu da plati izvođaču ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje bi izvođač imao da je ugovor ispunio do kraja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 189/90 od 13. decembra 1990. godine)

51.

Članovi 10. i 1046. Zakona o obligacionim odnosima

PREMA OPŠTIM USLOVIMA DINARSKE ŠTEDNJE POŠTANSKE ŠTEDIONICE, ŠTEDIŠA KOJI RASKINE UGOVOR O ŠTEDNJI IMA PRAVO NA KAMATU KOJA SE UGOVARA NA ŠTEDNE ULOGE PO VIĐENJU.

Iz obrazloženja:

Među strankama nije sporno da je tužitelj kod prvotuzene otvorio štednu knjižicu 13. septembra 1983. godine, sa štednim ulogom od 130.000 dinara oručenim na 12 mjeseci, da je 19. septembra 1983. godine uložio još 20.000 dinara, da je tužitelju pripisivana ugovorena kamata na oročeni štedni ulog zaključno sa 31. decembrom 1986. godine, kao ni to da je tužitelj raskinuo ugovor sa prvotuzenom 1. oktobra 1987. godine, te da mu je za tu godinu obra-

čunata kamata po stopi koja se u to vrijeme plaćala na štedne uloge po viđenju.

Polazeći od navedenog utvrđenja i Opštih uslova dinarske štednje kod Poštanske štedionice B, koji se u konkretnom slučaju primjenjuju (čl. 10. i 1046. Zakona o obligacionim odnosima), ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca za isplatu kamate po stopi koja se plaća na oročene štedne uloge i za 1987. godinu, u kojoj je prekinuo ugovor o oročenoj štednji. Ovo stoga, jer se prema Uslovima o oročavanju dinarskih štednih uloga kod Poštan-

ske štedionice, u slučaju isplate oročenog iznosa prije isteka roka oročavanja, kamata na podignuti iznos obračunava po stopi koja se plaća na štedne uloge po viđenju.

Kako je prvotuzena postupila u skladu sa uslovima oročavanja, koji čine sastavni dio ugovora o dinarskoj štednji uloga kod poštanske

52.

Članovi 357. i 1083 - 1087. Zakona o obligacionim odnosima

KORISNIK BANKARSKE GARANCIJE OGRANIČENE ROKOM ZADRŽAO JE PRAVO IZ GARANCIJE KADA JE OD BANKE - IZDAVAČA GARANCIJE ZATRAŽIO ISPLATU U ROKU U KOME VRIJEDI GARANCIJA, A NIJE NEOPHODNO DA PRIJE ISTEKA OVOG ROKA PODNESE I TUŽBU SUDU ZA REALIZACIJU GARANCIJE.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da je u realizaciji odredbe člana 11. ugovora o izvođenju radova tužena dala tužiocu bankarsku garanciju (članovi 1083. - 1087. ZOO) na iznos od 464.463.839 dinara. Na temelju te garancije tuženi se, kao garant, obavezao da će na prvi poziv korisnika garancije, bezuslovno platiti iznos iz garancije, umjesto izvođača radova, ako ovaj to ne učini u ugovorenom roku. U garanciji je navedeno da važi dvije godine od dana izvršenih radova.

Na osnovu do sada utvrđenih činjenica, ovaj sud, takode, ocjenjuje da bi obaveza iz bankarske garancije, a u smislu člana 357. Zakona o obligacionim odnosima, prestala nakon proteka dvije godine od primopredaje radova (teh-

53.

Član 262. Zakona o obligacionim odnosima

Član 457. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi

BRODAR NE MOŽE ZAHITIJEVATI ISPLATU UGOVORENE PREVOZNINE U CJELINI AKO NIJE OBEZBIJEDIO BROD KOJI IMA UOBIČAJENA SVOJSTVA ZA IZVRŠENJE UGOVORENOG PREVOZA.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su sklopile ugovor o prevozu stvari brodom. Težina tereta bila je 600 tona, a brod je trebao biti šlep, čija je nosivost 690 tona. Iz zaključnice proizilazi da su se stranke sporazumjele da se vozarina plaća na stvarno utovarenu težinu, ali najmanje 90% nosivosti. Iz navedene zaključnice proizilazi, takode, da je roba pakovana u vreće po 50 kg.

Među parničnim strankama nije sporno da je prevoz izvršen, kao ni to da sva količina robe nije natovarena na šlep. Tuženi kao naručilac prevoza ne pristaje da plati cjelokupnu ugovorenu vozarinu (platio je samo za stvarno prevezeni teret), jer smatra da tužilac nije izvršio ugovor u cijelosti pa nema pravo da od tuženog traži ispunjenje ugovora u cijelosti.

30

štedionice, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužitelja za isplatu kamata po stopi koja se plaća na oročene štedne uloge za 1987. godinu.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 15/90 od 20. decembra 1990. godine)

nički prijem), ali da je za ostvarivanja prava korisnika garancije dovoljno da se on u tom roku obrati garantu. Podnošenje tužbe sudu u istom roku nije uslov za ostvarivanje pomenutih prava.

Polazeći od izloženog pravnog stava, ovaj sud ocjenjuje da je u toku prvostepenog postupka trebalo utvrditi da li se tužilac obraćao tuženom radi ostvarivanja prava iz garancije do isteka roka iz garancije. Ako se tužilac obraćao tuženom u navedenom roku za ostvarivanje pomenutih prava, onda bi bio pravilan stav prvostepenog suda da obaveza iz garancije nije prestala.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 231/90 od 23. januara 1991. godine)

Prvostepeni sud je obavezao tuženog da isplati cjelokupnu ugovorenu vozarinu, polazeći od navedenih odredaba ugovora, a imajući u vidu da je nosivost broda omogućavala da se preveze cjelokupni teret, te da je tuženi angažovao krcatelja i da je sam trebao da plombi-
ra brod.

Prema odredbi stav 1. člana 457. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ("Službeni list SFRJ", br. 22/77, 13/82, 30/85) brodar je dužan da teret preveze brodom koji je izričito ugovoren ili koji ima ugovorena svojstva. Odredbama stava 2. člana 457. istog zakona propisano je da, ako stranke nisu izričito ugovorile određen brod, odnosno svojstva broda, brodar je dužan da preveze teret brodom koji ima uobičajena svojstva za izvršenje ugovorenog prevoza. Polazeći od navedenih odredaba zakona, a imajući u vidu kontradiktorne navode stranaka u

prvostepenom postupku (tuženi je isticao da je obavijestio tužioca o vrsti robe i da je tužilac trebao da vodi računa da se sav teret može prevesti, dok je tužilac navodio da je tuženom ukazivao na problem utovara kompletnog tereta i da je tuženi garantovao da se sav teret može utovariti) ovaj sud ocjenjuje da je trebalo utvrditi da li je tužilac obezbijedio odgovarajući brod, odnosno da li je upozoravao tuženog na nemogućnost ukrcavanja cjelokupnog tereta, ali je tuženi insistirao na određenom plovilu. Navede-

ne činjenice su odlučne, jer tužilac, ukoliko je postojao njegov propust da obezbijedi brod odgovarajuće zapremine za utovar tereta u vrećama, a ne samo dovoljne nosivosti, ne bi, u smislu člana 262. Zakona o obligacionim odnosima, mogao da traži cjelovito ispunjenje ugovora od tuženog.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 132/90 od 13. decembra 1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

54.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

UZROČNA VEZA IZMEĐU ŠTETNE RADNJE I ŠTETNE POSLJEDICE U SLUČAJU SPORA SE MORA DOKAZATI. OD OVOGA NAČELA SE ODSUPA SAMO U SLUČAJU KADA JE ŠTETA NASTALA U VEZI SA OPASNOM STVARI, ODNOSNO OPASNOM DJELATNOŠĆU, KADA SE SMATRA DA ŠTETA POTIČE OD TE STVARI, ODNOSNO DJELATNOSTI, IZUZEV AKO SE DOKAŽE DA ONE NISU BILE UZROK ŠTETE (ČLAN 173. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA).

Iz obrazloženja:

Po zakonu se pretpostavlja krivica štetnika, ali se uzročna veza između štetne radnje i štete mora dokazati - u našem pravu važi princip pretpostavljene krivice kao pretpostavka odgovornosti za štetu (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

U ovom slučaju je utvrđeno da je štetna posljedica - smrt prednika tužilaca nastupila u vezi sa radom, u trećoj smjeni. Sporno je da li je smrt posljedica premora u vezi čega se postavlja pitanje tuženikove odgovornosti, po principu krivice.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 542/90 od 28. septembra 1990. godine)

55.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

U SLUČAJU KADA JE GUBITAK RADNE SPOSOBNOSTI REZULTAT UZAJAMNOG DJELOVANJA PROTUPRAVNE RADNJE I BOLESTI, POSTOJI POTPUNA ODGOVORNOST ZA ŠTETU, AKO DO GUBITKA RADNE SPOSOBNOSTI NE BI DOŠLO DA NIJE BILO ŠTETNE RADNJE.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je potpuna nesposobnost tužioca za rad i nemogućnost privređivanja uzrokovana povređivanjem i pored toga što je on ranije bolovao od raznih bolesti, ali je i uz te bolesti radio, jer je tek nakon povređivanja prestao da zarađuje, zbog čega je tuženi u obavezi da mu naknadi puni iznos izgubljene zarade. Naime, ako je invalidnost oštećenog dijelom posljedica bolesti kao

prirodnog faktora, a dijelom šetnog događaja kao ljudske radnje, kod utvrđivanja obima imovinske štete zbog smanjenja radne sposobnosti i s tim u vezi gubitka zarade, koju bi tužilac radom ostvarivao da nije došlo do njegovog povređivanja u saobraćajnom udesu, ispravno je uzeto da je takva šteta isključivo rezultat ljudske radnje.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 140/90 od 28. novembra 1990. godine)

Član 156. Zakona o obligacionim odnosima**Članovi 17. i 18. Zakona o izdvajanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i o SIZ-ovima u stambenoj oblasti**

KORISNIK POSLOVNE PROSTORIJE U SASTAVU STAMBENO-POSLOVNE ZGRADE, KOJA JE U CJELINI POVJERENA NA GAZDOVANJE SIZ-u STANOVANJA, IMA PRAVO DA ZAHTIJEVA OD SIZ-a OTKLANJANJE NEDOSTATAKA U STAMBENOM DIJELU ZGRADE ZBOG KOJIH STALNO PRODIRE VLAGA I UGROŽAVA ZDRAVLJE OSOBA KOJE SE KORISTE POSLOVNOM PROSTORIJOM, NEZAVISNO OD PROGRAMA ODRŽAVANJA ZGRADE I FINANSIJSKOG PLANA.

Iz obrazloženja:

Tužilac zahtijeva od tužene da ukloni nedostatke na mokrim čvorovima stambenog dijela zgrade i time zaustavi daljnje curenje i vlaženje u poslovnim prostorijama robne kuće na kojoj je nosilac prava raspolaganja tužilac, a tužena SIZ stanovanja je osporila taj zahtjev i istakla da su stambeni i poslovni prostori zgrade udruženi kod tužene, koja se brine o tekućem održavanju zgrada i većim opravkama saglasno godišnjem programu održavanja, minimalnim tehničkim i drugim normativima za održavanje stambenih zgrada i finansijskom planu za tekuću godinu, kao i da zahtijevano uklanjanje nedostataka nije predviđeno programom održavanja i finansijskim planom.

Prvostepeni sud je pogriješio kada je primijenio isključivo odredbe čl. 17. i 18. Zakona o izdavanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i o samoupravnim interesnim zajednicama u stambenoj oblasti ("Službeni list SRBiH", br. 13/74, 34/80 i 39/84). U konkretnom slučaju, tužilac zahtijeva od tužene da preduzme odgovarajuće mjere koje treba da spri-

ječe nastanak znatnije štete tužiocu i sud je bio dužan utvrditi da li zaista postoji opasnost nastupanja takve štete, kakve su mogućnosti preduzimanja mjera koje bi trebale spriječiti nastupanje daljnje štete i da li bi takva šteta bitno ometala uobičajeno korištenje poslovnog prostora (trgovinsku djelatnost). Kod ocjene ovih okolnosti, a posebno šta se smatra znatnijom štetom, sud će morati imati u vidu i okolnost da je tužiocu već nastala šteta dosadašnjim curenjem vode i vlaženjem iz mokrih čvorova stambenog dijela zgrade i da to može imati uticaja na zdravlje zaposlenih (prodavača), a i potrošača.

U smislu člana 156. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 57/89), svako može zahtijevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od kojega prijeti znatnija šteta njemu ili određenom broju osoba, a sud će na zahtjev zainteresovanog lica narediti da se preduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje nastanka štete.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 117/90 od 15. novembra 1990. godine)

Članovi 185. i 277. Zakona o obligacionim odnosima**Član 1. Zakona o visini stope zatezne kamate**

KADA OKOLNOSTI NE OPRAVDAVAJU USPOSTAVLJANJE RANIJEG STANJA, OŠTEĆENOM SE DOSUĐUJE NAKNADA ŠTETE U NOVCU SA ZATEZONOM KAMATOM OD DANA DOSUĐENJA.

Iz obrazloženja:

Kada sud nalazi da nije opravdano uspostaviti prijašnje stanje oštećene stvari, a sam oštećeni traži da mu se dosudi novčana naknada, visina naknade se određuje prema cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). U tom momentu se pretvara naturalna obligacija u novčanu obavezu i zato zatezna kamata teče od presuđenja (član 277. stav 1. ZOO), a ne od prouzrokovanja štete (član 186. ZOO). Kada bi se obavezao štetnik da plati zateznu kamatu od prouzrokovanja štete na novčani iznos utvrđen po cijena-

ma oštećene stvari u vrijeme suđenja, došlo bi do dvostruke revalorizacije novčanog potraživanja (zatezna kamata u našem pravu ima funkciju revalorizacionog instrumenta u uslovi- ma inflacije) pa bi na taj način oštećeni dobio veću vrijednost nego što predstavlja manjak u njegovoj imovini, a to bi bilo u sukobu sa načelom iz člana 190. ZOO, prema kome je štetnik obavezan da uspostavi prijašnje stanje, kao da nije bilo štetne posljedice, što znači da nadomiri manjak koji nastaje u imovini oštećenog (član 155. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Gž. 1/91 od 28. februara 1991. godine)

58.

Članovi 185. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

SUD MOŽE DOSUDITI NOVČANU NAKNADU ŠTETE ZBOG OŠTEĆENJA STVARI I PRIJE POPRAVKE STVARI, U VISINI PROCIJENJENIH TROŠKOVA POPRAVKE I POREZA NA TROŠKOVE POPRAVKE, KOJE SNOSI NARUČILAC.

Iz obrazloženja:

Osnovano je dosuđena naknada štete i za iznos poreza na promet obračunatog na profakturom procijenjene troškove opravke putničkog vozila tužiteljice, oštećenog u saobraćajnoj nezgodi koju je prouzrokovao osiguranik tužene. Okolnost da tužiteljica nije dokazala da je izvršila opravku putničkog vozila, odnosno da je navedeni porez zaista i platila, nije od uticaja, jer je tužena u skladu sa odredbama člana 185. st. 3. i 4. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim

odnosima, dosuđenjem realne naknade u novcu tužiteljici dužna da reparira svu materijalnu štetu koju je u navedenoj saobraćajnoj nezgodi pretrpjela.

Nesumnjivo je da se opravka može obaviti samo uz plaćanje spornog poreza, pa kako je iznos poreza utvrđen na osnovu profakture koja se nalazi u spisu, to tužiteljici pripada i novčana naknada u visini tog iznosa.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 13/89 od 21. decembra 1990. godine)

59.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

NEDOVOLJNO OBUČENI RADNIK, KOJI SAMOINICIJATIVNO A BEZ NUŽDE PRISTUPI OPASNOM POSLU, PRI KOME BUDE POVRIJEĐEN I ZBOG NESTRUČNOG RADA, NE MOŽE ZAHITIJEVATI NAKNADU ŠTETE U PUNOM OBIMU.

Iz obrazloženja:

Tužilac je radio na radnom mjestu pomoćnog radnika, a povrijeđen je tako što je u odsustvu radnika koji je stručan i ovlašten za opravku specijalnih vozila, bez njegovog naloga, pristupio zamjeni gume na vozilu za vuču, marke TAM i pri nestručnom skidanju gume, poluga ga udarila po ruci, a čekić po glavi.

Polazeći od ovih utvrđenja, pravilnom primjenom materijalnog prava (odredba člana 192. Zakona o obligacionim odnosima) nižestepeni

sudovi su zaključili da postoji doprinos tužioca u nastanku ove štete. Samoinicijativno preduzimanje vršenja opravke za koju nije stručno osposobljen, te skidanje gume sa vozila na nestručan način, imalo je za posljedicu povređivanja tužioca, pa je u konkretnom slučaju pravilno primijenjeno pravilo o podijeljenoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 674/90 od 20. decembra 1990. godine)

60.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

NE MOŽE SE SMATRATI DA JE OŠTEĆENI DOPRINIO NASTANKU ŠTETE I U NAJMANJEM OBIMU TIME ŠTO NIJE SUOČEN SA IZNENADNIM PRELASKOM VOZILA ŠETNIKA NA NJEGOVU KOLOVOZNU TRAKU, BRZO REAGOVAO I SVOJE VOZILO POMJERIO BLIŽE DESNOJ IVICI KOLOVOZA, ČIME BI SAOBRAĆAJNA NEZGODA BILA IZBJEGNUTA.

Iz obrazloženja:

Tužilac se kretao svojom desnom stranom na kojoj strani je i došlo do udesa. Osiguranik tuženog je vozio u alkoholisanom stanju, vršeći preticanje prelaskom na lijevu stranu kolovoza, u trenutku kada se tom stranom kolovoza, iz suprotnog smjera, kretalo drugo vozilo koje je mogao na vrijeme uočiti. Do saobraćajnog udesa uopšte ne bi došlo da je osiguranik tuženog upravljao vozilom na način kojim se ne ugrožava

va javni saobraćaj, odnosno da je iole pažljivo vozio, pa propuštanje eventualne mogućnosti tužioca da sklanjanjem vozila krajnje desno izbjegne sudar, ne može se smatrati ni minimalnim doprinosom saobraćajnoj nezgodi. Od tužioca se nije moglo opravdano očekivati da predvidi krajnje nepropisnu vožnju osiguranika tuženog, te da reaguje na način kako bi se izbjegle štetne posljedice takve vožnje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 830/90 od 13. decembra 1990. godine)

61.

Član 195. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

OŠTEĆENI IMA PRAVO NA NAKNADU ŠTETE ZBOG IZGUBLJENE ZARADE U INOSTRANSTVU GDJE JE BIO ZAPOSLEN U VRIJEME POVREĐIVANJA, ODNOSNO GUBITKA RADNE SPOSOBNOSTI.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužilac, zbog posljedica povređivanja u saobraćajnoj nesreći i nesposobnosti za rad gubi zaradu koju je do tada sticao radom u SR Njemačkoj, te da mu slijedom toga pripada pravo na naknadu dosuđenih iznosa pretrpljene materijalne štete u skladu sa odredbom člana 195. u veza sa čl. 189, 190. i 154. Zakona o obligacionim odnosima.

Naime, odredbom člana 195. stav 1. citiranog zakona propisano je da je onaj koji drugome nanese tjelesnu povredu ili mu naruši zdravlje,

dužan da mu naknadi zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja. U stavu drugom iste zakonske odredbe propisano je da je odgovorno lice povrijeđenom dužno plaćati rentu ako povrijeđeni zbog potpune ili djelimične nesposobnosti za rad gubi zaradu. Kako je u konkretnom slučaju zbog posljedica povređivanja tužilac trpio gubitak u imovini zbog nemogućnosti da radom stiče zaradu koju je sticao do povređivanja, to je tužena u obavezi da tužiocu naknadi štetu koju je zbog posljedica povređivanja pretrpio.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 140/90 od 28. novembra 1990. godine)

62.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

NARUČILAC I IZVOĐAČ RADOVA ODGOVARAJU ZA ŠTETU PROUZROKOVANU NA SUSJEDNOM GRADEVINSKOM OBJEKTU USLJED AKTIVIRANJA LATENTNOG KLIZIŠTA.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili sve činjenice koje su relevantne sa aspekta odredbe člana 207. Zakona o obligacionim odnosima za odlučivanje o odgovornosti tuženih za prouzrokovanje štete, pa u tom pravcu nisu učinjeni propusti koji bi imali značaj bitne povrede odredaba parničnog postupka.

Naime, prema citiranoj odredbi iz člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi investitor i izvođač radova na izgradnji građevinskog objekta (koja po svojim karakteristikama predstavlja opasnu djelatnost) solidarno odgovaraju trećim licima za štete koje ovima nastanu u vezi sa izvođenjem radova na izgradnji tih objekata i to po principu objektivne odgovornosti. To znači da je za odlučivanje o odgovornosti tuženih bilo potrebno utvrditi samo to da li su oštećenja koja su konstatovana na tužiočevoj porodičnoj stambenoj zgradi u uzročnoj vezi sa izvođenjem građevinskih radova na izgradnji susjednog kompleksa stambenih zgrada od strane tuženih i da li postoje ekskulpacioni ra-

zlozi predviđeni odredbom člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na koje su se tuženi pozivali (tvrdili su da je šteta djelimično posljedica konstruktivnih grešaka tužiočeve stambene zgrade, što ponavljaju i u reviziji), a ne i to da li je drugotuženi, kao izvođač radova, u svemu postupao prema odobrenom projektu.

Kako su nižestepeni sudovi utvrdili da je isključivi uzrok oštećenja na tužiočevoj stambenoj zgradi bilo aktiviranje latentnog klizišta izazvanog izvođenjem širokih otkopa na ovom padinskom području od strane drugotuženog, na izgradnji susjednog građevinskog objekta čiji je investitor bio prvotuženi, pri čemu nisu utvrđeni i eventualni konstruktivni nedostaci u izgradnji tužiočevog stambenog objekta kao jednog od mogućih daljih uzroka štete koja se, prema priloženim fotografijama objekata, nije ranije ispoljila, pravilan je stav pobijanih presuda da su tuženi solidarno odgovorni za puni obim štete koja je predmet tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 75/90 od 31. oktobra 1990. godine)

63.

Članovi 40. i 43. Zakona o vodama - raniji

MJESNA ZAJEDNICA NIJE OBAVEZNA DA NAKNADI ŠTETU PRIČINJENU TREĆIM LICIMA RADOVIMA NA ODBRANI OD POPLAVE, PREDUZIMANIM PO NALOGU NADLEŽNOG ORGANA SKUPŠTINE OPŠTINE.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je nakon poplave izlivanjem rječice Jale 15. juna 1975. godine prokopan kanal preko zemljišta tužitelja u cilju zaštite od poplava, da je prokopavanje kanala vršeno po nalogu Opštinskog štaba civilne zaštite, te da je određene radove u zaštiti od poplava preduzimala i tužena mjesna zajednica po nalogu nadležnog organa skupštine opštine.

Polazeći od navedenog utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da mjesna zajednica nije pasivno legitimisana u ovom sporu.

Ovo stoga, jer prema odredbi člana 40. tada važećeg Zakona o vodama ("Službeni list SRBiH", br. 7/68, 31/69, 14/72 i 10/73) skupština opštine utvrđuje radove i mjere potrebne radi zaštite od poplava, a prema odredbi člana 43, naknada štete pričinjene drugim licima radovima na odbrani od poplava od strane organa kojeg ovlasti opština, isplaćuje se na teret sredstava koje u tu svrhu obezbjeđuje skupština opštine, u smislu člana 40. citiranog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 151/90 od 20. decembra 1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - ZAKONSKE OBAVEZE

64.

Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

ŠKOLA, ČIJI JE NASTAVNIK OBAVLJAO NASTAVU KOD DRUGE ŠKOLE, NIJE OVLAŠTENA DA TRAŽI NAKNADU ZA TAJ RAD, PO SAMOM ZAKONU.

Iz obrazloženja:

Između parničnih stranaka: tužiteljice - škole, čiji je nastavnik obavljao rad kod tužene škole i te škole, ne postoji osnov po kojem bi tužena bila u obavezi da plaća naknadu za taj rad tužiteljici. Okolnost što je tužiteljica isplaćivala lični dohodak svome nastavniku nije osnov za njeno potraživanje odgovarajuće naknade od tužene, srazmjerno radu njenog nastavnika, jer time između parničnih stranaka nisu nastale

pretpostavke sticanja bez pravnog osnova iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima. Postoji eventualno sticanje bez osnova u korist nastavnika ali samo pod pretpostavkom da iznosi koje je primio na ime ličnog dohotka nisu pokriveni odgovarajućim radom kod tužiteljice, ali to nije predmet ovog spora.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 32/90 od 21. februara 1991. godine)

65.

Član 211. Zakona o obligacionim odnosima

MOŽE SE SMATRATI DA JE DUŽNIK ZADRŽAO PRAVO DA TRAŽI VRAĆANJE VIŠE PLAĆENOG AKO JE U POTVRDI O PREDAJI MJENICE POVJERIOCU NAVEO DA ODREĐENI IZNOS OBUHVAĆEN MJENIČNOM SVOTOM PRELAZI IZNOS DUGA.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži vraćanje više plaćenog iznosa od dugovanog.

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev jer tužilac nije isticao da je zadržao pravo da traži vraćanje navedenog iznosa ili da je platio nedugovano da bi izbjegao prinudu.

Međutim, tužilac je dostavio potvrdu o predaji mjenice iz koje bi proizilazilo da je u samoj potvrdi navedeno da je plaćeno više od dugovanog iznosa za 695.279 dinara. Činjenice koje

proizilaze iz navedene potvrde neophodno je ocijeniti, jer bi navedeno naznačenje u potvrdi o predaji mjenice moglo, u smislu člana 211. Zakona o obligacionim odnosima, predstavljati izjavu volje tuženog - protivtužioca da zadržava pravo da traži vraćanje više plaćenog (obzirom na način na koji je dug morao biti izmiren naplatom iznosa iz mjenice obezbjeđenja plaćanja, navedeno postupanje tuženog - protivtužioca je sasvim razumljivo).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 235/90 od 23. januara 1991. godine)

66.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

ZATEZNA KAMATA NA IZNOS NAKNADE ŠTETE TEČE OD DANA KADA SU STRANKE SAME PROCIJENILE VISINU ŠTETE.

Iz obrazloženja:

Obaveza povraćaja u predašnje stanje - naturalna obligacija pretvara se u novčanu obavezu, u pravilu, od dosuđenja naknade štete ili zaključenja poravnjanja. U ovom slučaju nije zaključeno poravnanje, ali su same stranke procijenile štetu prije dosuđenja, imajući u vidu aktuelne cijene, pa se uzima kao da je promijenjena obaveza naturalne restitucije u novčanu obavezu danom procjene štete. U protivnom bi

se računao tok zatezne kamate tek od presuđenja, a to bi bilo na štetu oštećenog jer su u intervalu od procjene štete do dosuđenja promijenjene cijene oštećene stvari usljed djelovanja inflacije, koje se mogu kompenzirati samo zateznom kamatom koja ima revalorizacionu funkciju u našem pravu.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 27/90 od 31. oktobra 1990. godine)

67.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

ZATEZNA KAMATA NA IZNOS NAKNADE ŠTETE TEČE OD ZAKLJUČENJA PORAVNANJA ODNOSNO OD ISTEKA ROKA ODREĐENOG U PORAVNANJU.

Iz obrazloženja:

Budući da se obaveza naturalne restitucije oštećene stvari pretvara u novčanu obavezu u času zaključenja poravnjanja kojim se štetnik obavezuje oštećenom da će platiti određenu samu novca na ime oštećenja stvari, zatezna kamata na tu sumu novca, koju oštećeni duguje, teče od zaključenja poravnjanja, ako obaveza nije odložena rokom. U slučaju da obaveza naknade štete dopijeva istekom roka, tada zatezna kamata teče od dana kada dužnik pada u

docnju. Sve je to u saglasnosti sa načelom iz čl. 186. i 190. Zakona o obligacionim odnosima. Kada bi se tuženi obavezao da plaća zateznu kamatu na tako određeni iznos od prouzrokovanja štete došlo bi do dvostruke revalorizacije novčanog potraživanja (u našem pravu zatezna kamata ima funkciju revalorizacionog instrumenta).

(Vrhovni sud BiH, Gž. 37/90 od 28. novembra 1990. godine)

68.

Član 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima - prije novele

Odluka o visini stope zatezne kamate

AKO JE UGOVOROM U PRIVREDI BILO UGOVORENO PLAĆANJE UGOVORNIH KAMATA NA NOVČANO POTRAŽIVANJE, POVJERILAC POTRAŽIVANJA MOŽE U PERIODU OD 9. DECEMBRA 1988. GODINE DO 7. OKTOBRA 1989. GODINE ZAHITIJEVATI ZATEZNE KAMATE PO STOPI UGOVORNIH KAMATA UVEĆANOJ ZA 50% NA NOMINALNI, A NE REVALORIZOVANI IZNOS GLAVNOG POTRAŽIVANJA.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe tačke 1. Odluke o izmjeni Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 72/88), dužnik koji zadocni s ispunjenjem novčane obaveze proizašle iz ugovora u privredi, plaća zateznu kamatu po stopi većoj za 50% od stope ugovorene kamate. Odredbom tačke 2. ove odluke predviđeno je da stopa zatezne kamate iz tačke 1. ove odluke ne može biti manja od 8% godišnje.

Prema tački 6. Sporazuma o zajedničkom planu snabdijevanja za 1988. godinu, za period od dospelosti potraživanja do dapijeća mjenica kupac je dužan platiti redovnu kamatu u visini kamatne stope Privredne banke Sarajevo - Osnovne banke Banja Luka za kratkoročne kredite.

Kako je među parničnim strankama ugovorena kamata i visina stope, tužilac je mogao počev od 9. decembra 1988. godine u smislu tačke 1.

navedene odluke, obračunati neisplaćene zatezne kamate po stopi većoj za 50% od stope ugovorene kamate. To podrazumijeva obračun kamata na nominalni iznos glavnog duga bez njegove revalorizacije, jer kamatna stopa u smi-

slu tačke 1. navedene odluke ima revalorizaci-
ni karakter.

*(Vrhovni sud BiH, Pž. 126/90 od 17. januara
1991. godine)*

69.

Članovi 277. i 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Član 164. Zakona o parničnom postupku

PARNIČNA STRANKA MOŽE ZAHTIJEVATI ZATEZNE KAMATE NA POTRAŽIVANJE NAKNADE PARNIČNIH TROŠKOVA OD DANA ISTICANJA OPREDIJELJENOG ZAHTJEVA ZA NAKNADU TROŠKOVA PARNICE.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod da tužiocu ne pripada pravo na zatezne kamate na naknadu parničnih troškova, jer povjeriocu, saglasno odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, na dospjela novčana potraživanja pripada pravo i na zateznu kamatu od dospeljeća tražbine do isplate.

Potraživanje naknade troškova spora dospijeva u momentu kada, po odredbi člana 164. Zakona o parničnom postupku, stranka postavi opredijeljen zahtjev za naknadu troškova spora,

što je u skladu sa odredbama člana 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Poslije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90), zatezne kamate na naknadu parničnih troškova, po odredbi člana 20-a, stav 2. spomenutog zakona, povjerilac može zahtijevati u izvršnom postupku i ako mu nisu dosuđene izvršnom ispravom, a one teku od dana donošenja izvršne isprave do dana naplate troškova spora koji su određeni izvršnom ispravom.

*(Vrhovni sud BiH, Pž. 309/90, isto Pž. 310/90 i
Pž. 311/90 od 17. januara 1991. godine)*

70.

Član 25. stav 2. i član 277. (prije novele) Zakona o obligacionim odnosima

MJESNA ZAJEDNICA NE DUGUJE ZATEZNE KAMATE PO STOPI ODREĐENOJ ODLUKOM SIV-A O VISINI STOPE ZATEZNE KAMATE, NA POTRAŽIVANJE CIJENE IZ UGOVORA O PRODAJI MATERIJALA ZA IZGRADNJU MOSTA NA SVOM PODRUČJU.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu među parničnim strankama nije sporno da je tužilac prodao tuženoj stare željezničke pragove i šine namijenjene za izgradnju mosta na području tužene mjesne zajednice.

U smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ugovori u privredi su ugovori koje subjekti koji obavljaju privrednu djelatnost zaključuju među sobom u o obavljanju djelatnosti koje sačinjavaju predmete njihovog poslovanja ili su u vezi sa tim djelatnostima.

U smislu Odluke o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76) i Odluke o privrednim i vanprivrednim djelatnostima ("Službeni list SFRJ", br. 14/77 i 18/80) mjesna zajednica nije privredni subjekt, pa ni subjekt ugovora u privredi, u smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Zaključenje ugovora sa tužiocem bilo je u funkciji osnovne vanprivredne djelatnosti tužene, pa tužilac može zahtijevati zatezne kamate u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

*(Vrhovni sud BiH, Pž. 103/90 od 13. decembra
1990. godine)*

71.

Član 277. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima - prije novele

Članovi 26. i 27. Zakona o željeznicama

SAMOUPRAVNE INTERESNE ZAJEDNICE ZA PUTEVE PLAĆAJU ZATEZNU KAMATU NA NEBLAGOVREMENO PLAĆENU NAKNADU ZA ODRŽAVANJE PUTNOG PRELAZA PREKO ŽELJEZNIČKE PRUGE PO STOPI IZ ČLANA 277. STAV 1. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA (DO 7. OKTOBRA 1989. GODINE).

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom obavezan je tuženi da tužiocu isplati iznos naveden u izreci presude, na ime naknade troškova održavanja putnog prelaza u smislu čl. 26. i 27. Zakona o željeznicama ("Službeni list SRBiH", broj 14/79).

Međutim, prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je obavezao tuženog da isplati zatezne kamate po odredbi člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Prema odredbi stava 2. člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, za novčanu obavezu iz ugovora u privredi stopu zatezne kamate određuje Savezno izvršno vijeće.

U smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ugovori u privredi su ugovori koji među sobom zaključuju organizacije i zajednice, odnosno pojedinci koji obavljaju privrednu djelatnost, ako se zaključuju u obavljaju

nju te djelatnosti ili u vezi sa njom. Odlukom o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76) i Odlukom o privrednim i vanprivrednim djelatnostima ("Službeni list SFRJ", br. 14/77 i 18/80), samoupravne interesne zajednice razvrstane su u oblast 14 kao vanprivredne djelatnosti. Prema odredbi tačke 2. stava 1. člana 26. Zakona o željeznicama, samoupravna interesna zajednica koja upravlja putem dužna je da snosi troškove održavanja putnog prelaza. Ugovor koji zaključi samoupravna interesna zajednica za puteve u granicama ovih poslova (u okviru svoje osnovne djelatnosti) nije ugovor u privredi, u smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pa tužiocu pripada pravo na zatezne kamate po kamatnoj stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana sve do stupanja na snagu Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 57/89).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 225/90 od 23. januara 1991. godine)

72.

Član 279. stav 2. i član 399. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

POVJERILAC MOŽE ZAHITIJEVATI PROCESNE ZATEZNE KAMATE NA IZNOS DOSPJELE, A NEISPLAĆENE UGOVORNE KAMATE, OD DANA PODNOŠENJA TUŽBE I KADA NIJE PRESTALO GLAVNO POTRAŽIVANJE OD KOGA POTIČU UTUŽENE UGOVORNE KAMATE.

Iz obrazloženja:

Polazeći od odredbe člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj sud ocjenjuje da bi bio pravilan pravni stav prvostepenog suda o neosnovanosti zahtjeva za isplatu procesnih kamata, ako su glavno potraživanje činile zatezne kamate. U smislu navedene odredbe Zakona o obligacionim odnosima na dospelje, a neisplaćene zatezne kamate mogu teći procesne kamate samo od podnošenja tužbe za isplatu zateznih kamata pod uslovom da je prestalo glavno potraživanje iz ugovora u privredi, a u konkretnom slučaju su sve dospjele kamate plaćene u toku parnice, istovremeno sa glavnim potraživanjem iz ugovora u privredi.

Međutim, ako su glavni dug u ovome sporu činile i ugovorne kamate, onda bi tuženi - kupac, na ugovorne kamate dugovao procesne kama-

te od podnošenja tužbe za isplatu ugovorne kamate, bez obzira što nije prestalo glavno potraživanje na koje su obračunate, pa do dana plaćanja u toku parnice. Ugovorne kamate dospijevaju, u smislu člana 399. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, po isteku godine u kojoj su nastale, ako nije drugačije ugovoreno. Ove kamate predstavljaju ugovorom utvrđenu cijenu za upotrebu tuđih novčanih sredstava i s obzirom na ovakav karakter, moraju se smatrati osamostaljenim potraživanjem nakon dospeljeća, te se na takva potraživanja može zahtijevati procesna kamata (zatezna) u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima od dana utuženja, iako nije prestalo glavno potraživanje od koga su nastala.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 142/90 od 13. decembra 1990. godine)

73.

Članovi 897, 901. i 902. Zakona o obligacionim odnosima

PISMENI UGOVOR O VIŠEGODIŠNJEM OSIGURANJU, KOJI SADRŽI SVE BITNE ELEMENTE OVOG TIPRA UGOVORA, VEŽE UGOVORNE STRANKE PA I KADA NIJE SAČINJENA POLISA OSIGURANJA ZA GODINU U KOJOJ SE DESIO OSIGURANI SLUČAJ.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda parnične stranke su 5. juna 1986. godine zaključile u pismenom obliku ugovor o višegodišnjem osiguranju za period od 1. januara 1986. do 1. januara 1996. godine. U toku trajanja osiguranja, dana 19. jula 1989. godine nastupio je osigurani slučaj - požar na imovini tužioca. U času nastanka osiguranog slučaja nije bio izvršen konačan obračun premije osiguranja za 1988. godinu, niti određena akontacija premije za 1989. godinu pa ni sačinjena polisa osiguranja za 1989. godinu. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud, primjenom čl. 897. i 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, pravilno nalazi da je tužbeni zahtijev za isplatu sume osiguranja osnovan.

Ugovorom o višegodišnjem trajanju osiguranja, na kome se zasniva tužba u ovoj parnici, tužilac se obavezao da će svoja osnovna, obrtna i sredstva zajedničke potrošnje osigurati kod tuženog za period od 1. januara 1986. do 1. januara 1996. godine. Odredbama ugovora predviđeno je da su, pored ostalih, sastavni dio ovog ugovora Opšti uslovi za osiguranje imovine i Uslovi za osiguranje od požara i nekih drugih opasnosti. Ovim ugovorom su regulisani predmet osiguranja, osigurani slučajevi, način određivanja sume osiguranja i premije osiguranja sa bonifikacijom i vrijeme trajanja ugovora o osiguranju.

Ugovor o višegodišnjem trajanju osiguranja sadrži sve bitne elemente ugovora o osiguranju, pa tuženi neosnovano prigovara da se ovim ugovorom tužilac samo obavezao da će biti osiguranik tuženog i da je samo stekao pravo

na bonifikaciju u visini od 10% premije osiguranja.

U smislu člana 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu policu osiguranja ili listu pokrića. St. 2, 3. i 4. ovog člana predviđen je način zaključenja ugovora o osiguranju pismenom ponudom osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju. Prema odredbi člana 903. istog zakona, ugovorni odnos može nastati i samim plaćanjem premije, ako je to predviđeno uslovima osiguranja.

Polisa osiguranja nije ugovor o osiguranju nego isprava o zaključenom ugovoru o osiguranju koja sadrži sve bitne elemente ugovora o osiguranju u skladu sa odredbama člana 902. Zakona o obligacionim odnosima. Kako je ugovorom o višegodišnjem trajanju osiguranja zaključen ugovor o osiguranju, po kome prava i obaveze teku za vrijeme trajanja osiguranja određenog ovim ugovorom, potpisivanjem police za određenu godinu nije zaključen ugovor o osiguranju za tu godinu, nego izdata isprava o zaključenom ugovoru. Zato tuženi pogrešno zaključuje da su parnične stranke policama osiguranja od 29. maja 1987. i od 15. septembra 1988. godine zaključile ugovor o osiguranju za 1987. i 1988. godinu. Ugovor o osiguranju je zaključen sa određenim rokom trajanja i do produženja ugovora može doći samo po isteku roka na koji je zaključen. Radnje koje ugovorne stranke preduzimaju u skladu sa ugovorom imaju karakter radnji ispunjenja ugovornih obaveza (do isteka roka trajanja osiguranja) a ne radnji kojima se produžava ugovor o osiguranju.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 59/91 od 25. februara 1991. godine)

74.

Član 939. Zakona o obligacionim odnosima

OSIGURAVAČ PO OSNOVU KASKO OSIGURANJA MOTORNOG VOZILA STIČE SUBROGACIJOM PRAVO NA NAKNADU OD OSIGURAVAČA PO OSNOVU OBAVEZNOG OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI U AUTOSAOBRAĆAJU SAMO DO IZNOSA OSIGURANE SUME ISPLAĆENE SVOM OSIGURANIKU - LICU ČIJE JE MOTORNO VOZILO OŠTEĆENO U SAOBRAĆAJNOJ NEZGODI. AKTIVNU LEGITIMACIJU ZA NAKNADU ŠTETE U VISINI FRANŠIZE IMA SAMO NEPOSREDNO OŠTEĆENI.

Iz obrazloženja:

Tužilac stiče pravo na naknadu štete od tužene samo do visine naknade koju je on platio svom osiguraniku (stav 1. člana 939. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme nastanka obligacionih odnosa između stranaka), a ne i za franšizu. Franšiza je dio vrijednosti oštećene ili uništene osigurane stvari, koji nije obuhvaćen (pokriven) kasko osiguranjem. Vlasnik stvari - osiguranik tužioca je jedini aktivno legitimisan

75.

Član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica - raniji

PRI UTVRĐIVANJU DA LI JE DOSTIGNUTA SUMA OSIGURANJA KOD OBAVEZNOG OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI U AUTO-SAOBRAĆAJU, ŠTETA KOJA NASTAJE ISPLATAMA U STRANOJ VALUTI PRERAČUNAVA SE U DINARSKI IZNOS PO KURSU NA DAN ŠETNOG DOGAĐAJA.

Iz obrazloženja:

Žalba neosnovano ukazuje da se visina štete koja je nastala tužiocu, s obzirom na limitirani iznos osigurane sume (član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, "Službeni list SFRJ", broj 24/76) obračunava tako što se sabiraju iznosi porodične penzije, isplaćene u ASCH, obračunate po kursu na dan isplate koje su uslijedile nakon šetnog događaja, a zatim tako dobijeni iznos upoređuje sa visinom osigurane sume na dan šetnog događaja od 5.000.000 dinara, i preračunava u ASCH.

Iznos štete se naknađuje austrijskim šilinzima, s tim što se obračunava po kursu na dan

da od tužene zahtijeva naknadu štete u visini franšize, jer mu isplatom naknade na osnovu kasko osiguranja nije za taj dio šteta nadoknađena. Tužilac, prema tome, ne bi mogao zahtijevati naknadu štete u vrijednosti franšize, osim ako ne bi dokazao da je u visini te štete, njegov osiguranik cesijom na njega prenio taj dio potraživanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 319/90 od 21. februara 1991. godine)

šetnog događaja, da bi se utvrdilo kada je dostignuta suma osiguranja. Na osnovu dinarskog kursa na dan šetnog događaja utvrđuje se iznos ASCH koji odgovara dinarskoj sumi osiguranja i oštećeni može zahtijevati naknadu sve do tog iznosa ASCH, bez obzira na kasniju dinarsku protuvrijednost isplaćenih ASCH i moment isplate. Kada se iznosi naknade štete koje je isplatila zajednica penzijskog osiguranja sabere i uporede sa dinarskom protuvrijednošću od 5.000.000 dinara po kursu na dan šetnog događaja (29. juna 1981) proizilazi da limit osiguranja nije dostignut.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 195/90 od 13. decembra 1990. godine)

STAMBENO PRAVO

76.

Član 67. Zakona o obligacionim odnosima

Član 5. Zakona o stambenim odnosima

SAVEZNIM ZAKONOM O STAMBENIM ODNOSIMA NIJE BILA PROPISANA POSEBNA FORMA ZA UGOVOR O PRENOSU PRAVA DAVANJA STANA NA KORIŠTENJE.

Iz obrazloženja:

U našem pravnom sistemu važi načelo prema kome ugovor ne podliježe određenoj formi, osim ako je to određeno zakonom (član 67. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo pravilo je važno i u predratnom pravu, odnosno u pravnim pravilima imovinskog prava.

Za vrijeme zaključenja ugovora (1964) o ustupanju stana radi davanja na korištenje bio je na snazi savezni Zakon o stambenim odnosima koji za te ugovore nije propisivao posebnu for-

mu. Zato je punovažan usmeni ugovor što su ga zaključile parnične stranke o ustupanju stana radi davanja na korištenje. To znači da je davalac stana na korištenje bio ovlašten da ga dodijeli drugotuženom i da je drugotuženi shodno tome zaključio valjan ugovor o korištenju stana.

Sadašnji Zakon o stambenim odnosima SRBiH, naprotiv, propisuje pismenu formu za valjanost takvog ugovora (član 5).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 14/90 od 18. oktobra 1990. godine)

77.

Član 5. stav 2. i član 26. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

NIŠTAV JE UGOVOR O KORIŠTENJU STANA AKO DAVALAC STANA NA KORIŠTENJE NIJE BIO NOSILAC PRAVA RASPOLAGANJA, NITI JE PO DRUGOM OSNOVU IMAO OVLAŠTENJE DA GA DODIJELI NA KORIŠTENJE.

Iz obrazloženja:

Pravo davanja stana na korištenje ima ono društveno pravno lice kome pripada pravo raspolaganja u odnosu na određeni stan. Nosilac prava raspolaganja može prenijeti pravo davanja stana na korištenje (obično jednokratna dodjela) i na drugo društveno-pravno lice (član 5. stav 2. Zakona o stambenim odnosima). U konkretnom slučaju je utvrđeno da davalac stana na korištenje nije nosilac prava raspolaganja niti da mu je po nekom drugom osnovu pripadalo pravo da dodijeli stan na korištenje, što znači da je akt o dodjeli ništav, a na temelju ništavog akta o dodjeli ne može se zaključiti ni pravno valjan ugovor o korištenju stana (član 26. stav 1. Zakona o stambenim odnosima).

Radi se o tome da je društveno-pravno lice koje je dodijelilo stan na korištenje pribavilo taj stan od "nevlasnika", tj. od društveno-pravnog lica koje nije imalo pravo raspolaganja, pa takav ugovor, iako obavezuje ugovarače, ne može biti osnov za prenos prava raspolaganja koje pripada trećem licu. Treće lice ima pravo da, bez vremenskog ograničenja, istakne zahtjev za utvrđenje da ga takav ugovor ne veže, da je prema tome ništav akt o dodjeli stana na taj način pribavljenog i da je shodno tome ništav i sam ugovor o korištenju stana.

U ovom slučaju se nije raspravljalo o tome da li je tužiocu prekludiran zahtjev za iseljenje iz stana tužene kao korisnika stana (član 30. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 218/90 od 21. februara 1991. godine)

78.

Član 20. Zakona o stambenim odnosima

PRI POSTOJANJU Približno jednakih uslova sunosilaca stanarskog prava nakon razvoda - nosiocem stanarskog prava proglašava se onaj suprug kome je bio dodijeljen stan na korištenje.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju je utvrđeno da je imovinski status razvedenih supruge - sunosilaca stanarskog prava podjednak. Stan je bio dodijeljen na korištenje predlagачu, pa u takvoj si-

tuaciji on ima prednost ispred supruge, da bude proglašen nosiocem stanarskog prava (član 20. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 9/90 od 18. oktobra 1990. godine)

79.

Član 30. Zakona o stambenim odnosima

Član 109. Zakona o obligacionim odnosima

SAMOUpravna interesna zajednica stanovanja nije aktivno legitimisana da zahtijeva utvrđenje ništavosti ugovora o korištenju stana i iseljenje lica sa kojim je ovaj ugovor zaključila, zbog toga što akt o dodjeli stana nije donio nosilac prava raspolaganja stanom.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su odbili tužbeni zahtjev SiZ-a stanovanja, da se utvrdi da je predmetni ugovor o korištenju stana ništav i da se tužena obaveže da joj taj stan preda slobodan od lica i stvari. Ovakva odluka nižestepenih sudova pravilna je i pod pretpostavkom da su tačni navodi tužioca da je akt o dodjeli stana donijelo lice

koje nije bilo davalac stana na korišćenje - nosilac prava raspolaganja. Ovo stoga što sadržinu tužbenog zahtjeva čini traženje tužioca da sud obaveže tuženu da mu preda ovaj stan slobodan od lica i stvari (dok je utvrđenje ništavosti ugovora prethodno pitanje).

Za zahtjev za iseljenje tužene i predaju stana aktivno je legitimisan samo davalac stana na korištenje, odnosno nosilac prava raspolaga-

nja, pa kako tužiteljica kao samoupravna interesna zajednica stanovanja nije u konkretnom slučaju takav davalac stana na korištenje, nema ni stvarnu legitimaciju da zahtijeva iseljenje tužene i predaju u posjed stana upravo zbog toga tužiteljica nema ni pravni interes za utvrđenje da je ugovor o korištenju stana ništav (član 109. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada bi se i radilo o bespravnom useljenju (zbog nedostataka akta ovlaštenog nosioca

prava raspolaganja i s tim u vezi zbog ništavog ugovora o korištenju stana), u smislu odredbi člana 30. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, pravo tražiti iseljenje bespravno useljenog lica kod nadležnog suda ima samo davalac stana na korištenje.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 172/90 od 20. decembra 1990. godine)

80.

Član 34. Zakona o stambenim odnosima

KOD OCJENE BLAGOVREMENOSTI TUŽBE ZA PONIŠTENJE FIKTIVNOG UGOVORA O ZAMJENI STANA ISKLJUČIVO SE PRIMJENJUJU ROKOVI ODREĐENI ZAKONOM O STAMBENIM ODNOSIMA SRBiH, A NE ODREDBE ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 34. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) davalac stana na korištenje može tužbom kod nadležnog suda, u roku od 30 dana od dana saznanja a najkasnije u roku od dvije godine od izvršenja zamjene stana, tražiti poništenje ugovora o zamjeni stana odnosno rješenja stambenog organa, koje zamjenjuje saglasnost davaoca stana na korištenje i ispražnjenje stana ako nakon izvršene zamjene stanova smatra da je ugovor o zamjeni bio fiktivan.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su tuženi zaključili ugovor o zamjeni stanova 24. maja 1984. godine, te da je tužilac zaključno sa mjesecom junom 1987. godine, iz zvaničnih podataka saznao da prvotuzena ne koristi stan dobijen zamjenom.

Kako je tužilac tužbu podnio 3. oktobra 1987. godine, nižestepeni sudovi su pravilno primije-

nili materijalno pravo kada su ocijenili da tužitelju zbog proteka roka od 30 dana od dana saznanja da je ugovor o zamjeni stanova fiktivan, ne pripada pravo da zahtijeva poništaj ugovora o zamjeni stanova i shodno tome tužbu odbacili.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je ocijenio neosnovanim žalbene navode da je o tužiteljevom zahtjevu trebalo odlučivati sa aspekta odredbe člana 110. odnosno čl. 51. i 52. Zakona o obligacionim odnosima, jer je Zakonom o stambenim odnosima SRBiH, kao specijalnim zakonom, regulisano da je zabranjeno vršenje fiktivne zamjene stana (član 32. stav 7) i određeni rokovi u kojima davalac stana na korištenje može tužbom tražiti poništenje fiktivnog ugovora o zamjeni stanova, pa se stoga ne može primijeniti Zakon o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 161/90 od 20. decembra 1990. godine)

81.

Član 44. stav 1. tačka 6. i član 54. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

NE POSTOJI RAZLOG ZA OTKAZ UGOVORA O KORIŠTENJU STANA ZBOG TOGA ŠTO SU STAN BESPLATNO KORISTILI SIN I UNUCI NOSIOCA STANARSKOG PRAVA DOK JE OVAJ ZBOG BOLESTI STANOVAO KOD KĆERKE KOJA MU JE PRUŽALA ZDRAVSTVENU NJEGU.

Iz obrazloženja:

Tužilac je pored ovog osnova za otkaz ugovora o korištenju stana isticao i otkazni razlog predviđen odredbom člana 44. stav 1. tačka 6. Zakona o stambenim odnosima SRBiH. Međutim, u postupku kod nižestepenih sudova utvrđeno je da su u predmetnom stanu boravili određeno vrijeme unuci tužene, a zatim njen

sin, ali da se korištenja stana od ovih lica ne može smatrati podstanarskim odnosom (nije plaćana nikakva naknada tuženoj) već se radi o prekariju, pa nema osnova za zaključak da je tužena suprotno zakonu izdavala stan podstanarima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 194/90 od 29. januara 1991. godine)

82.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

NOSIOCU STANARSKOG PRAVA SE NE MOŽE OTKAZATI UGOVOR O KORIŠTENJU STANA IAKO JE ZA VRIJEME DUŽE OD ŠEST MJESECI BORAVIO U DRUGOM STANU, KOD DRUGE OSOBE, KOJA MU JE PRUŽALA NUŽNU NJEGU U BOLESTI.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju ne postoji osnov za otkaz ugovora o korištenju stana po odredbama člana 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH bez obzira što tužena kao nosilac stanarskog prava nije koristila stan u periodu dužem od šest mjeseci. Naime, utvrđeno je da tužena ovaj stan nije koristila iz razloga što se nalazila kod kćerke u njenom stanu, koja joj je pružala njegu i pomoć zbog starosti i bolesti. Obzirom na to radi se o izuzetku koji ima u vidu odredba

člana 47. stav 1. tačka 3. navedenog zakona, kako to ispravno ističu i nižestepeni sudovi, zbog koga se ne može dati otkaz ugovora o korištenju stana i pored činjenice da tužena ovaj stan nije koristila dvije godine. Pod sličnim razlozima koje ima u vidu ova zakonska odredba treba smatrati odsustvo nosioca stanarskog prava iz stana zbog boravka kod srodnika koji mu pruža potrebnu pomoć i njegu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 194/90 od 29. januara 1991. godine)

83.

Članovi 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima

NOSIOCU STANARSKOG PRAVA KOJI NEMA NAMJERU DA POSLIJE ŠKOLOVANJA NASTAVI DA KORISTI STAN MOŽE SE OTKAZATI UGOVOR O KORIŠTENJU STANA POSLIJE ŠEST MJESECI ODSUSTVA IZ STANA.

Iz obrazloženja:

U principu ugovor o korištenju stana može se otkazati kad ga korisnik ne koristi neposredno, bilo sam ili članovi njegove porodice, duže od šest mjeseci neprekidno. Od ovoga pravila se odstupa u slučaju kada je nosilac stanarskog prava na školovanju. Smisao ovog izuzetka je u tome da se licu koje je iz takvog razloga prestalo da koristi stan, omogućiti nastavak korištenja kada razlog otpadne, tj. po završetku školovanja. Međutim, ako iz okolnosti slučaja nesumnjivo proizilazi da korisnik stana nema namjeru da se iz mjesta školovanja vrati u mjesto gdje mu se nalazi stan, može se otkazati ugovor o ko-

rištenju stana čim protekne vrijeme od šest mjeseci.

U konkretnom slučaju tužena (nosilac stanarskog prava) je sama izjavila da će tek po završetku specijalizacije odlučiti da li će se vratiti iz Beograda u B.K. gdje joj se nalazi stan, čime je dovela u sumnju čvrstu namjeru da nastavi koristiti stan po završetku školovanja. Nakon toga je tužena sa svojim suprugom zasnovala stalni radni odnos u Beogradu i time definitivno neutralisala razlog za odbijanje tužbenog zahtjeva jer više i nema odsustva iz stana zbog školovanja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 88/90 od 19. oktobra 1990. godine)

84.

Član 49. Zakona o stambenim odnosima

ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA SA DRUGOM RADNOM ORGANIZACIJOM, PROTIVNO SPORAZUMU RADNIKA I DAVAOCA STANA NA KORIŠTENJE, NIJE RAZLOG ZA OTKAZ UGOVORA O KORIŠTENJU STANA.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno rezonovanje republičkog javnog tužioca u pogledu postojanja osnova za otkaz ugovora o korištenju stana u smislu člana 49. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84).

Prema navedenoj zakonskoj odredbi ako je nosiocu stanarskog prava dat stan na korištenje

po osnovu radnog odnosa, davalac stana na korištenje može otkazati ugovor o korištenju stana i kad nosiocu stanarskog prava prestane radni odnos na osnovu pismene izjave da ne želi da radi ili kada mu bude izrečena mjera prestanka radnog odnosa zbog teže povrede radne obaveze.

Nedopustivo je ekstenzivno tumačenje ove zakonske odredbe tj. proširivanje i na druge razloge prestanka radnog odnosa.

Zasnivanjem radnog odnosa kod druge radne organizacije tuženi je prestao biti član radne zajednice tužioca. Međutim, prestanak radnog odnosa pod navedenim okolnostima ne može se poistovjetiti sa prestankom radnog odnosa na osnovu pismene izjave, a što je osnov za

otkaz ugovora o korištenju stana u smislu odredbe člana 49. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 26/90 od 29. januara 1991. godine)

PORODIČNO PRAVO

85.

Član 17. Zakona o deviznom poslovanju

DOPRINOS PO OSNOVU ZAKONSKOG IZDRŽAVANJA IZMEĐU JUGOSLOVENSKIH DRŽAVLJANJA KOJI BORAVE U INOSTRANSTVU, DOSUĐUJE SE U VALUTI ODNOSNE DRŽAVE.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju i malodobna tužiteljica sa svojom majkom kao i tuženi - njen otac, borave u SR Njemačkoj. Nezavisno od toga što su naši državljani, obaveza zakonskog izdržavanja određuje se u valuti SR Njemačke, jer je ta valuta sredstvo plaćanja u mjestu gdje je

nastala i gdje se ona mora ispunjavati. Zakon o deviznom poslovanju propisuje da se ne mogu zasnivati obaveze plaćanja i naplaćivanja u stranoj valuti domaćih lica na teritoriji SFRJ (član 17. Zakona o deviznom poslovanju).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 137/90 od 20. novembra 1990. godine)

86.

Član 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Član 257. stav 2. Porodičnog zakona

NA MJESEČNI NOVČANI DOPRINOS ZA IZDRŽAVANJE TEČE ZATEZNA KAMATA OD DANA ISTICANJA ZAHTJEVA ZA PLAĆANJE U PARNICI.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe člana 277. stav 1. i člana 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 257. stav 2. Porodičnog zakona kada su tuženog obavezali da, pored glavnog potraživanja koje se odnosi na plaćanje povećanih mjesečnih iznosa doprinosa za izdržavanje mladb. tužioca, plati i zatezne kamate na dospjele, a neisplaćene iznose tih doprinosa računajući od dana kada je u ovoj parnici podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

Prema citiranim zakonskim propisima dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu, koja na povremena dospjela novčana davanja (kakvo je i potraživanje za isplatu povećanog mjesečnog iznosa doprinosa za izdržavanje) teče od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 50/90 od 28. septembra 1990. godine)

87.

Član 267. Porodičnog zakona

Član 10. Zakona o obligacionim odnosima

AKO SU SE ČLANOVI PORODIČNE ZAJEDNICE SPORAZUMJELI DA ZAJEDNIČKI SAGRADE STAMBENU ZGRADU, SA UNAPRIJED UTVRĐENIM SUVLASNIČKIM UDJELIMA, NE MOGU POJEDINI OD NJIH ZAHITIJEVATI VEĆI DIO POZIVOM NA ZNAČAJNIJI DOPRINOS U IZGRADNJI. BRAČNI DRUGOVI UČESNIKA U ZAJEDNIČKOJ GRADNJI, KOJI SU ZA SPORAZUM ZNALI I S NJIM SE PREĆUTNO SAGLASILI, MOGU ZAHITIJEVATI UDIO POVODOM ZAJEDNIČKOG STICANJA U BRAKU SAMO UNUTAR SUVLASNIČKOG DIJELA SVOG BRAČNOG DRUGA.

Iz obrazloženja:

U načelu članovi porodične zajednice mogu se sporazumjeti da zajedničkim radom stiču određene stvari (član 10. Zakona o obligacionim odnosima). Ali ako nisu suprotno ugovorili presumira se da je njihova volja bila da zajedničkim radom pribave pravo suvlasništva na stvari namijenjenoj za zajedničku upotrebu pa prema tome i na zgradi, srazmjerno svom doprinosu.

S obzirom na utvrđene pravno relevantne činjenice da su se tužitelj i tuženi (braća) koji su živjeli u porodičnom domaćinstvu, sporazumjeli da zajedničkim radom za potrebe stanovanja izgrade stambenu zgradu s tim da tužitelju pripada prizemlje, a tuženom sprat, da su zgradu izgradili zajedničkim radom i sredstvima, uz pomoć oca, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da je

tužitelj suvlasnik zgrade sa 1/2 (što u naravi predstavlja prizemlje zgrade), a pravilno ocijenili irelevantnim navode tuženog u pogledu veličine njegovog doprinosa u sticanju zgrade, jer ugovorna stranka čiji je doprinos u izgradnji bio veći ima pravo da u odnosu na drugu ugovornu stranku u posebnoj parnici ostvaruje obligaciono-pravni zahtjev.

Kako je tuženi zaključio sporazum o zajedničkoj izgradnji sa tužiteljem, a njegova supruga i u vrijeme zaključenja sporazuma prećutno se saglasila sa navedenim sporazumom, pripada joj pravo da samo u odnosu na tuženog ostvaruje zahtjev za utvrđenje suvlasničkog dijela, po osnovu zajednički stečene imovine u braku (član 267. Porodičnog zakona SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 114/90 od 16. novembra 1990. godine)

NASLJEDNO PRAVO

88.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Član 56. Zakona o obligacionim odnosima

NIŠTAV JE UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU ZAKLJUČEN S TEŠKIM PLUĆNIM BOLESNIKOM DVA DANA PRED SMRT, KOJI USLJED BOLESTI NIJE BIO U STANJU DA RAZUMNO RASUĐUJE, IAKO NIJE BIO LIŠEN POSLOVNE SPOSOBNOSTI.

Iz obrazloženja:

Pretpostavka za valjanost pravnog posla jeste da je stranka, učesnik pravnog posla (ugovora), koja ga je neposredno zaključila, bez punomoćnika ili zastupnika, sposobna za razumno rasuđivanje. Stranka koja je nesposobna za razumno rasuđivanje ne može izjaviti pravno relevantnu volju za zaključenje pravnog posla, bez obzira na to što nije lišena poslovne sposobnosti.

U konkretnom slučaju je utvrđeno da primalac izdržavanja nije bio u stanju da razumno

rasuđuje zbog teškog oboljenja, samo dva dana prije smrti. Zbog toga je ugovor o doživotnom izdržavanju koji je neposredno zaključio sa davaoцем izdržavanja - ništav (analogna primjena člana 56. Zakona o obligacionim odnosima). Razlika je u tome što se nesposobnost za razumno rasuđivanje mora dokazati, a za lice lišeno poslovne sposobnosti se pretpostavlja da nije bilo sposobno za rasuđivanje.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 442/90 od 20. novembra 1990. godine)

NADLEŽNOST

89.

Član 39. stav 1. tačka 13. Zakona o redovnim sudovima

Član 326. Zakona o državnoj upravi

VIŠI SUD JE NADLEŽAN DA U UPRAVNOM SPORU SUDI O ZAHTJEVU ZA PONIŠTENJE KONAČNOG RJEŠENJA SKUPŠTINE OPŠTINE O PRESTANKU RADNOG ODNOSA NJENOG FUNKCIONERA.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži da se poništi konačno rješenje skupštine opštine kojim je odlučeno da mu prestaje radni odnos kod organa te opštine iz razloga predviđenih u članu 326. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 8/90 - prečišćeni tekst). Rješenje koje pobija tužilac ima karakter upravnog akta protiv koga se, pre-
90.

Član 233. stav 2. Ustava SFRJ

Član 244. stav 2. Ustava SRBiH

Član 17. stav 2. Zakona o sudovima udruženog rada SFRJ

Odluka Ustavnog suda Jugoslavije broj U. 311/87 od 14. septembra 1988. godine

O ZAHTJEVU ZA PONIŠTENJE ODLUKE UNUTRAŠNJE ARBITRAŽE NISU NADLEŽNI DA ODLUČUJU NI REDOVNI SUDOVI KAO NI SUDOVI UDRUŽENOG RADA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama člana 233. stav 2. Ustava SFRJ i člana 244. stav 3. Ustava SRBiH samo zakonom se može odrediti pod kojim uslovima se odluka samoupravnog suda može pobijati i kod redovnog suda. Kako u SRBiH ni jednim zakonom nije predviđena nadležnost redovnog suda za odlučivanje o tužbi za poništenje odluke unutrašnje arbitraže, redovni sudovi nisu ovlašteni da odlučuju u takvim sporovima (unutrašnja arbitraža ne spada među izbrane sudove koje ima u vidu odredba člana 469. Zakona o parničnom postupku).

Za odlučivanje u sporu po tužbi za poništenje odluke unutrašnje arbitraže nisu nadležni ni sudovi udruženog rada, jer je Odlukom Ustavnog suda Jugoslavije broj U. 311/87 od 14. septembra 1988. godine (objavljena u "Službenom listu SFRJ", broj 8/89) utvrđeno da je odredba člana 17. stav 2. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84) prestala da važi sa danom 27. juna 1989. godine.

ma izričitoj odredbi istog zakona (član 326. stav 4. istog zakona), može voditi upravni spor. Zbog toga je nadležan da o zahtjevu tužioca odluči Viši sud u T. (član 39. stav 1. tačka 13. Zakona o redovnim sudovima), a ne sud udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, R. 301/90 od 28. novembra 1990. godine)

Odredbom člana 386. stav 1. Ustava SFRJ predviđeno je da se zakoni za koje je utvrđeno da su prestali da važe ne primjenjuju na odnose nastale prije dana objavljivanja odluke Ustavnog suda Jugoslavije ako do tog dana nisu pravosnažno riješeni, pa stoga osnovni sud udruženog rada nije stvarno nadležan za odlučivanje o spornom pravnom odnosu.

Međutim, prema izloženom, Osnovni sud u B.L. kome je tužba podnesena, nije mogao dostaviti predmet na nadležnost redovnom sudu, jer ni taj sud nije stvarno nadležan za odlučivanje, nego je u nastaloj situaciji trebao da se oglasi apsolutno nenadležnim (analognom primjenom odredbe člana 16. stav 2. Zakona o parničnom postupku) i tužbu odbaci, pa pošto nije tako postupio predmet je vraćen tom sudu na dalji postupak u smislu već navedenih primjedaba i uputa.

(Vrhovni sud BiH, R. 202/90 od 28. septembra 1990. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

91.

Član 12. Zakona o parničnom postupku

OKOLNOST ŠTO JE PARNIČNA STRANKA (TUŽILAC ILI TUŽENI) PROGLAŠENA KRIVOM U PREKRŠAJNOM POSTUPKU NE SPREČAVA SUD DA U PARNICI ZA NAKNADU ŠTETE UTVRDI SUPROTNO.

Iz obrazloženja:

Tačan je navod revidenta da je S.I. u prekršajnom postupku proglašen krivim zbog prekršaja

iz člana 209. stav 2. tačka 6. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Međutim, sud u parničnom postupku nije vezan za tu odluku, već samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je neko lice oglašeno

krivično odgovornim (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Zbog toga, u principu nema nikakve pravne prepreke da se utvrđuje krivica, kao pretpostavka odgovornosti za štetu, bilo tužioca ili tuženog, u parničnom postupku, nezavisno od toga što su proglašeni krivim u prekršajnom

92.

Član 36. stav 3. i član 50. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku

Član 19. Zakona o parničnom postupku

PARNIČNI SUD MOŽE ODLUČITI U PARNICI POKRENUTOJ PO TUŽBI ZA UTVRĐENJE DA JE IZVRŠENJE NEDOPUŠTENOM, KOJA SE ZASNIVA NA VIŠE PRIGOVORA, I O PRIGOVORU DA ODLUKA NIJE IZVRŠNA, ALI AKO SE TUŽBA ZASNIVA SAMO NA OVOM PRIGOVORU, DUŽAN JE OBUSTAVITI PARNIČNI POSTUPAK I SA TUŽBOM POSTUPATI KAO SA PRIJEDLOGOM DA SE UKINE POTVRDA O IZVRŠNOSTI.

Iz obrazloženja:

Prigovor tužioca da mu nije dostavljen platni nalog po svojoj prirodi predstavlja prigovor da odluka, na osnovu koje je doneseno rješenje o izvršenju, nije izvršna (član 50. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku) i spada u opugacione prigovore. Zahtjev koji se zasniva na ovom prigovoru ima smisao prijedloga da se ukine kao neosnovana potvrda o izvršnosti, u smislu člana 36. stav 3. Zakona o izvršnom postupku. Stoga je za odlučivanje o tužbenom zahtjevu bilo relevantno utvrditi da li je platni nalog dostavljen tužiocu, jer je o prijedlogu da se ukine neosnovana potvrda o izvršnosti platnog naloga odlu-

postupku, odnosno nema prepreke da se utvrdi da nema krivice kao pretpostavke odgovornosti za štetu (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 216/90 od 21. februara 1991. godine)

čeno zajedno sa tužbenim zahtjevom zasnovanim na drugim razlozima.

U smislu odredbi člana 36. stav 3. Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78) neosnovanu potvrdu o izvršnosti ukinuće rješenjem isti sud, odnosno organ, na prijedlog ili po službenoj dužnosti. Kada tužilac samo iz ovog razloga podnese tužbu radi proglašenja da je izvršenje nedopušteno sud će postupiti u smislu odredbi člana 19. Zakona o parničnom postupku, jer je za odlučivanje o ovom razlogu za prigovor, postupak određen članom 36. stav 3. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 409/90 od 15. novembra 1990. godine)

93.

Član 52. st. 2. i 3. Zakona o parničnom postupku

OŠTEĆENO PRAVNO LIČE NE MOŽE U PARNICI ZA NAKNADU ŠTETE IZABRATI MJESNU NADLEŽNOST SUDA NA ČIJEM PODRUČJU IMA SJEDIŠTE, I KADA JE ŠTETA NASTALA USLJED SMRTI ILI TEŠKE TJELESNE POVREDE.

Iz obrazloženja:

Stavom 2. člana 52. Zakona o parničnom postupku propisano je da je u sporovima za naknadu štete mjesno nadležan i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište, ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede.

Stav 3. istog člana Zakona o parničnom postupku propisuje da će se odredbe navedenog stava 2. primijeniti i u sporovima protiv zajednice osiguranja radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti zajednice osiguranja.

Po ocjeni ovog suda odredba citiranog stava 2. člana 52. Zakona o parničnom postupku,

omogućuje izbor mjesne nadležnosti samo onim tužiocima koji su kao fizička lica, pretrpjeli štetu usljed smrti. To mogu napr. biti bliski srodnici umrlog odnosno lica koja je on izdržavao, a koja imaju pravo, prema odredbama Zakona o obligacionim odnosima (članovi 201. i 194), na naknadu nematerijalne i materijalne štete.

Mogućnost izbora mjesne nadležnosti suda u navedenom slučaju svakako je uzrokovana oblikom štete koju trpe navedena lica, a posebni obziri prema njima motivisali su zakonodavca da im omogući da izaberu da se sudski postupak vodi u mjestu njihovog prebivališta, odnosno boravišta.

Navedeni razlozi ne opravdavaju pravo izbora mjesne nadležnosti tužioca SIZ-a penzijsko-

invalidskog osiguranja koji zahtijeva naknadu štete zbog isplate porodične penzije djeci poginulog osiguranika.

Ispravnost navedenog stava proizilazi i iz činjenice da se u navedenom zakonskom propisu

pominje prebivalište ili boravište, a ne sjedište pravnog lica.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 141/90 od 13. decembra 1990. godine)

94.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

OKOLNOST ŠTO JE TUŽILAC PRIVIDNO TUŽIO JEDNO LICE, SAMO DA BI ZASNOVAO MJESNU NADLEŽNOST KOD SUDA NJEGOVE OPŠTE NADLEŽNOSTI, A KASNIJE POVUKAO TUŽBU PROTIV TOG LICA, NIJE RAZLOG ZA DELEGACIJU MJESNE NADLEŽNOSTI.

Iz obrazloženja:

I pod pretpostavkom da je tužilac obuhvatio tužbom M.P. samo da bi zasnovao mjesnu nadležnost, prema njegovom prebivalištu (opšta mjesna nadležnost, član 46. i 50. Zakona o parničnom postupku), pa kasnije povukao tužbu protiv tog suparničara, nije razlog za ustupanje predmeta drugom stvarno nadležnom su-

du, jer su razlozi za delegaciju strogo propisani zakonom, a to su: ako je očigledno da će se kod drugog suda lakše sprovesti postupak ili ako "postoje drugi važni razlozi" (član 60. ZPP). U ovom slučaju je očigledno da takvi razlozi ne postoje.

(Vrhovni sud BiH, R. 358/90 od 19. januara 1991. godine)

95.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

OKOLNOST ŠTO JE STRANKU U POSTUPKU RANIJE ZASTUPAO SADAŠNJI PREDSEDNIK SUDA, NIJE RAZLOG ZA PRENOŠENJE MJESNE NADLEŽNOSTI NA DRUGI STVARNO NADLEŽNI SUD.

Iz obrazloženja:

U prijedlogu za delegiranje mjesne nadležnosti suda navodi se da je sadašnji predsjednik suda u ranijoj fazi postupka zastupao stranku kao advokat. Ovo međutim nije razlog koji predviđa Zakon za delegaciju mjesne nadležnosti (član 68. Zakona o parničnom postupku) jer predsjednik suda po zakonu ne može i ne smije

da utiče na sudiju odnosno vijeće u suđenju. Ovo se ne može ni pretpostavljati jer bi se unaprijed izražavala sumnja u sudsku nezavisnost odnosno nezakonito ponašanje predsjednika suda i sudije, odnosno vijeća koje sudi.

(Vrhovni sud BiH, R. 200/90 od 28. septembra 1990. godine)

96.

Članovi 68. i 71. tačka 5. Zakona o parničnom postupku

NIJE RAZLOG ZA DELEGACIJU MJESNE NADLEŽNOSTI SUDA OKOLNOST ŠTO U PARNIČNOM POSTUPKU ZA PONIŠTENJE NASLJEDNIČKE IZJAVE UČESTVUJE SUDIJA KOJI JE TU IZJAVU PRIMIO NA ZAPISNIK U OSTAVINSKOM POSTUPKU, ALI TO MOŽE BITI RAZLOG ZA IZUZEĆE SUDIJE.

Iz obrazloženja:

Zakon o parničnom postupku propisuje da najviši sud određene vrste u republici može, na prijedlog stranke ili nadležnog suda, odlučiti da u pojedinom predmetu postupka neka drugi stvarno nadležni sud ako je očigledno da će se postupak tako lakše i brže okončati ili ako za to postoje drugi važni razlozi (član 68).

Okolnost što je sudija koji sudi u parničnom postupku o zahtjevu za poništenje nasljedničke

izjave primio na zapisnik tu izjavu u ostavinskom postupku može biti samo razlog za izuzeće tog sudije (član 71. tač. 5. i 6. ZPP) o kome je nadležan da odluči predsjednik istog suda (član 74. stav 1. ZPP), a nikako razlog za delegaciju drugom stvarno nadležnom sudu. U slučaju izuzeća konkretnog sudije, sudiće drugi sudija istog suda.

(Vrhovni sud BiH, R. 331/90 od 28. decembra 1990. godine)

97.

Članovi 106. i 186. Zakona o parničnom postupku

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

TUŽBA SADRŽI ODREĐEN ZAHTJEV ZA PLAĆANJE ZATEZNIH I PROCESNIH KAMATA, AKO SU NAVEDENI ELEMENTI NA OSNOVU KOJIH SE MOŽE OBRAČUNATI APSOLUTNI IZNOS KAMATA.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Tužilac je postavio zahtjev za plaćanje kamata na plaćeni iznos glavnog duga po elementima na osnovu kojih se utvrđuje njihov ukupan iznos. Takav zahtjev je određen i presuda kojom se takav zahtjev usvaja izvršiva. Kada tužilac, na tako određene kamate, zahtijeva pro-

cesne zatezne kamate i takav zahtjev je dovoljno određen. Za odlučivanje o zahtjevu za plaćanje procesnih zateznih kamata nije značajno da li su zatezne kamate obračunate u apsolutno određenom iznosu ili su navedeni elementi po kojima se utvrđuje njihova visina. Zato sud ne može odbaciti tužbu kao neurednu ako je zahtjev za plaćanje kamata postavljen na jedan od ovih načina.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 127/90 od 17. januara 1991. godine)

98.

Članovi 206. i 209. Zakona o parničnom postupku

NE MOŽE SE PRESUDOM OBAVEZATI NA ISPUNJENJE ČINIDBE ZAHTIJEVANE TUŽBOM UMJEŠAČ NA STRANI TUŽENOG, PA NI KADA IMA POLOŽAJ JEDINSTVENOG SUPARNIČARA.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su obavezali na činidbu zahtijevanu tužbom i umješača na strani tuženog, pozivom na odredbe člana 209. Zakona o parničnom postupku. Odredbom toga člana predviđeno je samo pravo umješača (za slučaj da umješač ima položaj jedinstvenog suparničara ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na njega) da može podnijeti vanredni pravni lijek i kada nije stupio u parnicu sve do pravosnažnosti presude, dok je procesni položaj umješača određen odredbama čl. 198. i 206. istog zakona po kojima on može stupiti u

parnicu bilo podnošenjem tužbe protiv obiju stranaka kada traži stvar ili pravo o kojima teče parnica (glavno miješanje u parnicu), ili kada ima pravni interes da jedna od stranaka uspije u sporu može se pridružiti toj stranci (sporedno miješanje, kao i konkretnom slučaju) kada se sva prava, dužnosti i ovlaštenja umješača svode na to da preduzimanjem određenih procesnih radnji utiče na uspjeh stranke kojoj se pridružio u sporu, što znači da nikako ne može biti tretiran strankom u postupku.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 71/90 od 19. oktobra 1990. godine)

99.

Članovi 8. i 219. Zakona o parničnom postupku

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

SUD ĆE ODLUKU O OBAVEZI PLAĆANJA ZATEZNIH KAMATA DONIJETI NA OSNOVU OBRAČUNA TUŽIOCA U KOME SU NAVEDENI RAČUNI, PERIODI ZADOCNJENJA U PLAĆANJU, KAMATNE STOPE I PRIKAZAN METOD OBRAČUNA KAMATA, ZASNOVANOG NA ISPRAVAMA KOJE POSJEDUJE I TUŽENI, AKO TUŽENI KONKRETNO NE PRIGOVORI POJEDINIM ELEMENTIMA OBRAČUNA.

Iz obrazloženja:

Tuženom je, uz tužbu sa izdatim platnim nalogom, dostavljen i obračun kamata, u kome su detaljno navedeni iznosi glavnog duga iz ugovora u privredi, uz naznaku brojeva računa, dani docnije po pojedinim mjesecima, kamatne stope za pojedine mjesece (utvrđene u skladu sa

Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate), te način obračuna (u rubrici 8), pravilno zasnovanom na običnom interesnom računu od sto (kamata je obračunata za period prije 9. decembra 1988. godine), pa je tuženi mogao provjeriti ispravnost obračuna i bez pomoći vještaka finansijske struke, jednako kao i sud. Tuženi je u ovakvoj situaciji bio dužan da na konkretan način prigovori eventualnim nedostacima u

obračunu kamata, jer je raspolagao istim ispravama na kojima se obračun zasniva kao i tužilac.

Tuženi u prigovoru na platni nalog niti u žalbi ne navodi činjenice na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da tužilac traži isplatu zateznih kamata suprotno odredbama čl. 324. i 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Takvo postupanje tuženog je u suprotnosti sa odredbom

člana 219. Zakona o parničnom postupku, koja reguliše dužnost parničnih stranaka na preduzimanje parničnih radnji koje doprinose da se sudska odluka zasniva na potpuno i pravilno utvrđenim činjenicama, odnosno radi ostvarenja načela materijalne istine.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 234/90 od 23. januara 1991. godine)

100.

Članovi 93. i 221. stav 2. Zakona o parničnom postupku

SUD ĆE IZJAVU PARNIČNE STRANKE KOJOM MIJENJA IZJAVU SVOG PUNOMOĆNIKA O PRIZNANJU ČINJENICA DATU NA ROČIŠTE KOME STRANKA NIJE PRISUSTVOVALA, CIJENITI U SMISLU ČLANA 221. STAV 2. ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

Tuženi u žalbi osporava izjavu svoga punomoćnika, koju je dao na raspravi od 21. aprila 1989. godine, u pogledu datuma plaćanja glavnog duga. Tvrdi da je utuženi glavni dug platio tužiocu dana 30. septembra 1988. godine, dakle prije podnošenja mandatne tužbe. U žalbi nije predložio dokaze kojima bi se moglo utvrditi da je glavni dug plaćen dana 30. septembra 1988. godine.

U smislu člana 93. Zakona o parničnom postupku, stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je

ta izjava data, a ako izjavu punomoćnika o priznanju činjenica stranka kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeliti obje izjave u smislu člana 221. stav 2. istog zakona.

Samim navodima u žalbi da je glavni dug plaćen 30. septembra 1988. godine, bez predloženih dokaza kojima bi se ta činjenica utvrdila, nije dovedena u sumnju osnovanost priznatih pravno relevantnih činjenica da je glavni dug tužiocu plaćen mjenicama dana 30. decembra 1988. godine.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 197/90 od 13. decembra 1990. godine)

101.

Član 332. Zakona o parničnom postupku

NISU ISPUNJENI USLOVI ZA DONOŠENJE PRESUDE ZBOG IZOSTANKA AKO JE PODNESAK KOJIM TUŽENI OSPORAVA TUŽBENI ZAHTEJ, PRISPIO U SUD ISTOG DANA KADA JE ODRŽANO ROČIŠTE.

Iz obrazloženja:

Iz dokaza u spisima predmeta proizilazi da je tuženi, uz podnesak od 10. januara 1990. godine, podnio i fotokopiju "izvještaja nadležnog organa" iz koga proizilazi da je uplatio tužiocu 285,80 dinara. Podnesak tuženog sa dokazima o uplati tužbom zahtjevanog iznosa poslat je prvostepenom sudu poštom preporučeno, dana 15. januara 1990. godine, a prema otisnutom štambilju prvostepenog suda, taj podnesak je primljen 17. januara 1990. godine (bez navođenja sata prijema) - istog dana kada je održano ročište na kome je donesena presuda

zbog izostanka (ako je podnesak uložen u spis tek 19. januara 1990. godine, kako je to napisano na komadu papira u spisu bez potpisa, taj propust radnika suda je irelevantan za rješenje ovog spora), tj. blagovremeno.

U ovom slučaju je, shodno tome, tuženi podneskom osporio tužbeni zahtjev, tako da je presuda zbog izostanka donesena protivno odredbama člana 332. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 210/90 od 17. januara 1991. godine)

102.

Član 332. Zakona o parničnom postupku

U PARNICI PROTIV STEČAJNOG DUŽNIKA POKRENUTOJ PO TUŽBI RADI UTVRĐIVANJA POSTOJANJA POTRAŽIVANJA KOJE JE U STEČAJNOM POSTUPKU OSPORIO STEČAJNI UPRAVNIK, NE MOŽE SE DONIJETI PRESUDA ZBOG IZOSTANKA.

50

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je konstatovao da tuženi nije podnio odgovor na tužbu, niti pristupio na ročište za glavnu raspravu na koju je bio uredno pozvan, te da je tužilac predložio donošenje presude zbog izostanka i zaključio da su ispunjeni uslovi za donošenje ove presude.

Članom 332. Zakona o parničnom postupku predviđeni su uslovi pod kojima se može donijeti presuda zbog izostanka. Prema tački 3. stav 1. ovog člana, presuda zbog izostanka može se donijeti ako tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtjev. Međutim, ovaj uslov nije ispu-

njen, iako tuženi podneskom nije osporio tužbeni zahtjev, ako je u drugom postupku, u kom je tužilac upućen na parnicu, tuženi osporio takav zahtjev i ako je to vidljivo iz tužbe, odnosno priloga uz tužbu.

Prema navodima tužbe, u stečajnom postupku ovo potraživanje je osporio tuženi (stečajni upravitelj), pa za donošenje presude zbog izostanka nije bio ispunjen uslov predviđen članom 332. stav 1. tačka 3. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 102/90 od 13. decembra 1990. godine)

103.

Član 338. stav 3. Zakona o parničnom postupku

SUD JE DUŽAN DA U IZRECI PRESUDE ODLUČI O POSTOJANJU, ODNOSNO NEPOSTOJANJU POTRAŽIVANJA ISTAKNUTOG U PRIJEBOJU, A NE SAMO O ZAHTJEVU PROTIVTUŽBE, KADA JE TUŽENI DO NESPORNOG IZNOSA TUŽBE STAVIO PRIGOVOR PRIJEBOJA, A ZA PREOSTALI IZNOS SVOJE TRAŽBINE PODNIO PROTIVTUŽBU.

Iz obrazloženja:

Osnovani su navodi žalbe da je prvostepeni sud, u smislu člana 338. stav 3. Zakona o parničnom postupku, u izreku prvostepene presude trebao unijeti odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja.

Ovo zbog toga što je tuženi - protivtužilac podnio protivtužbu samo za iznos koji prelazi iznos tužbe, a do nespornog iznosa tužbe stavio je prigovor prebijanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 63/90 od 13. decembra 1990. godine)

104.

Član 450. stav 2. i član 456. stav 1. Zakona o parničnom postupku

AKO JE TUŽENI PRIGOVOROM SAMO DJELIMIČNO OSPORIO PLATNI NALOG, IZJAVA TUŽIOCA DA U CJELINI POVLAČI TUŽBU DATA U TOKU GLAVNE RASPRAVE NE MOŽE UTICATI NA DIO PLATNOG NALOGA KOJI NIJE NAPADNUT PRIGOVOROM.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 456. stav 1. Zakona o parničnom postupku tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora. To podrazumijeva da tužilac može povući tužbu i nakon izdavanja platnog naloga. Međutim, u smislu člana 450. stav 2. navedenog zakona, u dijelu u kome nije napadnut prigovorom platni nalog postaje pravosnažan. Po pravosnažnosti platnog naloga tuženi ne može podnositi prigovor niti tužilac povući tužbu. Kasnija izjava o povlačenju tužbe ima samo karakter izjave o ispunjenju obaveze, koja je rele-

vantna u slučaju eventualnog pokretanja izvršnog postupka.

Tužilac može povući tužbu samo u dijelu u kome, po prigovoru protiv platnog naloga, parnica teče, pa je izjava tužioca da povlači tužbu u cjelini značajna samo za odlučivanje u tom dijelu, a ne i u dijelu u kome je platni nalog postao pravosnažan i u kome prvostepeni sud ne može ponovo odlučivati jer bi time počinio bitnu povredu iz člana 354. stav 2. tačka 11. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 131/90 od 13. decembra 1990. godine)

105.

Član 17. stav 2. i član 454. Zakona o parničnom postupku

VIŠI SUD SE NE MOŽE OGLASITI STVARNO NENADLEŽNIM NAKON IZDAVANJA PLATNOG NALOGA.

Iz obrazloženja:

U mandatnom postupku nije izričito propisano pravilo u kom se stadiju postupka viši sud prvog stepena može oglašiti stvarno nenadležnim za suđenje u sporovima iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena iste vrste. Stoga je opravdano zauzet pravni stav sudske prakse da u ovom postupku ima mjesta shodnoj primjeni

člana 17. stav 2. Zakona o parničnom postupku, što znači da se viši sud prvog stepena nakon izdavanja platnog naloga, ni po službenoj dužnosti, a ni po prigovoru tuženog, ne može oglašiti stvarno nenadležnim za suđenje u predmetima iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena iste vrste.

(Vrhovni sud BiH, R. 415/90 od 31. januara 1991. godine)

106.

Članovi 117. i 499. Zakona o parničnom postupku

STRANKA KOJA IZOSTANE SA PRIPREMNOG ROČIŠTA ILI PRVOG ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVU NE MOŽE TRAŽITI POVRAĆAJ U PREDASHNJE STANJE ZBOG PROPUŠTANJA TOG ROČIŠTA, POŠTO POSLJEDICE IZOSTANKA (ZAKONSKA FIKCIJA POVLAČENJA TUŽBE) NASTAJU TEK AKO IZOSTANE I SA DRUGOG UZASTOPNOG ROČIŠTA, O KOME JE UREDNO OBAVIJEŠTENA.

Iz obrazloženja:

U smislu Člana 499. Zakona o parničnom postupku (u postupku u privrednim sporovima), neće nastupiti mirovanje postupka ako sa pripremnog ročišta ili sa prvog ročišta za glavnu raspravu izostanu obje stranke. U tom slučaju sud će odložiti ročište, a ako ni na novo ročište ne dođu obje stranke, smatraće se da je tužilac povukao tužbu.

Tužilac ne osporava izostanak sa prvog i drugog ročišta za glavnu raspravu i da je na ova ročišta uredno pozvan.

Prema podacima u spisu tužilac je telegramom obavijestio sud da nije u mogućnosti pristupiti na prvo ročište. Izostankom sa ovog ročišta tužilac nije izgubio pravo na preduzimanje određene radnje u postupku (dolaska na ročište za glavnu raspravu), jer je sud dužan odložiti ročište. Ispunjena je samo jedna od pretpostavki zakonske fikcije povlačenja tužbe.

Pravne posljedice su nastupile izostankom sa drugog ročišta za glavnu raspravu jer je ispunjena i druga pretpostavka za donošenje rješenja u smislu člana 499. Zakona o parničnom postupku.

Obavješćavanjem o spriječenosti tužioca da pristupi na zakazano ročište ne gubi se zakonski značaj ove procesne radnje suda ako se ispuni druga pretpostavka za donošenje rješenja u smislu člana 499. stav 2. navedenog zakona. Tužilac tek propuštanjem drugog ročišta gubi pravo na preduzimanje radnje u postupku, pa ukoliko za to propuštanje postoje opravdani razlozi sud na njegov prijedlog dozvoljava povraćaj u predašnje stanje. Zato sud nije dužan ispitivati opravdanost razloga za propuštanje prvog ročišta.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 388/90 od 21. marta 1991. godine)

107.

Članovi 496. i 499. Zakona o parničnom postupku

TUŽILAC NE MOŽE PRAVDATI IZOSTANAK SA ROČIŠTA OČEKIVANJEM DA ĆE PREDSEDNIK VIJEĆA DONIJETI ODLUKU O TUŽBENOM ZAHTJEVU ZBOG TOGA ŠTO JE ČINJENIČNO STANJE U TOKU POSTUPKA POSTALO NESPORNO.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 496. ZPP, predsjednik vijeća prvostepenog suda samo je ovlašćen da odluči o tužbenom zahtjevu bez održavanja ročišta, ako utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje, ali nije dužan da tako i učini. Ova mogućnost ne oslobađa tužioca obaveze da se odazove pozivima suda na ročišta, ako želi da izbjegne zakonsku fikciju povlačenja tužbe.

U smislu člana 499. stav 2. ZPP, ako sa pripremnog ročišta ili sa prvog ročišta za glavnu raspravu, izostanu obje stranke, sud će odložiti ročište, a ako i na novo ročište ne dođu obje stranke, smatraće se da je tužilac povukao tužbu.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 381/90 od 25. februara 1991. godine)

VANPARNIČNI POSTUPAK

108.

Član 98. stav 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

IZMEĐU SFRJ I DRŽAVE KUVAJT NE POSTOJI RECIPROCITET U PRIZNANJU SUDSKIH ODLUKA

Iz obrazloženja:

SFRJ nije zaključila ugovor sa državom Kuvajt o uzajamnom priznavanju sudskih odluka. U takvom slučaju se faktički reciprocitet može samo pretpostavljati (član 92. stav 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, "Službeni list SFRJ", broj 43/82).

Prvostepeni sud je, međutim, provjeravao preko nadležnog organa - Saveznog sekretari-

jata za pravosuđe i upravu - da li postoji faktička uzajamnost (reciprocitet) o priznanju sudskih odluka između naše države i države Kuvajt, pa pošto je dobio negativan odgovor, pravilno je odlučio kada je odbio da prizna punovažnost sudske odluke države Kuvajt.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 48/90 od 28. decembra 1990. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

109.

Članovi 69. i 91. stav 1. Zakona o izvršnom postupku

IZVRŠNI SUD SE NE MOŽE OGLASITI MJESNO NENADLEŽNIM SAMO ZATO ŠTO JE DUŽNIKU PRESTAO RADNI ODNOS IZ KOJEG POTIČE NOVČANO POTRAŽIVANJE KOJE JE PREDMET IZVRŠENJA, AKO POVJERILAC NIJE ODREDIO DRUGO SREDSTVO IZVRŠENJA.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju predmet izvršenja je novčano potraživanje dužnika iz radnog odnosa s organizacijom koja ima sjedište u B. Dužnikovo prebivalište je u T. pa je u skladu sa članom 91. stav 1. Zakona o izvršnom postupku, Osnovni sud u T. prihvatio nadležnost, ali kada je utvrdio da je

dužniku prestao radni odnos oglasio se mjesno nenadležnim. Sud se nije mogao, međutim, oglasiti mjesno nenadležnim kad povjerilac nije odredio drugo sredstvo izvršenja od čega bi eventualno zavisila njegova mjesna nadležnost.

(Vrhovni sud BiH, R. 364/90 od 29. januara 1991. godine)

110.

Član 225. Zakona o izvršnom postupku

IZNOS NOVČANE KAZNE U IZVRŠNOM POSTUPKU NE SMIJE PREKORAČITI DESETOSTRUKI IZNOS PRVE NOVČANE KAZNE BEZ OBZIRA ŠTO JE NAKON NJENOG IZRICANJA POVEĆAN ZAKONSKI LIMIT.

Iz obrazloženja:

Rješenjem o izvršenju od 26. jula 1989. godine dužnicima je izrečena prva novčana kazna u iznosu od 450.000 dinara (sada 45,00 konvertibilnih dinara), a kasnijim pobijanim rješenjima izrečena je nova novčana kazna u iznosu od 900,00 konvertibilnih dinara koja predstavlja dvadesetostruki novčani iznos prvoizrečene kazne. Odredbom člana 225. stav 5. Zakona o izvršnom postupku, sudovi mogu ići sa izricanjem novčane kazne ako dužnik ne ispuni oba-

vezu koja mu je naložena rješenjem o izvršenju (odredbe člana 225. st. 2. i 3. citiranog zakona). Pri tome, također, treba imati u vidu da se radi o građansko-pravnoj sankciji, koja ima izrazito penalni karakter i da se i s obzirom na to, prilikom izricanja novčanih kazni zbog neispunjenja obaveze koja je dužnicima naložena rješenjem o izvršenju, nikako ne može prevazići maksimalni iznos novčane kazne, koji je predviđen odredbom stava petog člana 225. Zakona o izvršnom postupku. Ovo i s obzirom na to da je Zakonom o izmjenama Zakona o izvršnom

postupku ("Službeni list SFRJ", broj 57/89), koji je stupio na snagu dana 7. oktobra 1989. godine, odredba člana 225. stav 2. Zakona o izvršnom postupku izmijenjena tako što je propisano da se novčana kazna pojedincu može izreći do 4.500.000 dinara (što sada iznosi 450,00 konvertibilnih dinara), a pravnom licu do 15.000.000 dinara (što sada iznosi 1.500,00 konvertibilnih dinara). Naime, navedenom izmjenom povišeni su iznosi novčanih kazni, koje se u izvršnom postupku mogu izreći dužnicima ako u određenom roku ne ispune obaveze na-

ložene rješenjem o izvršenju, ali time ni na koji način nije izmijenjen smisao odredbe stava petog člana 225. citiranog zakona kojim je izričito propisano da se protiv dužnika koji, i pored izrečene novčane kazne, ne ispuni svoju obavezu mogu izricati novčane kazne "sve dok ukupan zbir novčanih kazni po pojedinim rješenjima ne dostigne desetostruki iznos prve izrečene kazne".

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 2/91 od 22. februara 1991. godine)

STEČAJNI POSTUPAK

111.

Član 117. stav 1. i član 127. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji

SUD ĆE, AKO NADE DA JE OSNOVAN ZAHTJEV LICA KOJE TRAŽI IZLUČENJE SVOJE STVARI IZ STEČAJNE MASE, PRESUDOM NALOŽITI PREDAJU STVARI TUŽIOCU, A NEĆE SE OGRANIČITI SAMO NA UTVRĐENJE POSTOJANJA POTRAŽIVANJA.

Iz obrazloženja:

Tužiocu je u stečajnom postupku osporeno izlučno pravo na jednu štamparsku mašinu i tužilac je upućen na dokazivanje tog prava u parnici. Tužilac je podnio tužbu radi utvrđenja prava vlasništva i prava na izdvajanje predmetne mašine iz stečajne mase i predaje u posjed tužiocu. Prvostepeni sud je bio dužan utvrditi relevantne činjenice na osnovu kojih bi izveo zaključak da li je tužilac vlasnik ove mašine i da li ima pravo na izdvajanje mašine iz stečajne

mase, pa ako nađe da je tužilac vlasnik štamparske mašine, obavezaće tuženog stečajnog dužnika da mu je preda u posjed. Prvostepeni sud je pogrešno odlučivao o utvrđivanju potraživanja (član 127. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji, "Službeni list SFRJ", broj 84/89), jer tužilac zahtjeva ostvarivanje svog izlučnog prava predviđenog članom 117. stav 1. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 973/90 od 6. februara 1991. godine)

112.

Članovi 213. i 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada - raniji

STEČAJNO VIJEĆE JE DUŽNO DA UPUTI POVJERIOCA ČIJE JE POTRAŽIVANJE NA ROČIŠTU ZA ISPITIVANJE POTRAŽIVANJA OSPORIO MA KOJI OD POVJERILACA, DA POKRENE POSTUPAK PRED SUDOM RADI UTVRĐIVANJA OSPORENOG POTRAŽIVANJA, IAKO JE NJEGOVO POTRAŽIVANJE PRIZNAO STEČAJNI UPRAVNIK.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 213. stav 2. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", br. 72/86, 42/87 i 69/88) povjerioci mogu osporavati prijavljena potraživanja, a u smislu stava 3. ovog člana, prijavljeno potraživanje smatra se utvrđenim ako ga prizna stečajni upravnik i ako ga ne ospori nijedan od povjerilaca prisutnih na ročištu za ispitivanje potraživanja.

Kako su neki povjerioci osporili potraživanje N.K. iz Beograda, prvostepeni sud nije mogao, primjenom člana 213. navedenog zakona, utvrditi potraživanje ovog povjerioca, iako ga je priznao stečajni upravnik.

Prvostepeni sud je, u smislu člana 215. istog zakona, bio dužan povjerioca N.K. uputiti da pokrene postupak pred sudom radi utvrđivanja osporenog potraživanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 673/90 od 11. decembra 1990. godine)

113.

Na sjednici građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine održanoj dana 12. marta 1991. godine, a nakon prethodnog izjašnjenja svih viših sudova sa područja SRBiH, usvojeno je slijedeće

PRAVNO SHVATANJE

RADIO-TELEVIZIJA SARAJEVO MOŽE, PO SVOM IZBORU, ZAHITIJEVATI NAPLATU NAKNADE ZA KORIŠTENJE RADIO-DIFUZNOG PRIJEMNIKA NA NAČIN PROPISAN ODREDBAMA ČLANOVA 22. DO 26. ZAKONA O RADIO-TELEVIZIJI SARAJEVO ("SLUŽBENI LIST SRBiH", BROJ 21/90), ILI NA NAČIN REGULISAN ODREDBAMA NOVELIRANOG ČLANA 21. ZAKONA O IZVRŠNOM POSTUPKU ("SLUŽBENI LIST SFRJ", BROJ 20/78 DO 27/90).

Obrazloženje:

Članom 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90), izmijenjen je član 21. stav 1. ovog zakona, tako što je omogućeno svim pravnim licima da zahtijevaju prinudnu naplatu svog novčanog potraživanja prema bilo kom dužniku na osnovu fakture (računa). Ovaj propis je stupio na snagu 1. jula 1990. godine.

Nakon stupanja na snagu navedene izmjene ZIP-a, u sudskoj praksi pojavila se dilema o tome da li i Radio-televizija Sarajevo može na osnovu računa - opomene zahtijevati prinudnu naplatu potraživanja naknade - pretplate za korištenje radio-difuznog prijemnika ili samo na osnovu vlastitog pravosnažnog platnog naloga donesenog u postupku propisanom članovima 54. do 58. Zakona o javnom informisanju ("Službeni list SRBiH", broj 28/86) odnosno, od 8. avgusta 1990. godine, po odredbama članova 22. do 26. Zakona o radio-televiziji Sarajevo ("Službeni list SRBiH", broj 21/90), a ukoliko je blagovremeno izjavljen prigovor na platni nalog, samo na osnovu pravosnažne sudske odluke.

Na sjednici građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine usvojeno je - u smislu čl. 53. i 54. Zakona o redovnim sudovima SRBiH - naprijed navedeno pravno

shvatanje koje nije osporio nijedan od viših sudova na području SRBiH.

Usvojeno pravno shvatanje se obrazlaže slijedećim razlozima:

Naprijed navedenim odredbama Zakona o javnom informisanju iz 1986. godine i sada važećim odredbama Zakona o Radio-televiziji Sarajevo, koji je donesen na osnovu ovlaštenja iz člana 304. stav 1. tač. 13. i 19. Ustava SRBiH, uređen je poseban mandatni postupak (postupak izdavanja platnog naloga) umjesto redovnog postupka izdavanja platnog naloga u sudskoj proceduri propisanoj Zakonom o parničnom postupku, u cilju brže realizacije potraživanja Radio-televizije Sarajevo čije usluge koriste veliki broj subjekata. Tim odredbama ni djelimično se ne reguliše izvršni postupak. Zato se u cjelini primjenjuje postupak propisan savezним Zakonom o izvršnom postupku uključujući i noveliranu odredbu iz člana 21. stav 1. ZIP-a.

To znači da se Radio-televizija Sarajevo po svom izboru može opredjeliti za postupak propisan u Zakonu o Radio-televiziji Sarajevo (izdavanja platnog naloga) ili za izvršni postupak uređen članom 21. Zakona o izvršnom postupku.

114.

Na XLIII zajedničkoj sednici Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanoj 23. oktobra 1990. godine, u Subotici, usvojeni su

NAČELNI STAV 1/90

DOGRADNJOM, NADZIDIVANJEM ILI ADAPTACIJOM TUDEG ILI SUVLASNIČKOG GRADEVINSKOG OBJEKTA NE STIČE SE PRAVO SVOJINE, AKO ZAKONOM ILI UGOVOROM NIJE DRUKČIJE ODREĐENO.

IZUZETNO, DOGRADNJOM I NADZIDIVANJEM POSEBNOG DELA ZGRADE, SAVESTAN GRADITELJ STIČE PRAVO SVOJINE NA POSEBAN DEO ZGRADE SAMO AKO JE VLASNIK ZGRADE ZNAO ZA GRADNJU I NIJE SE TOME PROTIVIO (SHODNO ČLANU 24. STAV 1. ZAKONA O OSNOVNIM SVOJINSKO-PRAVNIM ODNOSIMA).

Obrazloženje načelnog stava

Načelni stav daje odgovor na moguće razrešenje nastalog odnosa preduzimanjem građevinskih radova dogradnjom nadzidivanjem ili adaptacijom na tuđem ili suvlasničkom objektu, kada te radove preduzima treće lice ili jedan od suvlasnika.

Adaptacija predstavlja prilagođavanje objekta za izmenjenu ili novu funkciju i njom se ne menja supstanca postojećeg objekta. Dogradnjom i nadzidivanjem supstanca postojećeg objekta se po svom obimu povećava. Zbog toga je potrebno ove dve situacije razlikovati.

I pored postojeće razlike za adaptaciju, gde supstanca postojećeg objekta ostaje ista, i dogradnju i nadzidivanje, gde se ta supstanca povećava, u stavu prvom načelnog stava dato je isto rešenje. Ovo je učinjeno zbog toga što sve ove situacije i ako različite imaju isti zaključak.

Da se adaptacijom, dogradnjom i nadzidivanjem na tuđem ili suvlasničkom objektu ne može steći pravo svojine. Ovo rešenje prihvaćeno je kao pravilo.

Ipak, ostavljena je mogućnost da se od tog pravila odstupa u slučajevima kada takvu mogućnost dopušta zakon ili ugovor. Unošenje u ovaj deo načelnog stava odrednice "ako zakonom ili ugovorom nije drukčije određeno" uzrokovano je postojanjem mogućnosti i takvih rešenja. Naime, kada pojedina republička zakonodavstva predviđaju mogućnost sticanja svojine adaptacijom, dogradnjom ili nadzidivanjem (primer: - Zakon o susvojini na stanu "Službeni glasnik SR Srbije", broj 14/80 od 5. aprila 1980. godine u članu 2. stav 3, članu 3. st. 2. i 3. i članu 6; - Zakon o stambenim odnosima "Službeni glasnik SRS", broj 12/90 od 19. marta 1990. godine u čl. 3, 5. i 7. stav 2. i članu 8. stav 2) a kada i stranke to ugovorom mogu da odrede (ako je takvo raspolaganje dozvoljeno i nije suprotno pozitivnim propisima) onda ima osnova da i formulacija načelnog stava bude takva da pokrije i te situacije, kao i one situacije koje bi mogle nastati donošenjem novih zakona.

Pomenuta zakonska rešenja za sada propisuju mogućnost sticanja svojine samo na društvenim stanovima ali ne i na stanovima u privatnom vlasništvu (ocenjeno je da postoji društveni interes da se takva zakonska mogućnost dozvoli). Potrebno je napomenuti da interes titulara društvene svojine i interes titulara privatne svojine nije isti pa su rešenja koja se odnose na privatno vlasništvo moguća samo uz poštovanje interesa titulara privatne svojine.

U odnosu na privatno vlasništvo moguća su odstupanja od izraženog pravila samo u slučaju kada su to stranke ugovorile i kada je takvo raspolaganje dozvoljeno.

Obzirom na prirodu postojećeg odnosa i mogućnost novonastalih odnosa između vlasnika i trećih lica, između suvlasnika i između suvlasnika i trećih lica (postojanje suprotnih interesa; vlasnika da zaštiti postojeće dobro i korisnika da to dobro prilagodi svojim potrebama poboljšanjem uslova stanovanja i slično) postavilo se pitanje kakvu formu mogućeg ugovora predvideti. Potrebna pribavljanja saglasnosti od vlasnika odnosno suvlasnika za preduzimanje radova na adaptaciji, dogradnji i nadzidivanju, potreba pribavljanja građevinske dozvole od upravnog organa, i potreba zaštitne i dokazne funkcije forme ugovora upućuje na zaključak da je potrebna pismena forma ugovora (za to je bilo i pojedinačno opredeljenje većine). Međutim, mogućnost da uvek nismo u prisustvu pismenog ugovora i da konkretna situacija nesumnjivo ukazuje da je takav ugovor zaključen, da je moguća konvalidacija takvog ugovora i legalizacija postojećeg stanja, usvojen je pravni stav izostavljanjem odrednice pismeni ugovor a ostavljena je samo odrednica ugovor. Ovo je i okvir dometa za načelan stav jer samo zakon propisuje formu ugovora, zavisno od prirode odnosa koji reguliše.

Ova odstupanja kod utvrđenog pravila došla su, kako je već naglašeno, kao rezultat već postojećih zakonskih rešenja i dozvoljenog raspolaganja stranaka i ne menjaju značaj, smisao i sadržinu osnovnog pravila formulisanog u stavu prvom.

Stav drugi načelnog stava predstavlja izuzetak od pravila da se adaptacijom, dogradnjom i nadzidivanjem ne stiče pravo svojine. Ovaj izuzetak je vezan za savesnost graditelja i postojanje posebnog dela zgrade kao rezultata izvršenih građevinskih radova. Naime, ako se dogradnjom ili nadzidivanjem izgradi poseban deo zgrade koji predstavlja zasebnu celinu a vlasnik je za takvu gradnju znao i tome se nije protivio savestan graditelj stiče pravo svojine na tom posebnom delu shodno članu 24. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima. Za savesnost graditelja potrebno je da on nije znao niti je mogao znati da gradi na tuđem zemljištu, odnosno građevinskom objektu, a da je vlasnik znao za izgradnju i da se tome nije usprotivio.

Zakon o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima u članu 24. stav 1. propisuje za vlasnika "da je znao za izgradnju i nije se odmah usprotivio". Usvojeni pravni stav izostavio je reč odmah, zbog razlike u mogućnosti saznanja vlasnika za aktivnosti graditelja. Kod situacija koje predviđa član 24. pomenutog Zakona radi se o zemljištu bez građevine kada su odmah uočljive sve aktivnosti graditelja nasuprot situacijama kada se vrši dogradnja i nadzidivanje, kada mnoge aktivnosti graditelja nisu odmah

uočljive i prepoznatljive (može da se radi o adaptaciji a ne dogradnji i slično). Radi specifičnosti situacija koje tretira stav drugi i potrebe pune zaštite vlasnika koju nije u mogućnosti da odmah uoči preduzete radnje graditelja i da odmah reaguje izostavljenja je

reč odmah. Time je data mogućnost vlasniku da reaguje i kasnije, tj. onda kada sazna za radnje graditelja na dogradnji i nadzidivanju, tj. kada te radove prepozna a to je rok koji će se za svaku faktičku situaciju oceniti primerenim.

115.

NAČELNI STAV 2/90

PUNOVAŽAN JE USMENI SPORAZUM O CIJENI IAKO JE U PISMENOM UGOVORU O PRODAJI NEPOKRETNOSTI OZNAČENA DRUGA CIJENA.

Ubrzo poslije donošenja Zakona o prometu zemljišta i zgrada (1954. godine) koji je dozvolio slobodan promet prava na nekretninama, sudovi su se suočili sa ugovorima u kojima nije bila istinito označena cijena, bilo da se izbjegne veći porez na promet ili da se izigra imalac prava preče kupnje ili iz drugih razloga.

U sudskoj praksi pedesetih godina kristalislala su se tri gledišta. Po jednom kupac je dužan da plati onu cijenu koja je označena u pismenom ugovoru, jer usmeni uglavak o cijeni, zbog nedostatka propisane forme ne obavezuje ugovarače. Po drugom gledištu kupac dužuje usmeno ugovorenu cijenu, jer su upravo tu cijenu stranke htjele, a ne onu koju su označile u pismenom ugovoru. Jedan vrhovni sud, koji zastupa ovo gledište, ističe da je zakonom propisana konstitutivna pismena forma ugovora radi kontrole prometa prava na nepokretnostima, a ne radi cijene, pa je punovažan i usmeni uglavak o cijeni. Drugi vrhovni sud, zastupnik ovog stava, poziva se na etičko načelo - savjesnosti i poštenja.

Po trećem gledištu u tom slučaju ugovor je ništav jer usmeni uglavak o cijeni, koju su ugovarači htjeli, ne proizvodi pravne posljedice zbog toga što nije izražen u propisanoj formi, a pismeni uglavak o cijeni ne obavezuje ugovarače jer oni tu cijenu nisu htjeli. Ovo gledište je usvojeno u načelnom stavu na Proširenoj opštoj sjednici Saveznog vrhovnog suda od 17. aprila 1962. godine.

Proširena opšta sjednica obrazložila je načelni stav sljedećom argumentacijom:

Odredba: "ugovor mora biti pismen" - tiče se ugovora u cjelini i svake tačke koja je za postojanje ugovora bitna (pa, dakle, i cijene). Zbog toga zakonom predviđena posljedica "da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi nikakvo pravno dejstvo" tiče se i odredbe o predmetu prodaje i odredbe o cijeni. To znači da nijedna ugovorna strana ne može prema drugoj u sudskom postupku "ostvarivati prava na činidbu niti može biti sudom obaveza-

na" na izvršenje činidbe koja nije obuhvaćena ugovorom u njegovom pismenom obliku. Time se osigurava primjena svrhe propisane forme, jer su ti ugovori pod naročitom kontrolom, a ujedno se jača disciplina u pravnom prometu koja bi oslabila ako bi se smatralo da se forma odnosi samo na predmet ugovora, a ne i na cijenu, iako iskustvo pokazuje da baš oko visine cijene nastaju sporovi.

U toku vremena je većina sudova odstupila od usvojenog načelnog mišljenja Proširene opšte sjednice. Zato je ovo pitanje stavljeno na dnevni red Zajedničke sjednice od 23. oktobra 1990. godine. Na toj sjednici usvojen je gornji načelni stav sa sljedećim obrazloženjem:

Usmeno ugovorena cijena obavezuje ugovarače kad je u ugovoru, koji je zaključen u propisanoj formi, označena druga cijena, jer je to u saglasnosti sa načelom savjesnosti i poštenja, po kome su ugovarači dužni da se ponašaju kako pri zasnivanju obligacionih odnosa, tako i pri ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa (član 12. Zakona o obligacionim odnosima). Kupac koji nije lojalan usmenom sporazumu o cijeni, koji izražava volju ugovarača, ne postupa u saglasnosti sa načelom savjesnosti i poštenja ako odbija da plati tu cijenu pozivajući se na prividnu cijenu iz pismenog ugovora. S obzirom da se ugovaranjem više cijene, nego što je označeno u pismenom ugovoru ne ugrožava društveni interes, jer poreski organi utvrđuju cijenu nezavisno od ugovora, a ukoliko bi se vodilo računa o stvarno ugovorenoj cijeni bilo bi u interesu društvene zajednice da se utvrdi i prema njoj odmjeri porez na promet, proizlazi da bi se pri rješavanju ovih sporova moralo u prvom redu voditi računa upravo o tom etičkom načelu. Pokazalo se da argument Načelnog mišljenja o jačanju svijesti ugovarača nije potvrdila praksa, jer raskorak između usmeno ugovorene cijene i one koja je pismeno označena u ugovoru gotovo je postalo pravilo, pa se ta činjenica mora uvažavati.

Na Savjetovanju građanskih i građansko-privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanom 24. i 25. oktobra 1990. godine u Subotici usvojeni su

ZAKLJUČAK BROJ 1/90

NAKNADA NUŽNIH I KORISNIH TROŠKOVA SAVJESNOM I NESAVJESNOM POSJEDNIKU I STICAOCU BEZ OSNOVA (ČLAN 38. ST. 3. I 4. I ČLAN 39. ST. 4. I 5. ZOSPO TE ČLAN 215. ZOO) UTVRĐUJE SE PO CIJENAMA U VRIJEME PREDAJE STVARI VLASNIKU, A PREMA TIM CIJENAMA SE UTVRĐUJE I VRIJEDNOST KORISTI KOJU JE OVAJ POVJERILAC IMAO OD STVARI.

Obrazloženje:

U sudskoj praksi je sporno po kojim se cijenama utvrđuje visina naknade nužnih i korisnih troškova (član 38. st. 3. i 4. i član 39. st. 4. i 5. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), te član 215. Zakona o obligacionim odnosima). Ispoljena su tri različita stava. Prema jednom, ova naknada se određuje po cijenama rada i sredstava uložених u održavanje i poboljšanje vrijednosti stvari - u vrijeme ulaganja. Po drugom naknada se određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, a po trećem, po cijenama u vrijeme predaje stvari vlasniku.

Na Savjetovanju građanskih i građansko-privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanog 24. i 25. oktobra 1990. godine u Subotici, većinom glasova, usvojen je naprijed izloženi zaključak, iz slijedećih razloga:

Naknada nužnih i korisnih troškova na koju se odnose naprijed spomenuti propisi, može se zahtijevati tek nakon predaje stvari vlasniku, što se može zaključiti i iz okolnosti da, u smislu člana 38. stav 8. i člana 40. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, tek od tog momenta počinje teći zastarjelost potraživanja naknade nužnih i korisnih troškova savjesnog i nesavjesnog posjednika (u smislu člana 361. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zastarjelost u pravilu počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjerilac imao pravo da zahtijeva ispunjenje obaveze), a da se konačni obim naknade za korisne troškove sticao-cu bez osnova, u smislu člana 215. Zakona o obligacionim odnosima, utvrđuje prema uvećanju vrijednosti vraćene stvari u trenutku vraćanja. Efekat korisnih troškova kod savjesnog posjednika cijeni se u mjeri u kojoj je vrijednost stvari uvećana, a kod nesavjesnog samo ako su učinjeni troškovi korisni za vlasnika stvari, pa se ovi troškovi ne mogu ni procijeniti prije predaje stvari vlasniku, što dovodi do zaključka da posjednik stiče pravo da zahtijeva

naknadu za ove troškove tek u momentu predaje stvari vlasniku.

Logičan je stav da se naknada ne može zahtijevati sve dok posjednik, odnosno sticalac bez osnova, koristi stvar sa svim poboljšicama, pa je jedino prihvatljiv zaključak da se pravo na ovu naknadu stiče (a i dospijeva) na dan vraćanja stvari vlasniku.

Kako se radi o izvorno novčanom potraživanju, u skladu je sa odredbama člana 394. Zakona o obligacionim odnosima, utvrditi obim obaveze vlasnika vraćene stvari po cijenama u vrijeme vraćanja stvari, kada posjednik, odnosno sticalac bez osnova, svoje potraživanje iskazuje u novčanoj vrijednosti i kada ovakvo potraživanje i nastaje.

S obzirom na odredbe pomenutog propisa ne bi se mogao prihvatiti stav da se naknada određuje po cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke. Ne radi se, naime, o novčanom ekvivalentu prirodne obaveze, pa se ne može ni analogno primijeniti princip izražen u odredbama člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, a efekti stalnog obezvređivanja novčanih potraživanja u uslovima inflacije biće ublaženi obavezom plaćanja zateznih kamata na utvrđeno potraživanje, koje teku od dana vraćanja stvari, kao momenta i nastanka i dospijeca potraživanja.

Kako potraživanje nastaje tek danom vraćanja stvari vlasniku, neosnovan je i stav koji se poziva na načelo monetarnog nominalizma, da se naknada određuje prema cijenama u vrijeme ulaganja rada i sredstava, jer načelu monetarnog nominalizma upravo odgovara određivanje obima naknade prema momentu nastanka novčane obaveze.

Suprotan stav bi teško pogadao povjerioca ovog potraživanja, pošto on ne može zahtijevati zateznu kamatu koja u uslovima stalne inflacije, ima revalorizacioni karakter, prije vraćanja stvari vlasniku, kada potraživanje dospijeva.

Kako se obaveza naknade nužnih i korisnih troškova umanjuje za vrijednost koristi koju je povjerilac ovog potraživanja dobio od stvari (član 38. stav 5. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), opravdano je i tu vrijednost utvrđivati prema istom momentu prema kome i

visinu naknade za nužne i korisne troškove, saglasno opštim načelima obligacionog prava (shodna, odnosno analogna primjena načela

izraženih u članovima 11. i 15. Zakona o obligacionim odnosima), jer bi drugačiji stav vrijedao načelo ekvivalencije.

117.

ZAKLJUČAK BROJ 2/90

U NAKNADU ŠTETE PROUZROKOVANE NEISPUNJENJEM UGOVORA URAČUNAVA SE ZATEZNA KAMATA NA VRAĆENI IZNOS NOVCA OŠTEĆENOM (ČLANOVI 124. I 132. ST. 1. I 5. ZOO)

Raskid ugovora djeluje tako da se obje strane oslobađaju svojih obaveza, izuzev obaveze na naknadu štete (stav 1. člana 132. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ", broj 29/78 do 57/89-ZOO); a strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je isplatu primila (stav 5. člana 132. ZOO).

Iznos zateznih kamata koji je dužna platiti strana koja vraća novac može višestruko prevazići iznos vraćenog novca i visinu štete koju je pretrpjela druga strana kada kamata ima revalorizacioni karakter. Takav karakter zatezna kamata ima od stupanja na osnovu Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate, dana 17. aprila 1982. godine ("Službeni list SFRJ", broj 19/82) za novčana potraživanja iz ugovora u privredi, a za drugo novčano potraživanje od noveliranja člana 277. stav 1. ZOO ("Službeni list SFRJ", broj 39/85).

Pitanje je da li se zatezna kamata koju je dužna platiti strana koja vraća novac - stav 5. člana 132. ZOO, uračunava ili neuračunava u iznos naknade štete nastale povredom (neispunjenjem) ugovorne obaveze.

Odgovor na ovo pitanje suprotstavio je mišljenja na savjetovanju.

Preovladalo je mišljenje da se u naknadu štete prouzrokovane neispunjenjem ugovora uračunava zatezna kamata na vraćeni iznos novca oštećenom, dok je manjina prihvatila alternativno rješenje - da se u naknadu štete prouzrokovane neispunjenjem ugovora ne uračunava zatezna kamata na vraćeni iznos novca oštećenom.

Mišljenje koje je preovladalo ističe slijedeće argumente:

Ako se iznosi kamata ne bi uračunali u naknadu štete bilo bi narušeno osnovno načelo instituta naknade štete - da se dosuđuje naknada u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja (član 190. ZOO).

Uračunavanje iznosa dospjele zatezne kamate u naknadu štete je u skladu sa jednim od osnovnih načela obligacionog prava - načelom jednake vrijednosti davanja (stav 1. člana 15. ZOO) koje bi, u suprotnom, bilo ozbiljno na-

rušeno iako zakon izričito nije odredio takve posljedice.

Restitucija ima za cilj da uspostavi predašnje stanje. Tom cilju služila je i odredba stav 5. člana 132. ZOO, koja obavezuje stranu koja vraća novac da plati zatezne kamate za upotrebu novca. U vrijeme donošenja ZOO kamata nije imala revalorizacionu funkciju tako da su odredbe člana 132. ZOO i odredbe koje regulišu zateznu kamatu bile usklađene. Onda kada je stopa zatezne kamate postala revalorizaciona, odredbe o zateznoj kamati došle su u sukob sa odredbama o restituciji i naknadi štete. Pošto kamata ima revalorizacionu funkciju kupac kome se, osim vraćene cijene plaća i kamata, dovodi se u povoljniji položaj, a ne u predašnje stanje kada bi, osim toga, imao pravo i na punu naknadu štete.

Povjerilac ima pravo na zateznu kamatu bez obzira da li je pretrpio kakvu štetu zbog dužnikove docnje (oslobođen je dokazivanja) - stav 1. člana 278. ZOO.

Ako je šteta koju je povjerilac pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete (stav 2. člana 278. ZOO).

Ako je šteta koju je povjerilac pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete (stav 2. člana 278. ZOO).

Prema tome zatezna kamata uračunava se u naknadu potpune štete. Odredbama stava 5. člana 132. ZOO propisano je od kada se smatra da je u docnji strana koja vraća novac - to je momenat kad je isplatu novca primila.

Obaveza vraćanja novca je novčana obaveza, a stav 5. člana 132. ZOO je izričito propisao plaćanje zateznih kamata. Stoga se na ovu kamatu primjenjuju pravila o zateznim kamatama propisana odredbama čl. 277. do 279. ZOO, pa i pravilo iz stava 2. člana 278. ZOO o uračunavanju zateznih kamata u naknadu štete.

Zakonska odredba da zatezna kamata teče odkad je strana koja vraća novac isplatu primila predstavlja izuzetak od pravila kojima je određeno kada pada u docnju dužnik novčane

obaveze (član 324. ZOO). Takvim regulisanjem nije promijenjena pravna priroda zatezne kamate u stavu 5. člana 132. ZOO.

Mišljenje koje je ostalo u manjini ističe slijedeće argumente:

Zatezne kamate iz člana 132. stav 5. ZOO strana, koja na njih ima pravo nije dužna uračunati u eventualnu štetu na koju ima pravo na osnovu člana 132. stav 1. ZOO. Ova dužnost ne proizilazi iz člana 278. ZOO, niti iz bilo koje druge zakonske odredbe.

Zbog docnje u ispunjenju novčane obaveze može povjerilac tražiti plaćanje zateznih kamata (nezavisno od toga da li je nastala šteta - član 278. stav 1. ZOO). Ako je usljed docnje nastala šteta, oštećeni može zahtijevati i naknadu štete, ali samo u slučaju ako je šteta veća od iznosa zateznih kamata.

Situacija koju reguliše član 132. ZOO je različita od situacije koju reguliše član 278. ZOO. Na naknadu štete iz člana 132. stav 1. ZOO povjerilac nema pravo zbog dužnikove docnje u ispunjenju svoje novčane obaveze. Na nju ima pravo, shodno opštim pravilima o pravu na naknadu štete, zato jer dužnik nije ispunio svoju nenovčanu obavezu (a posljedica toga je i raskid ugovora). Zbog neispunjene nenovčane ugovorne obaveze povjerilac ne može zahtijevati kamate iz člana 132. stav 5. ZOO. Povjerilac može zahtijevati kamate iz člana 132. stav 5. ZOO samo ako je u ispunjenju obaveze dužniku nešto platio.

Obaveza vraćanja već primljenog novca od strane dužnika, je uostalom, posredno posljedica neispunjenja njegove nenovčane obaveze.

Prijem isplate unaprijed nije deliktno činjenje, nego činjenje koje je bilo u skladu sa tada važećim ugovorom. Obaveza vraćanja već primljenog novca postaje obaveza dužnika tek kada se ugovor raskine. Zato dužnik tek tada može pasti u docnju sa vraćanjem primljenog iznosa. Kamate, koje mora platiti za vrijeme od prijema novca do raskida ugovora zbog toga uopšte nisu zatezne kamate, iako ih zakon tako označava. Dužnik, naime, još nije u docnji. Obaveza plaćanja ne proističe iz člana 277. ZOO, nego je zasnovana temeljem specijalne zakonske odredbe iz člana 132. stav 5. ZOO (da ovoga nema mogla bi se u slučaju dužnikove nesavjesnosti ustanoviti njegova obaveza plaćanja "zateznih" kamata od prijema novca do raskida ugovora i na osnovu člana 214. ZOO) - kao zamjena za upotrebu tuđeg novca po kamatnoj stopi po kojoj se plaćaju zatezne kamate. Tek od tada pa nadalje, kada je dužnik pao u docnju sa vraćanjem primljenog novca, dobivaju kamate iz člana 132. stav 5. ZOO karakter zateznih kamata. Samo za ovaj dio kamata iz člana 132. stav 5. ZOO važi i član 278. ZOO, ali ne za štetu koja je povjeriocu nastala zbog neispunjenja dužnikove nenovčane obaveze iz raskinutog ugovora, već za štetu koja bi eventualno povjeriocu nastala zbog toga što je dužnik zakasnio sa vraćanjem unaprijed primljenog iznosa.

Pravilnim tumačenjem čl. 278. ZOO, dolazi se do zaključka, da mora povjerilac uračunati zatezne kamate uz naknadu štete samo kada i šteta i obaveza plaćanja zateznih kamata proizilaze iz istog činjeničnog i pravnog osnova. Ovo obrazloženje ne može se primijeniti u stavu koji je na savjetovanju usvojen većinom glasova.

118.

ZAKLJUČAK BROJ 4/90

NE RADI SE O ALTERNATIVNOM ISTICANJU VIŠE TUŽBENIH ZAHTEVA U ISTOJ TUŽBI KADA SE OD TUŽENOG TRAŽI DA IZVRŠI OBAVEZU S TIM DA OD DVE ILI VIŠE ALTERNATIVNO ODREĐENIH ČINIDBI IZABERE JEDNU (ALTERNATIVNA OBAVEZA PO IZBORU DUŽNIKA - ČL. 403-408. ZOO), VEĆ O JEDNOM ZAHTEVU.

KADA SE PO MATERIJALNOM PRAVU NE MOŽE TRAŽITI IZVRŠENJE JEDNE ILI VIŠE ALTERNATIVNIH OBAVEZA, TAJ DEO ZAHTEVA TREBA ODBITI

Obrazloženje:

Isticanje više tužbenih zahteva u tužbi ili u toku postupka, nije retka pojava u sudskoj praksi, naročito u sporovima određene vrste. U većem broju ovih sporova, primena pravila koja se odnose na mogućnost kumuliranja tužbenih zahteva ne stvara posebne teškoće.

Međutim, u jednom ne tako malom broju slučajeva, kada se radi o isticanju tzv. "alternativnih tužbenih zahteva", prisutna je pojava ra-

zličitog postupanja sudova u primeni i tumačenju ovih pravila. Ova pojava ukazuje na potrebu zauzimanja jasnog stava o mogućnosti kumuliranja tužbenih zahteva koji se alternativno predlažu sa stanovišta procesnog prava.

Zakon o parničnom postupku u članu 188. predviđa dve mogućnosti isticanja više tužbenih zahteva i to kumulativno i eventualno, isticanje tužbenih zahteva.

Treći, alternativni način isticanja tužbenih zahteva, prisutan je, takođe, u praksi sudova, a

ima i teorijsku podršku u mišljenju pojedinih autora teorije procesnog prava.

Alternativno isticanje tužbenih zahteva u praksi sudova primenjuje se u veoma različitim slučajevima.

Tako, u slučaju kada potraživanju tužioca odgovaraju dve ili više činidbe tuženog, koje su u alternativnom odnosu može se istaći alternativni tužbeni zahtev kojim se predlaže da tuženi izvrši prvu ili drugu činidbu. Pristalice ovog mišljenja, smatraju da mogućnost isticanja alternativnog tužbenog zahteva postoji samo u slučaju kada pravo izbora na činidbu pripada tuženom. Međutim, ukoliko pravo izbora na činidbu pripada tužiocu, on nema prava na isticanje alternativnog zahteva, pošto je dužan da svoje pravo izbora izvrši pre podnošenja tužbe.

Prema drugom suprotnom mišljenju, kada potraživanju tužioca odgovara alternativna obaveza, ne radi se o dva zahteva (potraživanja) već o jednom, čiji je predmet alternativno određen. Ovo stanovište svoje uporište nalazi u odredbi člana 403. Zakona o obligacionim odnosima, koja određuje sadržinu alternativne obaveze na taj način što predviđa da je alternativna obaveza ona koja ima dva ili više predmeta i da se gasi ako dužnik preda samo jedan predmet. Prema ovom shvatanju sa stanovišta procesnog prava, alternativna obaveza tuženog čine jedan tužbeni zahtev, koji se mora tako i postaviti u sporu, jer tužilac nema mogućnosti da podnese posebne tužbe za svaki zahtev, ako je u pitanju potraživanje sa alternativnom obavezom.

Na savetovanju je nakon rasprave u kojoj je ukazano na funkcionalnu povezanost materijalnog i procesnog prava jednoglasno usvojen zaključak, prema kome se sa procesnog stanovišta, ne radi o alternativnom isticanju više tužbenih zahteva u istoj tužbi, kada se od tuženog traži da izvrši obavezu s tim da od dve ili više alternativno određenih činidbi izabere jednu (alternativna obaveza po izboru dužnika - čl. 403-408. ZOO), već o jednom zahtevu.

U praksi je čest slučaj da se alternativni zahtevi ističu i u svojinskim parnicima. Najčešće se radi o tužbi sa više tužbenih zahteva u kojima se pored zahteva za utvrđivanje suvlasničkog udela tužioca na zajednički stečenim stvarima, u toku trajanja bračne ili porodične zajednice, ističe istovremeno i alternativni zahtev za predaju ili isplatu utvrđenog suvlasničkog udela na pokretnim nedeljivim stvarima (automobilu, stvarima iz domaćinstva, i sl.).

Postupanje sudova u ovim sporovima po pravilu se odvija tako što se utvrđuje pojedinačna vrednost svake pokretne stvari i nalaže predaja

ili isplata utvrđenog suvlasničkog udela tužioca na tim stvarima.

Ovako postupanje sudova upućuje na zaključak da sudovi prihvataju postavljeni alternativni zahtev, jer utvrđuju vrednost suvlasničkog udela tužioca na tim stvarima i nalažu predaju utvrđenog suvlasničkog udela na stvari ili isplatu njene protivrednosti.

Međutim, tako postupanje sudova nema oslonca u odredbama materijalnog prava, jer se ne radi o alternativnoj obavezi, a isto tako ni u odredbama procesnog prava.

U navedenim slučajevima radi se, pre svega, o pogrešnoj primeni materijalnog prava, a sa stanovišta procesnog prava, tako postupanje je i u suprotnosti sa pravilima koja regulišu mogućnost kumulacije tužbenih zahteva, a posebno preduslova za kumulaciju koji se odnosi na primenu istog postupka kod oba kumulirana zahteva. Isplata suvlasničkog udela na nepodeljenoj pokretnoj stvari, moguća je samo u vanparničnom postupku, pod uslovima koji predviđa taj postupak.

U svojinskoj parnici može se istaći fakultas alternativna solutionis (alternativno ovlašćenje - član 314. ZPP), s tim što se uloga suda u takvom slučaju svodi samo na obavezu da takvu izjavu unese u izreku presude. Takva izjava tužioca nema karakter tužbenog zahteva, pa samim tim nije potrebno da se u postupku utvrđuje da li označena protivrednost, koju tužilac prihvata umesto tražene stvari ili njenog dela, predstavlja njenu ekvivalentnu vrednost.

Osim iznetih razloga, koji sa stanovišta materijalnog prava isključuju mogućnost usvajanja alternativno predloženih tužbenih zahteva u ovim sporovima, potrebno je istaći da i postojeća rešenja u odredbama Zakona o izvršnom postupku, isključuju uopšte, potrebu za isticanjem alternativnih tužbenih zahteva. Naime, prema odredbi člana 214. stav 1. ZIP-a, u postupku izvršenja, radi predaje određene stvari, kada se ta stvar ne nađe kod izvršenika ili trećeg lica, sud će na predlog poverioca, proceniti vrednost te stvari i rešenjem naložiti isplatu njene protivrednosti. Dakle, ovo rešenje izvršnog postupka daje mogućnost poveriocu da u slučaju nemogućnosti izvršenja obaveze iz izvršnog naslova, traži isplatu protivrednosti stvari koja je predmet činidbe. Ovo pravo poveriocu pripada u izvršnom postupku samo u slučaju kada se stvar ne pronađe kod dužnika ili trećeg lica.

Polazeći od ovih razloga, na savetovanju je jednoglasno zauzet stav, izražen u zaključku da treba odbiti deo istaknutog alternativnog tužbenog zahteva, kada se po materijalnom pravu ne može tražiti izvršenje jedne ili više alternativnih obaveza.

ZAKLJUČAK BROJ 5/90

PRAVOSNAŽNO RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU NE SPREČAVA UČESNIKA OSTAVINSKOG POSTUPKA DA U PARNICI ISTIČE ZAHTJEV KOJI NE PROIZILAZI IZ NASLJEDNO PRAVNOG ODNOSA, DA SE IZDVOJI DIO, POJEDINE STVARI ILI PRAVA IZ RASPRAVLJENE ZAOSTAVŠTINE.

U sudskoj praksi postoje dva oprečna gledišta o granicama pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju. Po jednom gledištu pravomoćno rješenje o nasljeđivanju ne sprečava učesnike ostavinskog postupka da u parnici ističu zahtjev za ostvarenje prava koja ne potiču iz nasljednog pravnog odnosa, na primjer pravo supruge ili potomka ostavioca da traže izdvajanje dijela iz zaostavštine, pojedinih stvari ili prava, srazmjerno njihovom doprinosu u sticanju tih dobara.

Po drugom gledištu pravomoćno rješenje o nasljeđivanju sprečava učesnika ostavinskog postupka da ističu takav zahtjev.

Ova oprečna shvatanja nisu prevaziđena ni na savjetovanju.

Prvo shvatanje zastupa većina, a drugo manjina.

Većina ističe slijedeće argumente:

U ostavinskom postupku se uopšte ne može raspravljati o zahtjevu za izdvajanje dijela zaostavštine, pojedinih stvari ili prava, po pravnom osnovu koji ne izvire iz nasljednog pravnog odnosa, pa ni u slučaju kada postoji samo spor o pravu, a ne i o činjenicama. Sud prekida ostavinsku raspravu i upućuje stranku da povede parnicu (ili postupak pred upravnim organom), ako između nasljednika postoji spor o tome da li pravno neka imovina ulazi u ostavinu, kao i u slučaju kada postoji spor o pravu povodom zahtjeva potomaka ostaviočevih koji su s njim živjeli u zajednici da im se iz ostavine izdvoji dio koji odgovara njihovom doprinosu u povećanju vrijednosti ostaviočeve imovine (član 223. Zakona o nasljeđivanju SRBiH i analogne u zakonima drugih republika). Radi se, dakle, o zahtjevu koji je nastao iz pravnog odnosa sa ostaviocem prije njegove smrti, pa se zbog toga o tom zahtjevu ne može raspravljati u ostavinskom postupku koji se ograničava na raspravljanje

samo o pravima koja izvire iz nasljednog pravnog odnosa. Zato pravomoćno rješenje o nasljeđivanju ne sprečava učesnika ostavinskog postupka da svoja prava, koja ne izvire iz nasljednog pravnog odnosa, ostvaruju u parnici.

Manjina obrazlaže svoj stav slijedećim argumentima:

Rješenjem o nasljeđivanju ne odlučuje se samo o nasljednim pravima učesnika ostavinskog postupka, već i o objektu tih prava, a to znači da se utvrđuje opseg i sastav ostavine. Ako učesnici ostavinskog postupka nisu isticali zahtjev za izdvajanje dijela iz ostavine, pojedinih stvari ili prava, sud nije bio ovlašten da ispituje opseg i sastav ostavine, tj. da li sve stvari ili prava koja su prijavljena kao ostavina ulaze u njen sastav, odnosno da li alikvotni dio pripada nekom učesniku ostavinskog postupka po drugom osnovu, koji ne izvire iz nasljednog pravnog odnosa. Ako bi se dozvolilo da učesnici ostavinskog postupka ističu zahtjev za odvajanje dijela iz raspravljene ostavine, pojedine stvari ili prava, vrijedalo bi se bitno svojstvo pravomoćnosti - ne bis in idem, a time i svrha ove pravne ustanove: pravna sigurnost. Upravo zbog pravne sigurnosti se uzima da je istinito ono što je utvrđeno pravomoćnom sudskom odlukom (res iudicata pro veritate habetur), pa dakle, i obujam ostavine i njen sastav, koji je utvrđen pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju. Samo ako se isključi pravo lica koja su učestvovala u ostavinskom postupku, da ističu zahtjev za odvajanje dijela, pojedinih stvari ili prava iz raspravljene ostavine, može se sačuvati treće svojstvo pravomoćnosti, a to je da pravomoćna sudska odluka obavezuje stranke koje su učestvovala u postupku, pa i kada se time stvara (konstituiše) neko subjektivno pravo koje ne izvire iz građanskopravnog odnosa na koji se odnosi odluka.

XXXI ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA
održana 25. i 26. novembra 1986. godine u Beogradu, usvojila je

NAČELNI STAV BROJ 3/86

ZASTARELOST ZAHTJEVA ZA NAKNADU ŠTETE CENI SE PREMA PROPISU ČL. 376. I 377. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA BEZ OBZIRA DA LI SE NAKNADA ZAHTJEVA ZA VEĆ NASTALU ŠTETU ILI ZA ŠTETU ZA KOJU JE PO REDOVNOM TOKU STVARI IZVESNO DA ĆE SUKCESIVNO NASTAJATI U BUDUĆNOSTI, KAO I BEZ OBZIRA DA LI SE NAKNADA BUDUĆE ŠTETE ZAHTJEVA U OBLIKU NOVAČANE RENTE ILI U JEDNOKRATNOM IZNOSU.

NAKNADU ŠTETE KOJA ĆE SUKCESIVNO NASTAJATI U BUDUĆNOSTI (IZGUBLJENO IZDRŽAVANJE, IZGUBLJENA ZARADA, NAKNADA ZA TUĐU POMOĆ I NEGU I U DRUGIM SLUČAJEVIMA KADA SE MOŽE TRAŽITI NAKNADA BUDUĆE MATERIJALNE ŠTETE) OŠTEĆENI MOŽE OSTVARIVATI I SUKCESIVNIM UTUŽIVANJEM NAKNADE ZA PROTEKLI PERIOD A NE SAMO U VIDU RENTE. U TOM SLUČAJU ROKOVI ZASTARELOSTI ZA PRVO UTUŽENO POTRAŽIVANJE RAČUNAJU SE PO ODREDBAMA ČLANA 376. ODNOSNO 377. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA, A ZA SVAKO SLEDEĆE UTUŽENO POTRAŽIVANJE (UTUŽENJE) TEČE NOVI ROK ZASTARELOSTI OD DANA KAD JE PRETHODNI SPOR OKONČAN (ČLAN 392. STAV 3. ZOO). PREDNJI STAV PRIMENJUJE SE I NA ODNOS NASTALE ZA VREME VAŽENJA ZAKONA O ZASTARELOSTI POTRAŽIVANJA - ČL. 19. I 20. TOG ZAKONA.

Obrazloženje:

Na XVII zajedničkoj sednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, održanoj 7. i 8. svibnja 1981. godine, bio je usvojen Načelni stav broj 3/31, koji je sadržan u ovom načelnom stavu pod I i IV, prema kojem se zastarelost zahtjeva za naknadu štete ravna prema odredbama čl. 376. i 377. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO), bez obzira da li se naknada zahtijeva za već nastalu štetu ili za štetu za koju je po redovnom toku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira da li se buduća šteta zahtijeva u obliku novčane rente ili u jednokratnom iznosu.

Kako proizlazi iz obrazloženja ovog načelnog stava, sudska praksa koja je prethodila usvajanju tog načelnog stava, u prosuđivanju instituta zastare buduće štete, bila je vrlo različita, te je bilo stavova, prema kojima se zastarijevanje zahtjeva za naknadu štete ravna prema odredbama čl. 376. i 377. ZOO, bez obzira da li se naknada traži za već nastalu štetu ili za štetu za koju je po redovnom toku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira da li se buduća šteta traži u obliku mjesečne novčane rente ili u jednokratnom iznosu, kao i stavova prema kojima zastarijevanje potraživanja naknade štete koja će sukcesivno nastajati u budućnosti ne nastupa sve dok šteta traje, s tim da pojedini iznos takve štete (mjesečni rentni iznos) zastarijeva za tri godine u skladu s prije citiranim zakonskim odredbama.

Ima i nekoliko podvarijanti izloženih osnovnih stanovišta.

Usvajajući navedena stajališta XVII je zajednička sjednica imala u vidu u osnovi ove razloge:

Jedna od općih osobina ustanove zastarijevanja u našem važećem zakonodavstvu jest načelo po kojem svako potraživanje s područja o kojem je riječ podliježe zastarijevanju osim ako zakon izrijekom nije za pojedine slučajeve odredio što drugo. Ta opća osobina ovog instituta utemeljena je već na odredbi člana 1. ZOP, odnosno člana 360. ZOO, na propisima koji uređuju izuzetke (član 9. ZOP, odnosno član 369. ZOO -

član 16. stav 3. ZOP, odnosno član 373. stav 3. ZOO), kao i u smislu i suštini tog instituta kako je on oblikovan našim pozitivnim pravom.

Nije sporno da takav izuzetak za zastarijevanje ove vrste nije u zakonu izričito predviđen. Nadalje:

Vrijeme zastarijevanja potraživanja naknade štete počinje teći otkad je oštećeni doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila - član 19. stav 1. ZOP, član 376. stav 1. ZOO. Prema tome za buduću štetu rok zastare počne teći od dana kad u budućnosti ta šteta bude nastala. To vrijedi za štetu koja je posljedica uzroka ranije štetne radnje i koja vremenski nije s njom povezana, niti je njeno nastupanje izvjesno. Međutim, ako se buduća šteta može već zajedno sa sadašnjom sagledati, ako je ona već sada po redovnom toku stvari izvjesna, posebno na primjer kod gubitka na osobnom dohotku zbog potpune ili djelimične nesposobnosti oštećenog za rad, tada je očito riječ o šteti za koju je oštećeni već saznao, a ne o šteti za koju će on doznati tek u ono vrijeme kad nastupi gubitak u zaradi. Zbog toga, u tom slučaju i rok zastarijevanja za tu štetu počinje teći već saznanjem za nju a ne tek onim danom kad u budućnosti nastane gubitak zarade.

Šteta kod gubitka zarade, odnosno uzdržavanja i sličnih situacija nastaje doduše sukcesivno, sada i u buduću, i u pravilu, traje sve dok traju štetne posljedice, ali takva šteta ima svoj uzrok u već svršenoj štetnoj radnji, a i sama je već nastala. Istina, radi se o budućoj šteti, ali o takvoj koja je u sadašnjosti već izvjesna, na koju oštećeni odmah ima pravo, za čije su određivanje u odštetnom pravu sadržana sva potrebna pravna pravila. Kad stoga oštećeni, po završenom liječenju, znajući za učinioca i štetu, uključivo i buduću, zahtijeva naknadu, on je u pogledu te buduću štete, sa gledišta zastarijevanja, u istom položaju kao i u odnosu na zahtjev za naknadu štete - jednako zna za jednu i za drugu, ima sve elemente koji mu omogućuju (prema stanju pozitivnih propisa i sudske prakse) da ustane s određenim zahtjevom da mu se na teret odgovorne osobe dosudi naknada u rentnom obliku sve dok traju štetne posljedice. Vrsta štete, o kojoj je riječ, nastaje u jednom određenom trenutku i oštećeni za nju i njenu

osobinu da će trajati i ubuduće doznaje, također, u jednom određenom trenutku, pa zastarijevanje počinje istog dana kad bi počelo i za štetu čija ukupnost nastaje odjednom.

Postoje, doduše, izvjesni rizici sadašnjeg zahtjeva za naknadu buduće štete, ali te razlike u odgovarajućoj mjeri otklanja institut izmjene dosuđene naknade iz člana 196. ZOO.

U primjeni citiranih načelnih stavova (I, IV) u sudskoj praksi i njegovoj interpretaciji, izraženi su različiti stavovi, što je dovelo do potrebe da se problem iznese u smislu odredbe člana 33. stav 2. Zakona o Saveznom sudu ponovo na zajedničku sjednicu, pa je radi razrješenja nastalog problema u vezi s tumačenjem načelnog stava isti dopunjen stavovima II i III, pri čemu je XXXI zajednička sjednica imala u vidu slijedeće razloge:

Odredbe člana 194. stav 2. i člana 195. stav 2. ZOO predviđaju kao oblik naknade štete za izgubljeno uzdržavanje, pomaganje, za izgubljenu zaradu, trajno povećane potrebe, za smanjenu mogućnost daljnjeg razvijanja i napredovanja, novčanu rentu.

Stoga se kao prvo pitanje u vezi s time postavio problem da li je za takve oblike buduće štete moguće naknadu dosuđivati u obliku glavnice za određeno vrijeme, ili samo u obliku novčane rente, kako je to predviđeno u navedenim zakonskim odredbama.

U vezi s time je prihvaćen stav da je za takve štete moguće dosuđivati ne samo novčanu rentu, već i glavicu, kojom se pokriva šteta za određeno vremensko razdoblje, sukcesivnim utuživanjem. Taj se stav zasniva na tome, što se naknade navedenih šteta uvijek dosuđuje u obliku glavnice, kad su u pitanju dospjeli iznosi, da su zakonske odredbe člana 194. stav 2. i člana 195. stav 2. ZOO dispozitivni propisi s jedne strane, dok s druge strane radi se o odredbama kojima je propisano pravo oštećenog da traži naknadu štete u obliku novčane rente, a njegovo je pravo, kad to odgovara njegovim interesima, tražiti i dosuđivanje dospjelih iznosa izgubljene zarade, uzdržavanja pomoći i sličnih šteta, jer nema zakonskih propisa, koji bi isključili pravo oštećenog na sukcesivno utuživanje štete.

Isto je tako činjenica da oštećeni, kome je dosuđena novčana renta, koja regulira vjerovničko-dužničke odnose između oštećenog i

štetnika za vrijeme do podnošenja zahtjeva za promjenu rente, a posebno u inflacijskim uvjetima ne dobiva punu odštetu, na koju ima pravo po odredbama čl. 189. i 190. ZOO, pa ni uz primjenu odredbe iz člana 196. ZOO, na koju su upućivali razlozi dosadašnjeg načelnog stava, jer prema toj odredbi (i njezinom gotovo jednoglasnom tumačenju) povećanje rente može se dosuditi samo za ubuduće (od podnošenja tužbe pa nadalje).

Odredbom člana 388. ZOO propisano je da se zastarijevanje prekida podizanjem tužbe i svakom drugom radnjom vjerovnika poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

U slučaju sukcesivnog utuživanja budućih šteta tužbe moraju biti podnesene u rokovima iz čl. 376. i 377. ZOO, time da prethodna u smislu odredbe člana 392. stav 3. ZOO prekida zastaru za slijedeće razdoblje, za koje počinje teći zastarni rok iznova kad je prethodni spor okončan.

U pitanju je naime trajna šteta, koja je već nastala i koja traje i u budućnosti će nastupati sa svim štetnim posljedicama, gubitka određenih prihoda, pa takva šteta po prirodi stvari čini cjelinu, te svako sukcesivno utuženje u smislu člana 388. ZOO treba shvatiti kao radnju oštećenog poduzetu pred sudom ne samo da se ostvari naknada za protekli period, već i da se očuva osnovno pravo iz kojega proističu buduća potraživanja. To se naravno ne odnosi na moguće štete, koje još nisu nastale, jer rokovi zastare za takve štete teku od nastanka štete.

Konačno valja reći da neki propisi (vidi tako npr. član 226. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju SRB - NN broj 20/78) drukčije uređuju pojedina pitanja zastare ili pak mogućnosti utuživanja (dospjelosti) potraživanja naknade ovakvih šteta koje sukcesivno nastaju u budućnosti, a također valja računati i s tim da pojedini zakoni (savezni, republički, pokrajinski) mogu pojedina pitanja na koja se odnosi (ili bi se mogao odnositi) predmetni načelni stav i drukčije urediti, pa je stoga to valjalo i istaknuti u načelnom stavu (toč. V).

(Iz Biltena sudske prakse Saveznog suda, broj 26, Beograd 1987)

121.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku

Članovi 12. i 19. Zakona o nadzidiivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini

U POSTUPKU UTVRĐIVANJA PRVENSTVENOG PRAVA NA PRETVARANJE ZAJEDNIČKIH PROSTORIJA (TAVANA I DRUGIH) U STANOVE, U ZGRADI U DRUŠTVENOJ SVOJINI, NOSIOCI STANARSKOG PRAVA I KUĆNI SAVJET TE ZGRADE IMAJU SVOJSTVO STRANKE.

Iz obrazloženja:

Polazeći od odredaba čl. 12. i 19. Zakona o nadzidiivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 32/87) kojima je regulisan prestanak prava korištenja zajedničkih prostorija odnosno njihovih dijelova nosioca prava korištenja, obaveze stanara stambene zgrade prema investitoru i obaveze investitora prema nosiocima stanarskog prava, kao i sadržaj rješenja o pravu na nadzidiivanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove, sud nalazi da u postupku utvrđivanja ovog prava u korist društveno pravnog lica, nosioci stanarskog prava i kućni savjet zgrade u kojoj se ostvaruje ovo pravo, imaju svojstvo stranke u smislu člana 49. Zakona o opštem upravnom postupku. Ovo stoga što u postupku donošenja navedenog rješenja mogu biti povrijeđena prava nosioca stanarskog prava utvrđena navede-

nim zakonom, pogotovu ako rješenje kojim se utvrđuje prvenstveno pravo ne sadrži i sve obaveze investitora u odnosu na nosioce stanarskog prava, pa kako prema odredbi člana 49. Zakona o opštem upravnom postupku svojstvo stranke imaju i lica koja radi zaštite svojih prava i pravnih interesa imaju pravo da učestvuju u postupku, to je neosporno da u konkretnom slučaju tužitelji imaju svojstvo stranke.

Kako je tuženi organ izveo pogrešan zaključak o stranačkom svojstvu tužitelja, to je valjalo primjenom člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima tužbu uvažiti i osporeno rješenje poništiti, kako bi se u ponovnom postupku uzela u meritorno rješavanje izjavljena žalba tužitelja i po istoj donijelo odgovarajuće rješenje.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1918/90 od 7. februara 1991. godine)

122.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku

Članovi 15. do 22. Zakona o samostalnom privređivanju

U POSTUPKU IZDAVANJA ODOBRENJA ZA OSNIVANJE SAMOSTALNE RADNJE ODNOSNO OBAVLJANJE SAMOSTALNE DJELATNOSTI ZAKONOM NIJE DATA MOGUĆNOST SUSJEDU PODNOSIOCA ZAHTEJEVA DA UČESTVUJE KAO STRANKA U POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

Zakonom o samostalnom privređivanju ("Službeni list SRBiH", broj 26/89) nije predviđena mogućnost učešća drugih lica u postupku izdavanja odobrenja za osnivanje samostalne zanatske radnje ili odobrenja za obavljanje privredne djelatnosti. Tim zakonom su propisani uslovi za osnivanje radnje i obavljanje privredne djelatnosti koje treba da ispu-

njava podnosilac zahtjeva kao i uslovi koji se odnose na radnju ili poslovni prostor.

Kod iznesenog, a imajući u vidu tužiočeve žalbene navode, tuženi je pravilno postupio kada je tužiočevu žalbu, kao susjeda odbacio kao izjavljenu od neovlaštenog lica imajući u vidu i odredbu člana 49. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1609/90 od 6. decembra 1990. godine)

123.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 2. stav 1. i član 12. Zakona o upravnim sporovima

Član 5. stav 2, član 7. tačka 1. i član 10. stav 1. Zakona o prosvjetnoj inspekciji

PROFESOR SREDNJE ŠKOLE NIJE STRANKA U POSTUPKU DONOŠENJA MJERE PROSVJETNOG INSPEKTORA KOJOM JE TOJ ŠKOLI NAREĐENO DA GA ISKLJUČI IZ NASTAVE ZA ODREĐENE PREDMETE OBZIROM DA MJEROM NIJE POVRIJEĐENO NJEGOVO PRAVO ILI NEPOSREDNI LIČNI INTERES ZASNOVAN NA ZAKONU, PA NIJE OVLAŠTEN (AKTIVNO LEGITIMISAN) NI DA POKRENE UPRAVNI SPOR PROTIV KONAČNOG UPRAVNOG AKTA.

Iz obrazloženja:

Prosvjetni inspektor je na osnovu ovlašćenja iz člana 5. stav 2. člana 7. tačka 1. i člana 10. stav 1. Zakona o prosvjetnoj inspekciji ("Službeni list SRBiH", br. 28/77 i 16/82) naredio školskom centru u Š. da isključi iz nastave tužioca za predmete sociologije i filozofije jer ne ispunjava uslove utvrđene zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona. Navedenom inspekcijom mjerom naložena je obaveza organizaciji udruženog rada i ta organizacija je jedina i bila stranka u upravnom postupku, tako da je ona mogla i da u skladu sa citiranim zakonskim odredbama pokrene upravni spor ako je smatrala da joj je osporenim aktom povrijeđeno neko njeno pravo ili neposredan interes zasnovan na zakonu. Nasuprot ovom, tužilac nije ni bio stranka u upravnom postupku, niti je nala-

ganjem obaveze organizaciji udruženog rada povrijeđeno neko njegovo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Tek kada organizacija udruženog rada donese odluku kojom će odlučiti o pravu tužioca, odnosno kada dođe do promjene njegovog statusa u organizaciji, tužilac ima pravo da u okviru organizacije udruženog rada traži zaštitu svojih prava, a nakon toga i kod nadležnog suda ako smatra da su povrijeđena njegova subjektivna prava.

Budući da je očividno da se osporenim aktom, koji se tužbom osporava, ne dira u pravo tužioca ili u njegov neposredni lični interes zasnovan na zakonu, valjalo je na osnovu odredbe tačke 3. stava 1. člana 30. Zakona o upravnim sporovima rješenjem odbaciti tužbu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2171/90 od 22. januara 1991. godine)

124.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 2. stav 1. i član 12. Zakona o upravnim sporovima

GRUPA GRAĐANA KOJA JE DALA INICIJATIVU MJESNOJ ZAJEDNICI ZA IZGRADNJU VODOVODA NA NJENOM PODRUČJU, NAKON ŠTO JE MJESNA ZAJEDNICA POKRENULA POSTUPAK ZA DOBIJANJE URBANISTIČKE SAGLASNOSTI ZA IZGRADNJU KAPTAŽNOG OBJEKTA, U TOM POSTUPKU NEMA SVOJSTVO STRANKE, NEGO SVOJSTVO STRANKE IMAJU MJESNA ZAJEDNICA I DRUGA GRUPA GRAĐANA (ZAJINTERESOVANO LICE) KOJA SE PROTIVILA IZGRADNJI NAVEDENOG OBJEKTA, PA NIJE OVLAŠTENA (LEGITIMISANA) DA PROTIV KONAČNE ODLUKE DONESENE U POSTUPKU IZDAVANJA URBANISTIČKE SAGLASNOSTI PODNESE TUŽBU U UPRAVNOM SPORU.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 12. i člana 2. stav 1. Zakona o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/87) pravo na pokretanje upravnog spora imaju lica koja su navedena u odredbi člana 2. stav 1. citiranog zakona, u slučaju kada je upravni aktom povrijeđeno kakvo pravo ili neposredni lični interes ovih lica zasnovan na zakonu. Znači da između podnosioca tužbe i upravnog akta, koji je predmet upravnog spora, mora postojati pravno relevantni odnos, dakle, da se osporenim upravni aktom rješava o kakvom pravu, obavezi ili pravnom interesu lica

koje je podnijelo tužbu za upravno sudski spor (stranačka legitimacija u upravnom sporu).

U konkretnom slučaju radi se o upravnoj stvari u kojoj je glavnoj stranci Mjesnoj zajednici D.G. izdata urbanistička saglasnost za izgradnju kaptaznog objekta. Ovaj postupak pokrenula je navedena mjesna zajednica na inicijativu grupe građana - lica koja su podnijela tužbu za upravno-sudski spor. Dakle, u prvostepenom upravnom postupku odlučeno je o zahtjevu glavne stranke, a u drugostepenom postupku uvažena je žalba grupe građana koji se protive izgradnji navedenog objekta, zainteresirane stranke, pa je prvostepeno rješenje poništeno, da prvostepeni organ u ponovnom postupku

dozvoli učešće zainteresiranim strankama da učestvuju u postupku (član 49. Zakona o opštem upravnom postupku u vezi sa članom 132. Zakona o prostornom uređenju).

Podnosioci tužbe koji osporavaju drugostepeno rješenje su lica na čiju inicijativu je mjesna zajednica pokrenula upravni postupak, dakle, podnosioci tužbe nisu u smislu člana 49. Zakona o opštem upravnom postupku, učestvovali u upravnom postupku ni kao glavna stranka niti uzgredna stranka, pa podnosiocima tužbe ne pripada pravo da u smislu člana 12. i člana 2.

stav 1. Zakona o upravnim sporovima pokreću upravni spor protiv navedenog rješenja. Tužbu za upravno-sudski spor, u konkretnom slučaju, mogla je podnijeti Mjesna zajednica D.G. kao glavna stranka, koja je pokrenula upravni postupak i o čijem je zahtjevu za izdavanje urbanističke saglasnosti u prvostepenom postupku odlučeno.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1642/90 od 20. decembra 1990. godine)

125.

Član 144. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Članovi 67, 68. i 69. Zakona o šumama

POSTOJANJE UZURPACIJA NA ZEMLJIŠTU U DRUŠTVENOJ SVOJINI NIJE PRETHODNO PITANJE U POSTUPKU UTVRĐIVANJA GRANICA ŠUMA U DRUŠTVENOJ SVOJINI, PA TO PITANJE NE TREBA U NAVEDENOM POSTUPKU RASPRAVLJATI NITI ZBOG NJEGA POSTUPAK PREKIDATI.

Iz obrazloženja:

Iz spisa slijedi da je povodom zahtjeva tužitelja za utvrđivanje granica između njegovog zemljišta i zemljišta u društvenoj svojini po kulturi šuma izvršen uviđaj na licu mjesta dana 30. juna 1988. godine i tom prilikom je putem vještaka geodetskog stručnjaka utvrđeno da tužitelj drži u posjedu uzurpirano zemljište, pa kako za područje na kome se nalazi ova uzurpacija nije povučena granična linija u smislu člana 17. Zakona o uzurpacijama prvostepeni organ je izveo zaključak da se ne može ni utvrđivati granica šuma u društvenoj svojini sve dok se kao prethodno pitanje ne riješi sporna uzurpacija, radi čega je primjenom člana 144. Zakona o opštem upravnom postupku prekinuo postupak utvrđivanja granica šuma. Tuženi je u žalbenom postupku ocijenio kao zakonit prvostepeni zaključak o prekidu postupka.

Po ocjeni ovog suda prvostepeni organ nije imao zakonskog osnova da u konkretnom predmetu prekida postupak primjenom člana 144. Zakona o opštem upravnom postupku.

I pod pretpostavkom da tužitelj drži u posjedu dio društvenog zemljišta, odnosno da postoji

uzurpacija, ne bi se mogao izvesti zaključak da se zbog toga ne može provoditi postupak utvrđivanja granica šuma u društvenoj svojini u smislu odredaba čl. 67-69. Zakona o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78). Ovo stoga što ni jednom odredbom Zakona o šumama nije propisano da se utvrđivanje granica šuma u društvenoj svojini ne može provoditi na područjima na kojima postoje neriješene uzurpacije. Uostalom u tužiteljevom slučaju radi se o utvrđivanju granica njegovih vlastitih parcela označenih kao k.č. br. 1370/3 i 1369/3, upisane u zk. ul. broj 532 k.o. B. prema društvenoj parceli označenoj kao k.č. broj 474/1 k.o. B, pri čemu se tužitelj izjasnio u žalbi da je voljan napustiti onaj dio zemljišta za koji se prilikom utvrđivanja granica utvrdi da je uzurpacija. Zbog toga sud smatra da je bilo zakonskog osnova da se tražena granica utvrdi i obilježi na terenu i u planovima, kako bi se tužitelju i organizaciji koja gazduje šumama u društvenoj svojini omogućilo da nesmetano koriste svoje zemljište.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1766/90 od 13. decembra 1990. godine)

126.

Član 6. Zakona o upravnim sporovima

Član 5. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima

RJEŠENJE KOMISIJE SKUPŠTINE OPŠTINE ZA PITANJA BORACA I RATNIH VOJNIH INVALIDA, KOJIM JE ODBIJEN ZAHTJEV UČESNIKA NOR-A ZA DODJELU NA KORIŠTENJE STANA, NIJE AKT DONESEN U VRŠENJU JAVNIH OVLAŠTENJA - UPRAVNI AKT, NEGO AKT O RASPOLAGANJU KOJIM DAVALAC STANA NA KORIŠTENJE U OKVIRU OVLAŠTENJA IZ ČLANA 5. ZAKONA O STAMBENIM ODNOSIMA ODLUČUJE O DAVANJU STANA NA KORIŠTENJE.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju se iz stanja u spisu vidi da je u prvom stepenu rješavala Opštinska komisija za pitanja boraca i RVI T.D, koja je svojim rješenjem odbila zahtjev Š.D. za dodjelu na korištenje stana u društvenoj svojini iz fonda stanova koji se odnose na lica NOR-a. To rješenje, po ocjeni ovog suda, nije upravni akt u smislu citirane odredbe člana 6. Zakona o upravnim sporovima, jer ne sadrži sve elemente upravnog akta a koji se sastoje u slijedećem: donosilac, autoritativnost, pravno dejstvo, konkretnost i upravna stvar. Pomenuta komisija za raspodjelu stanova boraca NOR-a nije državni organ, ni organizacija udruženog rada, ni samoupravna organizacija a ni zajednica, već skupštinsko tijelo, a njeno rješenje predstavlja akt raspolaganja. Slijedstveno tome ni rješenje izvršnog odbora SO T.D. od 5. aprila 1990. godine ne predstavlja upravni akt u smislu citirane zakonske odredbe kojim je žalba Š.D. od-

127.

Član 30. st. 1. i 3. Zakona o građevinskom zemljištu

PROMJENA NAMJENE OBJEKATA RADI ČIJE IZGRADNJE JE PREUZETO GRADSKO NEIZGRAĐENO GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE OD RANIJEG VLASNIKA NE DAJE MU PRAVO DA MOŽE PODNIJETI ZAHTIJEV ZA OSTVARIVANJE PRVENSTVENOG PRAVA KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA RADI GRAĐENJA I NAKON PRAVOSNAŽNO OKONČANOG POSTUPKA PREUZIMANJA TOGA ZEMLJIŠTA IZ NJEGOVOG POSJEDA.

Iz obrazloženja:

Predmetno zemljište je izuzeto rješenjem Skupštine opštine C. broj 473-7/75 od 22. maja 1975. godine i u tom postupku tužitelj nije postavio zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korištenja.

Kod ovakvog stanja stvari pravilno je prvostepeni organ uprave odbio zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja, pošto zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja raniji vlasnik može podnijeti najkasnije prilikom njegovog saslušanja u postupku preuzimanja gradskog neizgrađenog građevinskog zemlji-

128.

Članovi 52, 68. i 69. Zakona o građevinskom zemljištu

I RANIJI VLASNIK ZEMLJIŠTA KOJI JE OSTVARIO PRVENSTVENO PRAVO KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA RADI GRAĐENJA NA GRADSKOM GRAĐEVINSKOM ZEMLJIŠTU U OBAVEZI JE DA PLATI NAKNADU ZA POGODNOSTI (RENTA) KOJE MOGU NASTATI PRILIKOM KORIŠTENJA TOG ZEMLJIŠTA ZA IZGRADNJU GRADEVINA.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 68. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) pro-

68

bijena, pa se protiv tog akta, kao konačnog akta, ne može voditi upravni spor. Kod takvog stanja stvari, članu opštinske organizacije SUBNOR-a Š.D. ostalo je jedino da tu odluku pobija pred redovnim sudom, jer su redovni sudovi nadležni - član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86 i 25/88) da sude po tužbi kojom član opštinske organizacije SUBNOR-a pobija odluku te organizacije o dodjeli stana na korištenje drugom članu iste organizacije, u kojem smislu je i data uputa prvostepenog organa.

Prema tome, nije bilo osnova da Viši sud u B. u svojoj nadležnosti rješava ovu upravnu stvar i presudom meritorno odlučuje na način da tužbu Š.D. podnesenu protiv rješenja drugostepenog organa od 3. aprila 1990. godine uvaži i to rješenje poništi, nego je morao da tužbu odbaci.

(Presuda Vrhovnog suda, Uvl. 91/90 od 1. novembra 1990. godine)

šta u skladu sa odredbom člana 30. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86).

Na drugačije rješenje ove upravne stvari bez uticaja su navodi tužbe u pogledu promjene prvobitne namjene predmetnog zemljišta jer odredbama Zakona o građevinskom zemljištu nije predviđena mogućnost da se u slučaju promjena namjene objekata radi čije izgradnje je zemljište izuzeto može naknadno postavljati zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korištenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1997/90 od 10. januara 1990. godine)

pisano je da naknadu za dodijeljeno gradsko građevinsko zemljište na korištenje obuhvata plaćenu naknadu za preuzeto zemljište ranijem vlasniku i naknadu za pogodnosti (renta) koje mogu nastati prilikom korištenja tog zemljišta.

U konkretnom slučaju se ne radi o naknadi za preuzeto zemljište ranijem vlasniku, ni o naknadi za uređenje tog zemljišta, kako pogrešno u tužbi navodi tužiteljica, već o renti, odnosno naknadi za pogodnosti koju plaćaju lica kojima je dodijeljeno gradsko građevinsko zemljište na korištenje radi izgradnje građevina i raniji vlasnici koji su ostvarili prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na gradskom građevinskom zemljištu, pa samim tim i tužiteljica kao bivši vlasnik, radi čega je prvostepeni organ

129.

Član 3. stav 1. tačka 2. Zakona o komunalnim taksama

Član 2. tačka 2. Odluke o komunalnim taksama ("Službeni glasnik opštine Derventa", br. 7/85, 12/85, 7/87, 10/88, 8/89, 12/89 i 20/90)

ODLUKOM SKUPŠTINE OPŠTINE O KOMUNALNIM TAKSAMAMA ODNOSNO NJENOM IZMJENOM NE MOGU SE PROŠIRIVATI ZAKONOM PREDVIĐENI USLOVI ZBOG KOJIH SE PROPISUJE PLAĆANJE KOMUNALNE TAKSE.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi tačke 2. stava 1. člana 3. Zakona o komunalnim taksama ("Službeni list SRBiH", br. 21/77, 35/88 i 26/89) komunalne takse se mogu propisati za zapremanje trotoara ispred poslovnih prostorija, a u skladu sa tom odredbom i člana 2. tačke 2. Odluke o komunalnim taksama ("Službeni glasnik opštine D", br. 7/85, 12/85, 7/87, 10/88, 8/89, 12/89 i 2/90) propisana je komunalna taksa za zapremanje trotoara ispred poslovnih prostorija.

Iako je tarifnim brojem 2. Tarife komunalnih taksa, koja je sastavni dio navedene opštinske odluke, određeno da se za zauzimanje površina izvan poslovnih prostorija plaća od svakog kvadratnog metra mjesečno unaprijed 20,00 dinara, te da taksu iz tog tarifnog broja plaća svako ko zauzima površine, ipak se u skladu sa citira-

130.

Članovi 5, 7, 8. i 9. Zakona o nadzidiavanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini

GRADANIN NE MOŽE NI POD KOJIM USLOVIMA BITI NEPOSREDNI INVESTITOR NADZIDIVANJA ODNOSNO PRETVARANJA ZAJEDNIČKIH PROSTORIJA U STANOVE U ZGRADAMA U DRUŠTVENOJ SVOJINI.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, prema utvrđenju organa uprave i stanju spisa predmeta, nosilac prava raspolaganja na oba stana u zgradi u kojoj se vrši pretvaranje potkrovlja u stan, u Ulici Ognjena Price broj 3, u S. je opština Stari grad S. koja je koristila svoje prvenstveno pravo putem društvenog preduzeća koje gazduje njenim stambenim fondom, što je u skladu sa navedenim

pravilno postupio kada je tužiteljicu obavezao da plati naknadu za pogodnosti. Istina, raniji vlasnik je oslobođen od dužnosti plaćanja naknade za preuzeto zemljište prema odredbi člana 52. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu, međutim, u ovoj upravnoj stvari se ne radi o naknadi za preuzeto zemljište, već o naknadi za pogodnosti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1980/90 od 10. januara 1991. godine)

nom zakonskom odredbom kao i odredbom tačke 2. člana 2. Odluke o komunalnim taksama, komunalna taksa po tom tarifnom broju može plaćati samo za zapremanje trotoara ispred poslovnih prostorija, kako je to zakonom propisano.

U zapisniku prvostepenog organa od 4. juna 1990. godine navedeno je da tužilac zauzima površinu od 90 m² ali se ne vidi da li je zauzeo trotoar ispred poslovnih prostorija ili neku drugu površinu, tako da se ne može ocijeniti da li je prvostepeni organ tužioca pravilno zadužio komunalnom taksom, tim prije što tužilac u žalbi kao i tužbi ističe da zauzima dio svog dvorišta koji je sastavni dio građevinske parcele koju koristi i za koju plaća naknadu za korišćenje građevinskog zemljišta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1860/90 od 13. decembra 1990. godine)

zakonskim odredbama, pa su postojali zakonski uslovi da se njemu izda odobrenje za građenje, koje tužiteljica osporava. Tužiteljica, pak, ni u kojem slučaju ne može imati pravo na pretvaranje potkrovlja navedene zgrade u stan, pa zato ni pravo da traži odobrenje za građenje bez obzira da li je podstanar kod jednog od nosilaca stanarskog prava na stanu u toj zgradi ili član njegovog domaćinstva (prema podacima spisa predmeta bi proizlazilo da nije član

domaćinstva) jer kako to proizilazi iz navedenih zakonskih propisa, ona kao građanin, uopšte ne može biti investitor pretvaranja zajedničkih prostorija u stanove, pošto to može biti samo društveno pravno lice, a građanin samo preko stambene zadruge i to putem konkursa (tužiteljica nastupa sama, a ne putem stambene zadruge) koji u konkretnom slučaju i ne dolaze u obzir, budući da je nosilac prava raspolaganja na cijeloj zgradi koristio svoje pravo na pretvaranje potkrovlja kao zajedničke prostorije u stan.

Organi uprave su, prema tome, postupili zakonito kada su usvojili zahtjev društvenog preduzeća i odobrili mu da može pristupiti izvođenju radova na pretvaranju potkrovlja zgrade u stambeni prostor, a odbili prigovore tužiteljice kojim se ona protivila gradnji želeći da za sebe ostvari to isto pravo budući da joj to pravo ne može pripasti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1712/90 od 10. januara 1991. godine)

131.

Član 16. st. 1. do 4. Zakona o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu

Tarifni broj 2. Napomena 4. Tarife posebnog poreza na promet

ZAKONOM NIJE PREDVIĐENA MOGUĆNOST UTVRĐIVANJA PORESKE OSNOVICE ZA RAZREZ POSEBNOG REPUBLIČKOG POREZA NA PROMET UPOTREBLJIVANIH MOTORNIM VOZILA PRIMJENOM KATALOGA ORIJENTACIONIH VRIJEDNOSTI TAKVIH VOZILA.

Iz obrazloženja:

Tužena prihvata da je prvostepeni organ pravilno postupio kada je poresku osnovicu utvrdio u skladu sa članom 16. stav 1. do 4. Zakona o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu uz primjenu kataloga orijentacionih vrijednosti rabljenih motornih vozila. Međutim, takav način utvrđivanja poreske osnovice za upotrebljavana motorna vozila nije u skladu sa odredbom pod 4. Napomene uz tarifni broj 2. Tarife posebnog poreza na promet koja je sastavni dio Zakona o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SRBiH", br. 30/85, 11/86, 45/86, 42/87, 32/88 i 7/89) prema kojoj je poreska osnovica za upotrebljavana motorna vozila prometna vrijednost u času nastanka poreske obaveze koju utvrđuje

opštinska uprava društvenih prihoda. Prema toj odredbi prilikom prometa upotrebljavanih motornih vozila potrebno je utvrditi poresku osnovicu koju čini prometna vrijednost i u tom postupku procjene neophodno je omogućiti stranci da se izjasni o prometnoj vrijednosti koju je utvrdila opštinska uprava društvenih prihoda. Kako je u konkretnom slučaju izvršen promet motornog vozila koje je oštećeno bilo je neophodno utvrditi prometnu vrijednost motornog vozila u takvom stanju, a ne utvrđivati vrijednosti primjenom kataloga jer navedenim zakonom nije predviđena mogućnost da se utvrđivanje prometne vrijednosti vrši primjenom kataloga.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1683/90 od 15. novembra 1990. godine)

132.

Član 57. stav 3. tačka 2, član 208. stav 3. tačka 2. i član 215. stav 1. tačka 8. Zakona o porezima građana

NA OCJENU VJERODOSTOJNOSTI POSLOVNIH KNJIGA KOJE SLUŽE KAO OSNOV ZA UTVRĐIVANJE POREZA NEMA UTICAJA TEŽINA POČINJENOG PREKRŠAJA I VISINA IZREČENE NOVČANE KAZNE.

Iz obrazloženja:

Iz rješenja Opštinskog suda za prekršaje D. broj P-7449/88 proizilazi da je tužiteljica kažnjena novčanom kaznom za prekršaj iz člana 215. stav 1. tačka 8. Zakona o porezima građana, jer dana 10. februara 1989. godine, knjigovodstveno stanje nije odgovaralo stvarnom stanju. Pošto je navedeno rješenje o prekršaju postalo pravosnažno 26. aprila 1989. godine, pravilno je

postupio prvostepeni organ kada nije prihvatio poslovne knjige tužiteljice kao osnov za utvrđivanje osnovice poreza i kada je osnovicu poreza utvrdio u skladu sa odredbom tačke 2. stava 3. člana 57. Zakona o porezima građana. Kako je prvostepeni organ primjenom propisanih stopa na utvrđenu osnovicu pravilno izvršio razrez poreza, doprinosa i drugih obaveza, to je i tužena pravilno postupila kada je odbila žalbu tužiteljice izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Navodi tužiteljice da je kažnjena za pro-
nađenu neznatnu razliku i da to ne može biti
razlog neprihvatanja poslovnih knjiga nisu se
mogli uvažiti. Naime, da bi bio ispunjen uslov
za neprihvatanje poslovnih knjiga, saglasno od-
redbi tačke 2. stava 3. člana 208. Zakona o
porezima građana, od značaja je da li je poreski
133.

Član 204. stav 6. i član 208. stav 3. tačka 1. Zakona o porezima građana

AKO OBVEZNIK POREZA NIJE PRIJE UPOTREBE OVJERIO POSLOVNE KNJIGE KOD OPŠTINSKE
UPRAVE DRUŠTVENIH PRIHODA, SMATRA SE KAO DA IH UOPŠTE NIJE VODIO, PA SE ISTE ZBOG
NEDOSTATKA VJERODOSTOJNOSTI NE MOGU UPOTRIJEBITI KAO OSNOV ZA UTVRĐIVANJE
POREZA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 1. člana 204. Zakona o
porezima građana ("Službeni list SRBiH", br.
39/84, 8/85, 45/86 i 14/88) u poslovnim knjiga-
ma obezbjeđuju se tačni, ažurni i uredni podaci
za utvrđivanje ukupnog prihoda, troškova po-
slovanja i dohotka obveznika, ko i podaci o
izmirenju obaveza (poreza, doprinosa i drugih
dažbina) u finansiranju opštih društvenih i za-
jedničkih potreba, a prema odredbi stava 6.
istoga člana obveznik poreza dužan je, prije
upotrebe, ovjeriti poslovne knjige kod opštinske
uprave društvenih prihoda. Odredbom tačke 1.
stava 3. člana 208. Zakona o porezima građana
propisano je da se poslovne knjige ne smatraju
vjerodostojnim i ne služe kao osnov za utvr-
đivanje poreza ako uopšte nisu vođene.

Iz spisa predmeta proizilazi da tužilac nije
postupio u skladu sa citiranim zakonskim od-
redbama, jer prije upotrebe nije ovjerio poslov-
ne knjige, pa je prvostepeni organ pravilno

134.

Član 124. stav 1. tačka g) i član 144. Zakona o prostornom uređenju

U POSTUPKU IZDAVANJA ODOBRENJA ZA GRADENJE STAMBENE ZGRADE NE MOGU SE
UTVRĐIVATI OBAVEZE INVESTITORA U ODNOSU NA SUSJEDA I PRAVA DRUGIH LICA.

Iz obrazloženja:

Osporenim rješenjem tuženi je poništio odo-
brenje za izgradnju navedene stambene zgrade
koje je prvostepeni organ izdao investitoru iz
razloga što je izveo zaključak da prvostepeni
organ nije utvrdio sve odlučne činjenice na
osnovu kojih bi se mogao izvesti zaključak da li
će izgradnjom navedene zgrade biti ugroženi
uslovi života i stanovanja u stambenom objektu
K.M. te da se iz utvrđenja prvostepenog organa
ne može zaključiti da li će izgradnjom biti one-
mogućen prilaz stambenom objektu zainteresi-
ranog lica.

Odluka tuženog zasniva se na pogrešnoj
primjeni Zakona o prostornom uređenju ("Služ-

obveznik oglašen krivim i kažnjen za određeni
prekršaj ili ne, dok je bez uticaja težina počinje-
nog prekršaja kao i eventualna visina izrečene
novčane kazne.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2013/90 do
13. decembra 1990. godine)

zaključio da iste uopšte nisu vođene i pravilno
je postupio kada je osnovicu za razrez poreza
utvrdio u skladu sa odredbom tačke 3. stava 3.
člana 57. Zakona o porezima građana, odnosno
kada je osnovica poreza utvrđena na osnovu
realno utvrđene osnovice iz 1989. godine, uve-
ćane za prosječan rast cijena. Stoga je i tužena
pravilno postupila kada je odbila tužiočevu žal-
bu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja kao
neosnovanu.

Navodi tužioca da neovjeravanje poslovnih
knjiga ne može biti isključivi razlog da se iste ne
prihvate kao vjerodostojne nisu se mogli uvažiti.
Naime, da bi se smatralo da se poslovne knjige
vode potrebno ih je voditi na propisanim obra-
scima i iste je neophodno prije upotrebe ovjeriti
kod opštinske uprave društvenih prihoda, a u
konkretnom slučaju tužilac nije tako postupio.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1592/90 od
6. decembra 1990. godine)

beni list SRBiH", broj 9/87). Odredbama ovog
zakona propisano je da se u postupku izdavanja
odobrenja za gradnju utvrđuje postojanje uslo-
va navedenih u odredbi člana 144. citiranog
zakona, pa je regulisano da se odobrenje za
izgradnju izdaje na osnovu urbanističke sagla-
snosti, tehničke dokumentacije, dokaza o vla-
sništvu, građevinsko-tehničkim uslovima, uslo-
vima u odnosu na gradilište. Prema tome, Za-
konom o prostornom uređenju nije predviđeno
da organ uprave u postupku izdavanja odo-
brenja za gradnju može utvrđivati i ispitivati
okolnosti od kojih zavisi da li će gradnjom biti
ugroženi uslovi življenja i stanovanja susjeda i
drugih lica. Ove okolnosti utvrđuju se u postup-
ku izdavanja urbanističke saglasnosti, kako je to
predviđeno odredbom člana 124. stav 1. tačka

g) Zakona o prostornom uređenju. Ovom odredbom propisano je da će organ uprave koji izdaje urbanističku saglasnost u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti ispitati eventualne obaveze investitora u odnosu na susjede i prava drugih lica. Zbog toga je tuženi pogrešno primijenio materijalno pravo kada je poništio odobrenje za gradnju i kada je naložio prvostepenog organu da u postupku izdavanja odobrenja za gradnju utvrđuje i ispituje okolnosti od kojih zavisi da li će izgradnjom navedenog objekta biti ugroženi uslovi stanovanja i života susjeda investitora.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1081/90 od 25. oktobra 1990. godine)

135.

Član 191. stav 1. Zakona o prostornom uređenju

SUVLASNIK KOJI NIJE SUINVESTITOR IZGRADENOG OBJEKTA ODNOSNO GRADEVINE NE SPADA U ZAKONSKI KRUG LICA (INVESTITORI I IZVOĐAČI) KOJA MOGU IZJAVITI ŽALBU I BITI STRANKA U POSTUPKU DONOŠENJA RJEŠENJA KOJIM SE IZDAJE ODOBRENJE ZA UPOTREBU OBJEKTA ODNOSNO GRADEVINE.

Iz obrazloženja:

U postupku izdavanja odobrenja za upotrebu objekta odnosno građevine, propisano je u odredbi člana 192. stav 1. Zakona o prostornom uređenju pravo podnošenja žalbe protiv prvostepenog rješenja samo investitoru i izvođaču radova. Iz podataka u spisu i dokaza izvedenih u postupku utvrđeno je da tužilac nije ni investitor izgradnje, niti izvođač radova, pa je tuženi pravilno odlučio kada je žalbu tužioca protiv

prvostepenog rješenja o izdavanju odobrenja za upotrebu zgrade odbacio kao nedopuštenu. Okolnost da je tužilac suvlasnik navedene zgrade, kako to tvrdi u tužbi nema značaja za ocjenu položaja stranke u ovom postupku, niti ima uticaja na pravo podnošenja žalbe protiv rješenja o odobrenju za upotrebu građevine, odnosno izgrađenog objekta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1919/90 od 31. januara 1991. godine)

136.

Članovi 3, 4, 32. i 33. Zakona o stambenim odnosima

PREDMET UGOVORA O ZAMJENI STANOVA NE MOGU BITI PROSTORIJE ZA SMJEŠTAJ I STANOV I KOJI SE U ZAKONSKOM SMISLU NE SMATRAJU STANOM I NA KOJIMA SE NE MOŽE STEĆI STANARSKO PRAVO.

Iz obrazloženja:

U postupku donošenja prvostepenog rješenja utvrđeno je da se pomenuti stan nalazi na Oglednom polju u N. i da je po svom karakteru namjenski jer je izgrađen za smještaj upravnika oglednog dobra i ne vodi se u stambenom fondu. To što tužilac predmetni stan koristi od 1959. godine ne daje mu pravo da sada taj stan zamijeni za drugi, jer je on sporni stan koristio kao upravnik pomenutog dobra a nije ni zaključio ugovor o korištenju stana, stancin u je plaćao po posebnom postupku instituta i to na osnovu rješenja Opštine N, što se vidi jasno iz podataka koji se nalaze u spisu. To sve samo po sebi upućuje da se u konkretnom slučaju nisu ispunili svi potrebni zakonski uslovi - čl. 32, 33. i 34. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87) da se

tužiocu zahtjevu za zamjenu stana udovolji. Predmet zamjene, naime, može biti samo stan u smislu člana 3. Zakona o stambenim odnosima, a ne i prostorije ili stan u smislu člana 4. tog zakona, a subjekti zamjene mogu biti samo nosioci stankarskog prava. Namjenski stanovi ne smatraju se stanom u smislu člana 4. stav 1. tačka 3. istog zakona i na takvim prostorijama odnosno stanovima ne može se steći stankarsko pravo, koje se stiče samo na stanu, čija je definicija data u članu 3. Zakona. Prema tome, bilo je osnova u utvrđenom činjeničnom stanju da prvostepeni organ donoseći svoje rješenje odbije zahtjev tužioca pobliže naveden u dispozitivu prvostepenog rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2051/90 od 10. januara 1991. godine)

137.

Član 6. stav 2. i član 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

VREMENSKI PERIOD ŽIVOTA U EKONOMSKOJ ZAJEDNICI U ISTOM STANU IZMEĐU NOSIOCA STANKARSKOG PRAVA KAO PRIMAOCA IZDRŽAVANJA I DAVAOCA IZDRŽAVANJA PRIJE ZAKLJUČENOG

UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU, NE URAČUNAVA SE U ZAKONOM PREDVIĐENI PETO-GODIŠNJI ROK TAKVE ZAJEDNICE ŽIVOTA, NA OSNOVU KOJEG DAVALAC IZDRŽAVANJA STIČE SVOJSTVO ČLANA PORODIČNOG DOMAČINSTVA NOSIOCA STANARSKOG PRAVA KAO PRIMAOKA IZDRŽAVANJA.

Iz obrazloženja:

Prema podacima spisa upravnog postupka nije bilo sporno da tužilac nije živio u ekonomskoj zajednici u predmetnom stanu sa nosiocem stanarskog prava M.P. kojoj je to pravo prestalo danom smrti 29. septembra 1989. godine, više od deset godina odnosno više od pet godina po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju (do februara 1985. godine prijavljen na adresi roditelja a od tada na adresi predmetnog stana, ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen 12. marta 1985. godine u kojem se navodi da je kod P. stanovao od 1980. godine), to po ocjeni ovog suda, osporenim rješenjem nije povrijeđen zakon na štetu tužioca kada mu je konačno u upravnom postupku naloženo da se

138.

Član 6. stav 2, član 21. stav 2. i član 28. Zakona o stambenim odnosima

PITANJE KADA JE NOSILAC STANARSKOG PRAVA IZ DRUGIH RAZLOGA, OSIM SLUČAJA SMRTI, TRAJNO PRESTAO DA KORISTI STAN, FAKTIČNO JE PITANJE KOJE ORGAN UPRAVE MORA UTVRDIRI NA OSNOVU SUBJEKTIVNE OKOLNOSTI - IZRAŽENE NAMJERE NOSIOCA STANARSKOG PRAVA DA TRAJNO NE KORISTI STAN I OBJEKTIVNE OKOLNOSTI - PRESTANKA KORIŠTENJA STANA, S TIM ŠTO JE BEZ PRAVNOG ZNAČAJA VREMENSKI PERIOD NEKORIŠTENJA STANA.

Iz obrazloženja:

Zakonom o stambenim odnosima SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), u odredbi člana 21. stav 2. normirano je pravo člana domaćinstva (član 6. stav 2) da nastavi korištenje stana, a time i pravo da zaključi ugovor o korištenju stana nakon smrti nosioca stanarskog prava, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan. Zakon nije odredio koji su to drugi razlozi zbog kojih se smatra da je nosilac stanarskog prava trajno prestao da koristi stan, pa je za praktičnu primjenu ove zakonske norme, neophodno u svakom konkretnom slučaju procjenjivati koji su to drugi razlozi zbog kojih se smatra da je nosilac stanarskog prava prestao trajno da koristi stan i da su nastupili uslovi da član domaćinstva koji je nastavio da koristi stan stekne svojstvo nosioca stanarskog prava. Prema shvatanju ovog suda postojanje drugih razloga zbog kojih se smatra da je nosilac stanarskog prava trajno prestao da koristi stan, cijeni se prema subjektivnom elementu tj. namjeri nosioca stanarskog prava da trajno prestane koristiti stan, kao i prema objektivnom elementu tj. okolnostima na osnovu kojih se pouzdano i sa sigurnošću može zaključiti da je nosilac stanarskog prava trajno

iz predmetnog stana iseli. Tuženi je, naime, kao i prvostepeni organ, pravilno utvrdio da tužiocu ne pripada pravo da nakon smrti nosioca stanarskog prava nastavi sa korištenjem predmetnog stana, jer je, s obzirom na naprijed izloženo a u postupku donošenja konačne odluke u stvari na vjerodostojan i pouzdan način utvrđeno, da tužilac nije lice iz člana 6. stav 2. navedenog zakona pošto sa nosiocem stanarskog prava nije živio u predmetnom stanu u ekonomskoj zajednici više od deset godina, odnosno više od pet godina po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2134/90 od 17. januara 1991. godine)

prestao da koristi stan. Kada je očigledno da je nosilac stanarskog prava iselio u drugo mjesto u zemlji ili u inostranstvo odnosno ako je odbačio drugo mjesto stalnog boravka, smatraće se da je trajno prestao da koristi stan. U ovim okolnostima nastupaju uslovi za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana u smislu člana 28. Zakona o stambenim odnosima. Ako nije očigledno da je nosilac stanarskog prava trajno prestao da koristi stan potrebno je u postupku na siguran i pouzdan način utvrditi da se nosilac stanarskog prava iselio u drugo mjesto, odnosno u inostranstvo. Da bi se ocijenilo da li je nosilac stanarskog prava trajno prestao da koristi stan potrebno je, dakle ispitati namjeru nosioca stanarskog prava i u tom smislu zatražiti izjavu nosioca stanarskog prava da neće nastaviti daljnje korištenje stana (sporazumni ili jednostrani raskid ugovora o korištenju stana - člana 53. Zakona o stambenim odnosima). Tek na osnovu utvrđenja objektivnih okolnosti i subjektivnog elementa može se sa sigurnošću izvesti zaključak da li je zaista došlo do trajnog prestanka korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1421/90 od 1. novembra 1990. godine)

Član 13. Zakona o stambenim odnosima

OBAVEZA NOSIOCA STANARSKOG PRAVA DA ISELI IZ STANA KADA STEKNE U SVOJINU PORODIČNU STAMBENU ZGRADU ILI STAN, U SMISLU ČLANA 13. ZAKONA O STAMBENIM ODNOSIMA, POSTOJI I U SLUČAJU KADA PORODIČNA STAMBENA ZGRADA ILI STAN NISU DOVRŠENI GRADEVINSKI OBJEKTI, ALI SU PREMA STEPENU IZGRADENOSTI FAKTIČKI PODOBNI ZA STANOVANJE.

Iz obrazloženja:

Zaključak organa uprave zasniva se na nepravilnoj primjeni odredbe člana 13. Zakona o stambenim odnosima i na nepotpuno i nepravilno utvrđenom činjeničnom stanju. Tužilac je, naime, u toku postupka ukazivao na okolnost da se radi o dovršenom i izgrađenom objektu i da su radovi koje investitor ima da uradi marginalni i nevažni, te da se zgrada faktično može koristiti za stanovanje. Ovaj prigovor organi uprave nisu ispitali, a potrebno je raspraviti ovu okolnost radi pravilne primjene odredbe člana 13. Zakona o stambenim odnosima. Ovo zbog toga što je u primjeni ove odredbe sudska praksa zauzela stav da je nosilac stanarskog prava dužan da se iseli iz stana sa članovima porodičnog domaćinstva, ako se u postupku utvrdi da postoji faktička mogućnost korištenja porodične stambene zgrade, odnosno stana kojeg

je nosilac stanarskog prava stekao u svojinu. Prema nalazu vještaka proizilazilo bi da radovi koje nosilac stanarskog prava treba da izvede na porodičnoj zgradi nisu takve prirode da se zbog istih faktično ne može koristiti porodična zgrada, tim prije ako je tačna tvrdnja tužioca da nosilac stanarskog prava faktično i koristi istu. Za pravilno rješenje ove upravne stvari potrebno je u ponovnom postupku da vještak, nakon izvršenog vještačenja, da nalaz i mišljenje o tome da li prema sadašnjem stanju porodične stambene zgrade postoji faktička mogućnost korištenja zgrade. Na osnovu ovog utvrđenja organi uprave će odlučiti o osnovanosti zahtjeva tužioca za iseljenje nosioca stanarskog prava iz predmetnog stana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2005/90 od 17. januara 1991. godine)

Član 32. st. 1. i 6. i član 33. st. 1. i 4. Zakona o stambenim odnosima**Član 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku**

ZAMJENU STANOVA MOGU TRAŽITI I REALIZOVATI SAMO NOSIOCI STANARSKOG PRAVA, PA KAKO IM MOMENTOM SMRTI TO SVOJSTVO PRESTAJE, NAKON SMRTI MAKAR JEDNOG NOSIOCA STANARSKOG PRAVA U TOKU POSTUPKA ZAMJENE STANOVA, NEMA ZAKONSKIH USLOVA ZA DALJE VOĐENJE POSTUPKA.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u smislu odredaba člana 245. Zakona o opštem upravnom postupku dužan da cijeni sve prigovore istaknute u žalbi, pa i one istaknute u dopuni žalbe, što u konkretnom slučaju nije učinio i pored toga što je bio dužan da cijeni od kakvog je značaja činjenica da je stranka u postupku, kao nosilac stanarskog prava kojem je utvrđeno pravo na zamjenu stana rješenjem prvostepenog organa od 6. aprila 1990. godine umrla dana 11. juna 1990. godine, dakle, čak i prije nego što je rješenje o utvrđiva-

nju prava na zamjenu postalo konačno u upravnom postupku, budući da je odluka po žalbi donesena 15. juna 1990. godine. Ovo tim prije, kako je naprijed istaknuto, što je nosilac stanarskog prava jedino lice koje može tražiti utvrđivanje prava na zamjenu stana a posebno, nakon što rješenje o utvrđivanju prava na zamjenu stana postane konačno (dakle, uručeno nosiocu stanarskog prava) tražiti, odnosno realizovati odobrenu zamjenu stana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1526/90 od 6. decembra 1990. godine)

Član 33. stav 1. tačka 1. i stav 4. Zakona o stambenim odnosima

DAVALAC STANA NA KORIŠTENJE NE MOŽE ODBITI DAVANJE SAGLASNOSTI ZA ZAMJENU STANA NOSIOCU STANARSKOG PRAVA AKO MU U ROKU OD ŠEST MJESECI NE OBEZBIJEDI NA KORIŠTENJE KONKRETAN - ODREĐENI STAN KOJI ODGOVARA STANU U KOJI SE PUTEM ZAMJENE ŽELI USELITI, A SMATRA SE DA JE DAO SAGLASNOST ZA ZAMJENU AKO GA U ROKU OD 60 DANA OD DANA PODNESENOG ZAHTJEVA ZA DAVANJE SAGLASNOSTI NE OBAVIJESTI DA ĆE MU U PREDNjem ROKU DATI NA KORIŠTENJE KONKRETAN STAN SA NAVEDENIM KARAKTERISTIKAMA (OSOBINAMA).

Iz obrazloženja:

Zakonom o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), u odredbi člana 33. predviđeni su razlozi zbog kojih davalac stana na korištenje može odbiti saglasnost za zamjenu stana. Davalac stana na korištenje, u smislu stava 1. tačka 1. citirane norme može odbiti davanje saglasnosti za zamjenu i iz razloga ako nosiocu stanarskog prava u roku od šest mjeseci može da da na korištenje stan koji odgovara stanu u koji se putem zamjene želi ovaj useliti. Pravilnim tumačenjem ove odredbe slijedi da je odbijanje saglasnosti za zamjenu stana vezano za obavezu davaoca stana na korištenje da nosiocu stanarskog prava obezbijedi konkretan - određen stan koji mu može u roku od šest mjeseci, dati na korištenje. Zbog toga se ne može smatrati da je davalac stana na korištenje postupio u skladu sa citiranom odredbom Zakona o stambenim odnosima ako je, odbijajući saglasnost za zamjenu stana, nosiocu stanarskog prava predložio eventualnu mogućnost kupovine drugog stana, jer time davalac stana na korištenje nije nosiocu stanarskog prava ponudio drugi konkretan stan. Također, se ne može smatrati da je davalac stana ponudio nosiocu stanarskog prava drugi stan na propisani način i u roku propisanom u odredbi člana

142.

Član 56. Zakona o stambenim odnosima

UKNJIŽENO DOŽIVOTNO PRAVO UŽIVANJA NA STANU U SVOJINI GRADANA KAO LIČNA SLUŽNOST STANOVANJA (IUS HABITATIO) DAJE NJEGOVOM IMAOCU - TITULARU PRAVO DA LIČNO KORISTI STAN DO SVOJE SMRTI I U ODNOSU NA NJEGA ISKLJUČUJE PRIMJENU ODREDBA ČLANA 56. ZAKONA O STAMBENIM ODNOSIMA, NA OSNOVU KOJIH VLASNIK STANA MOŽE POD ZAKONOM ODREĐENIM USLOVIMA TRAŽITI ISELJENJE NOSIOCA STANARSKOG PRAVA I USELJENJE U SVOJ STAN.

Iz obrazloženja:

Zakonom o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) u odredbi člana 56. regulisano je pravo vlasnika stana da se useli u svoj stan na kojem postoji stečeno stanarsko pravo (član 2. stav 2. istog zakona), pa je ovom odredbom predviđen način i uslovi pod kojima vlasnik stana može tražiti useljenje u stan u svojoj građani. U takvim okolnostima vlasnik stana je dužan da nosiocu stanarskog prava ponudi u zamjenu odgovarajući stan (član 7. citiranog zakona) ili stan koji odgovara potrebama nosioca stanarskog prava kao i njegovih članova porodičnog domaćinstva ako se radi o vlasniku stana od prije 1. januara 1959. godine. Međutim, Zakon o stambenim odnosima nije utvrdio mogućnost useljenja vlasnika stana u svoj stan na osnovu ponude drugog stana u zamjenu licu koje koristi stan na osnovu doživot-

33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, ako je u upravnom postupku donošenja rješenja koje zamjenjuje saglasnost davaoca stana za zamjenu, predložio niz stanova čiji nosioci stanarskog prava bi bili saglasni da izvrše zamjenu sa nosiocem stanarskog prava. Naime, obaveza davaoca stana na korištenje je da drugi stan ponudi u roku koji predviđa odredba člana 33. stav 4. citiranog zakona, tj. u roku od 60 dana od dana kada mu je podnesen zahtjev za davanje saglasnosti, pa mu zbog toga ne pripada pravo da u postupku kod upravnog organa, koji je pokrenut zbog toga što je davalac odbio saglasnost, predlaže i nudi nosiocu stanarskog prava zamjenu stanova za druge stanove. Zbog toga su organi uprave pravilno zaključili da je tužilac neopravdano odbio davanje saglasnosti za zamjenu stana nosiocu stanarskog prava M.K. Organi uprave su pravilno primijenili materijalno pravo kada su osporenim rješenjem utvrdili da nosiocu stanarskog prava predmetnog stana pripada pravo na zamjenu stana budući da ne postoje smetnje za zamjenu stanova predviđene u stavu 1. člana 33. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1525/90 od 6. novembra 1990. godine)

nog prava uživanja. Prema tome, zakonodavac nije propisao pravo vlasnika na useljenje u stan na kome postoji doživotno pravo uživanja u korist lica koje koristi stan prema uslovima i na način predviđen u odredbi člana 56. citiranog zakona. Zbog toga su organi uprave pravilno odlučili kada su odbili zahtjev tužioca za useljenje u predmetni stan i seljenje P.A. iz predmetnog stana u drugi stan koji joj tužilac nudi u zamjenu, budući da je u postupku utvrđeno da P.A. pripada pravo doživotnog uživanja ovog stana. U postupku je utvrđeno da je u korist P.A. na predmetnom stanu, u zemljišnim knjigama uknjiženo doživotno pravo uživanja, pa tužilac neosnovano u tužbi osporava pravilnost ovog utvrđenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1840/90 od 31. januara 1991. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO , PRIVREDNO I PREKRŠAJNO PRAVO

Činjenice

- kada su poznate sudu 8

Izuzeće sudije u prekršajnom postupku 20

Molba za pomilovanje

- rok za ponovno podnošenje 5

Nužna odbrana 1

Odgovornost

- odgovornost lica u pravnom licu 9

- pravnog lica nakon njegovog prestanka 10

- pravnog prethodnika 15

Odgovor na žalbu u prekršajnom postupku 18

Ovjerena izjava svjedoka

- njen značaj za ponavljanje postupka 7

Parkiralište 21

Podstrekavanje 3

Porez na promet 12

Pravna zabluda 17

Suokrivljeni

- valjanost njegovog iskaza kao svjedoka 6

Učestvovanje u tuči

- elementi krivičnog djela učestvovanja u tuči 4

Umišljaj 2

Vještaci

- prekoračenje ovlaštenja 14

Vozači

- nepridržavanje vremena vožnje 16

Zahtjev za sudsku zaštitu

- kada nije dozvoljen 19

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Avans

- zastarjelost zahtjeva za vraćanje neutrošenog avansa 44

Bankarska garancija

- realizacija 52

Brak

- sticanje bračnih drugova članova porodične zajednice 87

Delegacija mjesne nadležnosti 94, 95

Delegacija mjesne nadležnosti

- i izuzeće sudije 96

Docnja

- sa plaćanjem cijene iz ugovora o prodaji 41

Dokazivanje

- pasivnost tuženog u parnici za naplatu kamata 99

- osporavanje činjenice koju je priznao punomoćnik 100

Dosjelost (održaj)

- savjestan posjed 33

Dug

- razlika između preuzimanja duga i preuzimanja ispunjenja 46

Egzekvatura

- nema reciprociteta kod priznanja sudskih odluka između SFRJ i Kuvajta 108

Eksproprijacija

- naknada za izgrađeno zemljište 24

- naknada troškova uređenja građevinskog zemljišta 25

- utvrđivanje naknade za građevinske objekte 27

- visina naknade 28

- naknada za gubitak prihoda 29

- sud u vanparničnom postupku nije nadležan da odluči o prigovoru protiv rješenja o eksproprijaciji 30

Forma

- punovažan je usmeni sporazum o cijeni kod prodaje nepokretnosti 115

Franšiza

- pravo na naknadu štete u visini franšize 74

Garancija

- bankarska - rok i način realizacije 52

Gradsko građevinsko zemljište

- sticanje prava raspolaganja građenjem 32

Građenje

- kao osnov sticanja prava raspolaganja 32
- sticanje prava vlasništva dogradnjom i nadzidivanjem 114

Imisije

- štetne - slijevanje oborina na susjednu nekretninu 31
- aktivna legitimacija za sudsku zaštitu 56

Izvršna isprava

- osporavanje potvrde o izvršnosti 92

Izvršni postupak

- mjesna nadležnost 109
- izricanje novčane kazne 110

Kasko osiguranje

- naknada štete u slučaju subrogacije 74

Materijalni nedostaci

- rok za prigovor zbog skrivenih mana 47
- uručunavanje preostale vrijednosti zamijenjenog dijela 48

Međunarodno udruženje građana

- registracija sjedišta 22

Mjerodavno pravo

- ugovor o zajmu 23

Mjesna nadležnost

- izboriva, za slučaj smrti kod naknade štete 93
- u izvršnom postupku 109

Mjesna zajednica

- nije pasivno legitimisana za naknadu štete zbog odbrane od poplave 63
- stopa zatezne kamate na dugove 70

Nadležnost

- u upravnom sporu se pobija rješenje o pre-stanku radnog odnosa funkcionera 89

Naknada

- za stan koji je po sili zakona prešao u društvenu svojinu 26

Naknada štete

- obaveza dokazivanja uzročne veze 54
- kod uzajamnog djelovanja tjelesne povrede i bolesti 55
- otklanjanjem izvora opasnosti 56
- novčana umjesto uspostavljanja ranijeg stanja 57
- troškovi popravke i porez 58
- podijeljena odgovornost 59, 60
- zbog gubitka zarade u inostranstvu 61
- odgovornost naručioca i izvođača 62
- u slučaju odbrane od poplave 63
- tok zatezne kamate 66

- zatezna kamata na iznos utvrđen poravnanjem 67

- izboriva mjesna nadležnost za slučaj smrti - ne u korist pravnog lica 93

- uračunavanje zatezne kamate 117

- zastarjelost potraživanja naknade buduće štete 120

Nasljeđivanje

- granice pravnosnažnog rješenja o nasljeđivanju 119

Novčana kazna

- u izvršnom postupku, obim 110

Obavezno osiguranje od odgovornosti

- obaveza naknade kasko-osiguravaču 74

- utvrđivanje sume osiguranja 75

Odgovornost za štetu

- naručioca i izvođača 62

- u slučaju odbrane od poplave 63

Odložni uslov

- kada nastaje 39

Osiguranje

- višegodišnje (dugoročno) i polisa osiguranja 73

Parnični troškovi

- i zatezna kamata 69

Platni nalog

- i povlačenje tužbe 104

- stvarna nadležnost nakon izdavanja 105

Plovidbeni ugovor

- obezbjeđenje broda odgovarajućih svojstava 53

Podijeljena odgovornost

- za štetu na radu 59

- kod prelaska vozila u suprotnu kolovoznu tra-ku 60

Polisa osiguranja

- kao dokaz o postojanju ugovora 73

Posjednik

- visina naknade nužnih i korisnih troškova i koristi 116

Poslovna prostorija

- otklanjanje štetnih imisija 56

Poplava

- i odgovornost za štetu mjesne zajednice 63

Porodična zajednica

- sticanje zajedničkom gradnjom 87

Potvrda o izvršnosti

- pobijanje osnovanosti 92

Povlačenje tužbe

- nakon prigovora na platni nalog 104

- izostanak sa ročišta i povraćaj u predašnje stanje 106

- Povraćaj u predašnje stanje*
- nedozvoljen prijedlog zbog izostanka sa prvog ročišta - primjena člana 499. ZPP 106
- Pravo raspolaganja*
- sticanje građenjem
- Pravo stanovanja (habitatio) 35*
- Presuda*
- odluka o prigovoru prijeloja u izreci 103
- Presuda zbog izostanka*
- uslovi za donošenje 37
 - ako nije blagovremeno uložen podnesak tuženog 101
 - kod utuženja potraživanja osporenog u stečajnom postupku 102
- Prethodno pitanje*
- rješenje suda za prekršaje ne veže parnični sud 91
- Preuzimanje duga*
- razlika od preuzimanja ispunjenja 46
- Preuzimanje ispunjenja*
- razlika od preuzimanja duga 46
- Prigovor prijeloja*
- i izreka presude, ako postoji protivtužba 103
- Prijeloj (kompenzacija)*
- potraživanja iz solidarne obligacije 42
 - u slučaju protivtužbe 43
- Prividan ugovor*
- ne postoji samo zbog greške u nazivu 38
- Procesna kamata*
- na ugovornu kamatu 72
 - kada je tužbeni zahtjev određen 97
- Protivtužba*
- i prijeloj potraživanja 43
 - i prigovor prijeloja 103
- Punomoćnik*
- i priznanje činjenica 100
- Radio-televizija Sarajevo*
- naplata naknade za korišćenje radio-difuznog prijemnika 113
- Raskid*
- ugovora o djelu, jednostrani 50
 - ugovora o orečenju štednog uloga 51
- Reciprocitet*
- nema faktičnog reciprociteta o priznanju sudskih odluka između SFRJ i Kuvajta 108
- Registracija*
- sjedišta međunarodnog udruženja građana 22
- Rješenje o nasljeđivanju*
- opseg djelovanja pravnosnažnog rješenja 119
- Solidarna obaveza*
- iz ugovora u privredi - mogućnost prijeloja 42
- Stan*
- dvostruka prodaja stana izgrađenog za tržište 34
 - forma ugovora o prenosu prava davanja stana na korišćenje 76
 - ništav je ugovor o korištenju stana ako davalac nije bio ovlašten 77
 - dodjela razvedenom suprugu 78
 - iseljenje bespravno useljenog lica - aktivna legitimacija 79
 - rokovi za podnošenje tužbe za poništenje fiktivnog ugovora o zamjeni stana 80
 - prekaristi nisu podstanari 81
 - nema otkaza ako ga nosilac stanarskog prava ne koristi zbog bolesti 82
 - otkaz ako nosilac nema namjeru da se vrati po završetku školovanja 83
 - otkaz po članu 49. stav 1. ZSO 84
- Stečajni postupak*
- i presuda zbog izostanka 102
 - izlučna tužba 111
 - upućivanje na parnicu 112
- Sticanje bez osnova 64*
- Sticanje bez osnova*
- vraćanje više plaćenog mjenicom 65
- Strana valuta*
- obračun štete kod obaveznog osiguranja od odgovornosti u autosaoobraćaju 74
 - i zakonsko izdržavanje 85
- Stvarna nadležnost*
- viši sud se ne može oglasiti nenadležnim nakon izdavanja platnog naloga 105
- Štedni ulog*
- posljedica raskida ugovora o oročenju štednog uloga 51
- Tužba*
- kada je određen tužbeni zahtjev za plaćanje kamata 97
 - povlačenje nakon djelimičnog prigovora na platni nalog 104
 - zakonska fikcija povlačenja 106, 107
 - izlučna u stečajnom postupku 111
 - jedinstveni ili alternativni tužbeni zahtjev 118
- Udruženje građana*
- registracija sjedišta međunarodnog udruženja 22
- Ugovor*
- res certa kao predmet ugovora 36
 - kada nije prividan - greška u nazivu 38
 - ništav zbog nesposobnosti za razumno rasuđivanje 88

Ugovorna kamata

- i zatezna procesna kamata 72

Ugovor o djelu

- jednostrani raskid 50

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- ništav zbog zaključenja sa licem nesposobnim da razumno rasuđuje 88

Ugovor o korišćenju stana

- ništav ako je akt o dodjeli donio neovlašteni davalac 77
- otkaz kada stan koriste prekaristi 81
- nema otkaza ako nosilac stanarskog prava ne koristi stan zbog bolesti 82
- otkaz ako nosilac nema namjeru da se vrati po završetku školovanja 83
- otkaz po članu 49. stav 1. ZSO 84

Ugovor o osiguranju

- višegodišnji 73

Ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju

- zastara potraživanja zateznih kamata 45

Ugovor o prodaji

- istog stana dvojici kupaca 34
- potestativni odložni uslov 39
- ako isporučilac robe nije nastupao kao punomoćnik trećeg lica 40
- docnja u plaćanju cijene
- rok za prigovor zbog skrivenih mana u slučaju obmane 47
- uračunavanje preostale vrijednosti zamijenjenog dijela 48
- punovažan je usmeni sporazum o cijeni kod prodaje nepokretnosti 115

Ugovor o zajmu

- zajam zamjenjivih stvari 49

Umješak

- ne može biti obavezan na ispunjenje tužbenog zahtjeva 98

Unutrašnja arbitraža

- sudovi nisu nadležni da odluče o zahtjevu za poništenje odluke 90

Uslov

- odložni potestativni 39

Uzročna veza

- obaveza dokazivanja kod naknade štete 54
- naknada štete usljed uzajamnog djelovanja tjelesne povrede i bolesti 55

Zajednička imovina

- sticanje u porodičnoj i bračnoj zajednici 87

Zakonsko izdržavanje

- u stranoj valuti 85
- obaveza plaćanja zateznih kamata na mjesečne obroke 86

Zamjena stana

- rokovi za podnošenje tužbe za poništenje ugovora 80

Zastarjelost potraživanja

- vraćanja neutrošenog avansa 44
- zateznih kamata iz ugovora o prevozu u željezničkom saobraćaju 45
- zahtjeva za naknadu buduće štete 120

Zatezne kamate

- zastarjelost potraživanja 45
- kada teče od dana dosuđenja 57
- kada teče na iznos naknade štete od procjene 66
- na iznos naknade štete utvrđen poravnanjem 67
- stopa kada postoji i ugovorna kamata 68
- na naknadu parničnih troškova 69
- na cijenu koju duguje mjesna zajednica 70
- stopa kod naknade za održavanje putnog prelaza 71
- procesna, na ugovornu kamatu 72
- na obroke zakonskog izdržavanja 86
- kada se smatra da je tužbeni zahtjev određen 97
- teret dokazivanja 99
- uračunavanje u naknadu štete 117

UPRAVNO PRAVO

Gradevinsko zemljište

- do kada se može ostvariti prvenstveno pravo korištenja neizgrađenog gradevinskog zemljišta radi građenja 127
- obaveza ranijeg vlasnika koji je ostvario prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja da plati rentu 128

Gradnje

- građanin ne može biti neposredni investitor kod nadzidiivanja i pretvaranja zajedničkih prostorija u stanove 130

Komunalne takse

- nema ovlaštenje skupština opštine da donosi propise o proširenju zakonskih razloga za plaćanje komunalne takse 129

Porezi građana

- uticaj izvršenog prekršaja na vjerodostojnost poslovnih knjiga 132
- neovjerene poslovne knjige prije upotrebe nisu vjerodostojne 133

Porez na promet proizvoda i usluga

- nemogućnost utvrđivanja poreske osnovice primjenom kataloga orijentacionih vrijednosti rabljenih vozila 131

Prostorno uređenje

- obaveze investitora prema susjedima ne mogu se utvrđivati u postupku izdavanja odobrenja za građenje 134
- suvlasnik koji nije suinvestitor nije stranka u postupku izdavanja odobrenja za upotrebu objekta odnosno građevine 135

Stambeni odnosi

- koje prostorije i stanovi ne mogu biti predmet ugovora o zamjeni stanova 136
- vremenski period života u ekonomskoj zajednici između primaoca izdržavanja i davaoca izdržavanja prije zaključenog ugovora o doživotnom izdržavanju i njegov pravni značaj u sticanju svojstva člana porodičnog domaćinstva 137
- trajni prestanak korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava iz drugih razloga 138
- nedovršena porodična stambena zgrada i obaveza nosioca stanarskog prava da iseli iz stana u društvenoj svojini 139
- smrt nosioca stanarskog prava u toku postupka zamjene stanova 140
- davanje saglasnosti za zamjenu stanova i nastupanje pravne pretpostavke o davanju saglasnosti za zamjenu 141

- doživotno pravo uživanja na stanu u svojini građana i nemogućnost iseljenja imaoca takvog prava 142

Upravni postupak

- nosioci stanarskog prava i kućni savjet imaju stranačku legitimaciju u postupku utvrđivanja prvenstvenog prava na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove u zgradi u društvenoj svojini 121
- nije stranka u postupku izdavanja odobrenja za osnivanje samostalne radnje odnosno samostalne djelatnosti susjed podnosioca zahtjeva 122
- profesor srednje škole nije stranka u postupku donošenja mjere prosvjetnog inspektora prema školi u kojoj radi 123
- grupa građana koja je dala inicijativu mjesnoj zajednici za izgradnju vodovoda nema svojstvo stranke u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti za izgradnju kaptažnog objekta za vodovod 124
- uzurpacija i prethodno pitanje u postupku utvrđivanja granica šuma u društvenoj svojini 125

Upravni sporovi

- rješenje komisije skupštine opštine kojim je odbijen zahtjev učesnika NOR-a za dodjelu stana na korištenje nije upravni akt 126

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO, PRESTUPNO I PREKRŠAJNO PRAVO

Savezni propisi:

- Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", br. 44/75, 34/88, 74/88, 57/89, 38/90 i 45/90)
- Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 i 3/90)
- Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/83 i 10/88)
- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", br. 50/88, 80/89 i 29/90)
- Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", br. 33/72, 55/72, 28/73, 36/75, 58/75, 7/77, 61/78, 26/79, 21/77, 10/78, 27/88 i 45/89)
- Zakon o knjigovodstvu ("Službeni list SFRJ", br. 25/81 i 53/85)
- Uredba o uslovima za davanje kredita građanima ("Službeni list SFRJ", broj 41/89)

Republički propisi:

- Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", br. 16/77, 32/84, 19/86, 41/88, 33/89 i 2/90)
- Zakona o pomilovanju ("Službeni list SRBiH", broj 33/89)

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi:

- Ustav SFRJ ("Službeni list SFRJ", broj 9/74)
- Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 do 27/90)
- Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78 do 27/90)

Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada - raniji ("Službeni list SFRJ", br. 72/86, 42/87 i 69/88), sada Zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji ("Službeni list SFRJ", broj 84/89)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82)

Zakon o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84)

Zakon o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 6/80 i 36/90)

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 do 57/89)

Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85 do 82/90)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica - raniji ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), sada istoimeni ("Službeni list SFRJ", br. 17/90 i 82/90)

Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", br. 2/74 i 17/90)

Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ("Službeni list SFRJ", br. 22/77, 13/82, 30/85, 80/89 i 29/90)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava - raniji ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 od 24/86)

Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 84/46)

Odluka SIV-a o visini stope zatezne kamate - ranija ("Službeni list SFRJ", broj 19/82 do 72/88)

Opšte uzanse za promet robom ("Službeni list FNRJ", broj 15/54)

Republički propisi:

- Ustav SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 4/74)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 25/88 i 33/89)

Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 8/90, prečišćeni tekst, 22/90 i 10/91)

Zakon o vanparničnom postupku ("Službeni list SRBiH", broj 10/89)

Zakon o udruživanju građana ("Službeni list SRBiH", br. 5/90 i 21/90)

Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 4/89 i 29/90)

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br. 12/87 i 38/89)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87)

Zakon o izdavanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i o samoupravnim interesnim zajednicama u stambenoj oblasti ("Službeni list SRBiH", br. 13/74, 34/80 i 39/84)

Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80)

Porodični zakon ("Službeni list SRBiH", br. 21/79 i 44/89)

Zakon o vodama - raniji ("Službeni list SRBiH", br. 7/68, 31/69, 14/72 i 10/73), sada istoimeni ("Službeni list SRBiH", br. 36/75, 41/75 i 10/90)

Zakon o željeznicama ("Službeni list SRBiH", br. 14/79 i 36/87)

Zakon o Radio-televiziji Sarajevo ("Službeni list SRBiH", br. 21/90 i 10/91)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi:

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86)

Zakon o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77)

Republički propisi:

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br. 34/86, 1/90 i 29/90)

Zakon o komunalnim taksama ("Službeni list SRBiH", br. 21/77, 35/88 i 26/89)

Zakon o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 32/87)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87 - prečišćeni tekst, 23/88 i 24/89)

Zakon o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 39/84, 8/85, 45/86, 14/88 i 20/90)

Zakon o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SRBiH", br. 30/85, 11/86, 45/86, 42/87, 32/88 i 7/89)

Zakon o prosvjetnoj inspekciji ("Službeni list SRBiH", br. 28/77 i 16/82)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 - prečišćeni tekst i 12/87)

Zakon o samostalnom privređivanju ("Službeni list SRBiH", broj 26/89)

Zakon o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78)